Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Bernardus ad Eugenium papam

Bernardus <Claraevallensis>

[Paris], 1500

urn:nbn:de:hbz:5:1-39193

Visual Library

el

Incun. 206 f. 8°

[Paris : Jean Poitevin] für

Denis Roce. [1500]

Bernardus ad Eugenium papam

KÖNIGL. UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK
BONN

Bernardus ad Eugenium papam

Prologus

Prefatio bernardi pie memorie clarevallensis ad Eugenium papam

Sabit animum dictare aliquid quod te papa beatissime eugeni vel edificet / vel delectet/vel consoletur. Sed nescio quomodo vult et nonvult exire leta quidem / sed lenta oratio/dum certatum illi contraria imperare ꝓtēdūt maiestas atq; amor. Nempe vrget ille/inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio/qua hoc ipm nō saltē ꝑcipis:sed petis/cū precipe magis te deceat. Maiestate igit̄ tam dignāter cedente/q̄dui cedat pudor? Quid enim si cathedrā ascendisti? Nec si ambules super pennas ventorum/subduceris affectui. Amor dñm nescit/agnoscit filium t in infulis. Qui se satis subiectus est/obsequitur sponte gratis obtemperat/ libere reueretur. Non sic aliqui/non sic / sed aut timore ad ista impelluntur/aut cupiditate. Qui sunt q̄ facie benedicunt/mala aūt in cordib⁹ eorum. Blandiūtur coram/i necessitate deficiunt? At caritas nūq̄ excidit. Ego vtverū fatear/matris sū liberatus officio:sed non depredatus affectu. Olim michi inuisceratus es / non michi e medullis tam facile eruēris? Ascende in celos/descende in abyssos/ non recedes a me. sequar te quocunq; ieris. Amsui pauperē spū amabo pauperū t diutū patrē. Non ei si bene te noui q̄ pr̄ pauperum fructus. tō non paup spū es. In te hāc mutationē factā eē confido. non de te/nec priori statui tuo successisse ꝓmotionem/sed accessisse. Monebo ꝓinde te non vt magr̄/sz vt mr̄. planevt amās;

Amens magis videar/sz ei q̄ non amat/ei q̄vim nō sentit amoris ¶ Explicit prefatio libri

¶ Incipiunt capitula subsequentis operis . Capitulum primum. ℙlāgit occupationes eiꝰ. Ca. secundum/ Quid periculi habeatur nimia occupatio. Capitulū. iii. De infimitate et indignitate occupa. Capitulum. iiii. Exhortatio satis meticulosa. Capitulum. v. Quid perfectius videretur. Ca. vi. De vtilitate cōsiderationis. Ca. vii. De coherētia ℣tutum quattuor: Ca. viii De malicia diℓtiſtoꝝ. Cap. ix de aduocatis. Ca x. De ambitiosis.

¶ Expliciūt capta libri. Incipit liber primus.

¶ ℙlāgit occupationes eius:

¶ Cp̄m primum.

Vide iam ergo inciptā: Liber ab occupationibus tuis/quia in his maxime condoleo tibi Cōdoleo dixerim/si tñ doles et tu. Alioquin. doleo magis dixisse debueram/qz non ē cōdolere / vbi nemo q̄ doleat. Itaq̄ si doles/cōdoleo. Si nō/doleo tamē/ z maxie/sciēs longiꝰ absistere membrum quod obstupuit/z egrū sese non sētientē piculosius laborare Absit aūt/vt de te id suspicer. Nouī quibus deliciis dulcis quietis tue non longeāte hac fruebare/ non potes hic disuenisse tamcito/non potes ita subito nō dolere nuper subtractas. ℙlaga recens/dolore non caret. Neq̄ enim iam occalluit vulnus/nec in tā breui ℣sum ī insensibile est. Quā q̄ si non dissimules/ñ deest tibi tugis materia iusti doloris a quotidianis tacturis. Inuitus nt falloꝝ auelleris a tue rachelis āplexibꝰ et quotiens id pati cōtigerit/totiens doloꝝ

tuus remouetur neceſſe eſt. At qñ nō ꝓtingit? Quotiens vis et incaſſum: quotiens moues nec promoues: quotiens conaris et non datur vltra: enteris et non parturis/tentas: et abriperis. et vbi incipis ibi deficis/et dum adhuc ordiris/succidunt te. Venerūt filii vſq; ad partum (ait propheta) et vires non habet parturiens. Noſti hec/nemo te melius. Attrite frontis es/et inſtar vitule effraym doctus diligere trituram: ſi pace tua ſic ſe tue res habent. Abſit. hec eſt pars illius qui datus ſit in reprobum ſēſum. Ab his ſane cupio tibi pacē: non cum his. Nichil plus metuo tibi pace iſta. Mirabis ſi vn̄ꝙ poſſit accidere Etiam dico tibi/ſi res vel aſſolet per conſuetudinē in incurtā venerit. ¶ Quid periculi habeat nimia occupatio.

¶ Capitulum ſcōm.

Noli nimis credere affectui tuo/qui nūc eſt. Nil tam fixum animo: quod neglectu et tēpore non abſoleſcat. Vulneri vetuſto et neglecto/callus obducitur. et eo inſanabile/quo inſenſibile fit. Deniq; dolor continuus et acerbus/diuturnus eſſe non patitur. Nam ſi non aliūde extunditur/neceſſe eſt cedat vel ſibi. Enſuero cito aut de remedio conſolationē recipiet: aut de aſſiduitate ſtupore Quid non inuertat conſuetudo? Quid non aſſiduitate duret? Quid non vſui cedat? Quantis quod pre amaritudine prius exhorrebant/vſu ipſo male in dulce cōuerſum eſt. Audi iuſtū quid lamentetur ſuper hmōi Que prius (inquit) tangere nolebat aīa mea: nūc p anguſtia cibi mei ſunt. Primū tibi importabile videbitur aliquid: proceſſu tp̄is ſi aſſueſcas iudicabis

non adeo graue paulopost et leue sentíes. paulopost nec sentíes/paulopost etiam delectabit. Ita paulatim cordis duritiam itur. et ex illa in aduersionem. Sic est grauis et continuus dolor citū (vt dixi habiturus est exitum/aut sanitatem profecto/ aut insēsibilitatē. Hinc prorsus ~~hinc~~ tibi timui semper et timeo/ne dilato remedio dolorē non sustinens periculo te irreuocabiliter desperatus immergas. Hereor inq̄ ne in mediis occupationibus q̄n multe sūt dū difficilis finem. frontem dures. et ita sensim teipsum quodāmodo sensu priues iusti vtiliscq; doloris. Multo prudentius te illis subtrahas vel ad tp̄us. q̄ patiare trahi ab ipsis et certe paulatim duci quo tu nō vis. Queris quo? Ad cor durū. Nec pergas q̄rere quid illud sit. si non expauisti tuū hoc est. Solus est cor durū/quod semeti ipsum non exhorret: q̄ nec sentit. Quid me interrogas? Interroga pharaonē Nemo duri cordis salutē vnq̄ adeptus est: nisi quē forte miserans deus abstulit iuxta pphetam ab eo cor lapideum/et dedit cor carneum. Quid ergo cor durū? Ipsū est quod nec compūctione scindit nec pietate mollit: nec mouetur precibus: minis non cedit: flagellis durat: Ingratū ad bñficia est/ad consilia infidū/ad iudicia seuū: inuerecundū ad turpia: tpauidū ad picula: inhumanū ad hūana: temerariū in diuina: p̄teritor obliuiscēs: p̄tiū negligēs. futura non p̄uidēs: Ipsū est/cui p̄tritorū p̄ter solas iurias nichil oīno non p̄terit: p̄tiū nichil nō perit: futuror nulla nisi forte ad vlciscendū, pspectio/seu pparatio est. et vt in breui cūcta horribilis mali mala complectar. ipsum est quod nec deum timet nec hominem

Cor durum.

reueretur.

De infimitate et indignitate occupationis.

Capitulum tertium.

In quo te trahere habent occupationes he maledicte. si tamen pergis vt cepisti dare ita te torum illis/nil tui tibi relinquens Perdis tempus. et si licet nūc alterum me tibi exhibere ihetro/tu quoq; in his stulto labore consumeris. que non sunt nisi afflictio spiritus/euisceratio mentis /vermis conscientie/euacuatio gratie. Nam finis horum quid. nisi a ranearum rete? Queso te quale est istud de mane vsq; ad vesperam litigare: aut litigantes audire Et vtinam sufficeret diei malicia sua. Non sunt libere noctes. Vix relinquitur necessitati nature/quod corporali pausationi sufficiat: et rursum ad turgia surgitur. Dies diei eructat lites: et nox nocti indicat maliciam. vsq; adeo non est respirare in bonis. non est alternam capessere requiem. non vel rara interseri otia Non ambigo te quoq; ista deplorare. at frustra istud si non et emendare studueris. Interim tamen si facias semper horror. nec te vnq; ad ista duraueris quolibet vsu vel assiduitate. Percussi eos et non doluerunt dicit dominus. Nichil tibi et illis Justi potius tibi aptare curato/et affectionē/ et vocem. qui ait. Que est ei fortitudo mea vt sustineam? aut qs finis meus vt patienter agā? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea nec caro mea enea est Magna virtus patientie. sed minime hāc tibi ad ista optaueri, interdum ipatientē esse ꝓbabilius. Tu ne ap-

probes illorum patientiam: quibus paulus dicebat. Libenter suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. Nisi fallor hyronia erat: et non laus: sed suggillatio quorundam mansuetudinis: datis qui quasi manibus pseudo apostolis/a quibus et seducti erant ad quecq ipsorum peregrina et praua dogmata trahi se patientissime ferrent. Unde et subdens: Sustinetis enim inquit: si quis in seruitutem redigit. Nō bona pātētia/cū possis esse liber: seruū te permittere fieri. Nolo dissimules seruitutem: in quā certe indies (dum nescis) redigeris. Hebetati cordis indicium est: propriam non sentire continuā vexationē. Vexatio dat intellectū auditur/ait quidā. Verū est. sed si nimia non fuerit. Nam si sit: non plane intellectum dat: sed contēptū. Demicq impius cū venerit i pfundum malorum: contemnit. Expergiscere ergo et pessime seruitutis iugū iamiamq iminēs: Imo iam nō modice premens/non tm caue: sed horre. An ideo non seruus qr non vni seruis sed oībus? Nulla turpior seruitus grauiorve q̄ iudeorū/quam quocunq ierint/post se trahunt et vbiq dominos offendūt suos. Tu quoq dic queso vbi vnq̄ sis liber. vbi tutus. vbi tuus? Ubiq strepitus/vbiq tumultus/vbiq iugum tue seruitutis te premit. Nec michi reponas nunc apostoli vocem: qua ait. Cum essem liber ex oībus: oīm me seruum feci. Longe est istud a te Nunquid hac ille seruitute hoībus inseruiebat: Tac quisitione turpis questus? Nunquid ad eum de toto orbe confluebant ambitiosi/auari/symoniaci/sacrilegi/concubinarii/incestuosi/a quecq istiusmodi mōstruosa genera hoīm: vt ipsius apostolica auctorita-

te vel obtinerent honores ecclesiasticos vel retinerent? Ergo seruum se fecit homo cui viuere christus erat et mori lucrum: vt plures lucrifaceret christo/nō vt lucra augeret auaricie. Non est igitur quod de solertissima pauli industria et charitate tam libera ꝙ liberali seruili conuersationi tue patrocinū sumas. Quam tuo dignius apostolatu/ꝙ salubrius tue conscientie/ꝙ fructuosius ecclesie dei: audias potius ipsum alibi dicentem. Pretio empti estis: nolite effici serui hominum. Quid seruilius indignius ꝙ presertim summo pontifici. quem (non dico) oī die/sed pene omni hora: insudare talibus rebus / et pro talib⁹ Deinde quando oramus? Quando docemus populos? Quando edificamus ecclesiā? Quando meditamur in lege? Et q̄dam quotidie perstrepunt ī palatio leges: sed iustiniani/non dñi. Juste ne ēt istud tu videris. Nam certe lex dñi immaculata/conuertens animas. Ne aūt non tam leges ꝙ litre sunt: et cauillationes subuertentes iudiciū. Tu ergo pastor et episcope ārum/qua mente obsecro sustines corā te semper silere illam: garrire istas? Fallor si nō mouet tibi scrupulum peruersitas hec? Puto ꝙ et interdum compellat clamare ad dñm cum propheta. Narrauerunt michi iniqui fabulationes: sed non vt lex tua. Ergo et te aude liberū profiteri sub taz grauī mole inconuenientie huius. et cui fas non sit cerūicē subducere. Nā si potes et non vis/multomagis seruus huius ipsius tam peruerse voluntatis tue. An non seruus/cui dñatur iniqtas? et maxime/nisi tu forte indignius iudices hominem tibi ꝙ vicium dominari. Quid interest/volens seruias an inuitus? Nā

et si coacta seruitus/miserabilior; sed affectata miserior est.

Exhortatio satis meticulosa.

Capitulum quartum.

At quid me vis facere inquis? Vt tibi ab his occupationibus parcas. Impossibile fortasse respondebis. facilius cathedre vale dicere posse. Recte hoc. si rumpere et non magis interrumpere ista hortarer. Audi ergo quid redarguam/quid suadeam. Si quod viuis et quod sapis/totum das actioni: considerationi nichil! laudo te/in hoc non laudo. Puto q̄ et nemo qui a sapiente audierit. Qui minoratur actu/percipiet sapiētiā. Certe nec ipsi actioni expedit consideratione non preueniri. Si item totus vis esse omnium instar illius qui omnibus omnia factus est! laudo humanitatem: sed si plena sit. Quomodo autem plena/te excuso? tu hō es. Ergo vt integra sit & plena humanitas colligat te intra se sinus qui omnes recipit. Alioquin. quid tibi pdest iuxta verbum dñi si vniuersos lucreris tevnū perdēs? Quāobrē cum omēs te habeāt/esto etiā tu ex habentibus vnus. Quid solus fraudaris munere tui? Vsqz quo vadens spiritus et non rediēs Vsqz quo nō recipis te/et ipse iter alios vice tua. Sapientibus et insipientibus debitor es/et soli negas te tibi? Stultus et sapiens/seruus et liber/diues et pauper/vir et femina/senex et iuuenis/clericus et laicus/iustus et impius. omnes pariter participāt te omnes de fonte publico hauriunt vel bibunt pectore tuo/& tu seorsum sitiens stabis? Si maledicit? q̄ ptez suā facit deteriorem/quid ille/qui se penitus reddit

expertem? Sane deriuentur aque tue in plateas. homines et iumenta et pecora bibant ex eis. quin ↄ camelis pueri abrahe potum tribuas. sed ĩter ceteros bibe tu de fonte putei tui. Alienus inquit non bibat ex eo. Nunquid tu alienus? Cui non alienus: si tibi es? Deniq; qui sibi neq; : cui bonus? Memento proinde non dico semper/non dico sepe/sed vt interdū reddere teipsum tibi Utere tu quoq; te ĩter multos aut certe post multos. Quid indigentius? Hoc enī dico secundum indulgentiam: non secundum iudicium. Iuuto et ipso apostolo indulgentiorē me in hac parte. Ergo plusq; oportet/inquis. Non inficior: Quid si ita oporteret? Nam tu (vt cōfido) non eris nostra meticulosa informatione contentus: sed abūdabis magis. Bene sic decet/te scilicet abūdantiorem q̄ me audaciorem esse. Ego quoq; michi tutius iudico apud maiestatem timiditate: q̄ temeritate periclitari. Et fortassis non secus moneri oportuit sapientem: vt sit quod scriptum est. Da occasionem sapienti et sapientior erit.

Quid perfectius videretur. Capitulum quintum.

Audi tamen apostolum: quid de huiusmodi sentiat. Sic non est sapiens inter vos (ait ille) qui iudicet inter fratrem et fratrem. Et infert. Ad ignominiam vobis dico. contemptibiliores qui sūt in ecclesia illos constituite ad iudicium. Itaq; scōm apostolū Indigne tibi vsurpas tu apostolicus officium vile/gradum contemptibilium. Unde et dicebat episcopus episcopū instruens.

Nemo militans deo / implicat se negocijs secularibus. Ego autem parco tibi Non enim fortia loquor / sed possibilia. Putasne hec tempora sustinerent / si hominibus litigantibus pro terrena hereditate et flagitantibus abs te iudiciuz / voce domini tu respõderes. O homines quis me constituit iudicem inter vos? In quale mox iudicium tu venires? Quid dicit homo rusticanus et imperitus / ignorans primatum tuũ / inhonorãs summã et precelsam sedem / derogans apostolice dignitati? Et tñ non monstrabũt (puto) qui hoc dicerent. vbi aliqñ quispiã apostolorũ iudex sederit hoim / aut diuisor terminorum: aut distributor terrarum. Stetisse demq; lego apostolos iudicandos / sedisse iudicantes non lego. Erit illud / non fuit. Ita ne imminutor est dignitatis seruꝰ? si nõ vult esse maior dño suo. aut discipulus? si non vult esse maior / eo q̃ se misit. aut filius si non transgreditur terminos quos posuerunt patres sui? Quis me constituit iudicẽ (ait ille) dñs et magister / et erit iniuria seruo / discipuloq; / nisi iudicet vniuersos? Michi tamen non videtur bonus estimator rerum / qui indignum putat apostolis seu apostolicis viris non iudicare de talibus / quibus datum est iudicium in maiora? Quidni contemnant iudicare de terrenis possessiũculis hoim / qui in celestibus et angelos iudicabunt? Ergo in criminibus / non in possessionibꝰ potestas vestra. Propter illa siquidem / a non pp̃er has accepistis claues regni celoꝝ / p̃uaricatores vtiq; excluduri / non possessores: At sciatis (ait) quia filius hoīs potestatẽ habet i terra dimittẽdi pctã ꝛc. Quenã tibi maior videt et dignitas et potestas di-

mittendi peccata/an predia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hec infima ⁊ terrena iudices suos/reges et principes terre. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcē vestram ⁊ alienam messē extēditis? Non quia indignī vos/sed quia indignū vobis talibus insistere/q̄ppe potioribus occupatis. Denīq; vbi necessitas exigit/audi quid censeat non ego/sed apostolus. Si (inquit) in vobis iudicabitur hic mundus/indigni estis/qui de minimis iudicetis? Sed aliud est incidenter excurrere in ista/causa q̄dem vrgēte/aliud vltro incumbere istis/tā q̄ magnis digniſq; tali ⁊ talium intentione rebus. Itaq; hec et innumera talia dicerem/si fortia dicerem/si recta/si sincera. Hunc autem quoniam dies mali sunt/sufficit interiz admonitum esse/non totum te/nec semper dare actioni/sed considerationi aliquid tui et cordis et temporis sequestrare. Hoc autem dico/necessitatem intuens non equitatem quā q̄ non sit preter equum cedere necessitati

De vtilitate considerationis.

Capitulum sextum

Nam si liceret quod deceret absolute per omnia ⁊ in omnibus preferendam. et vel solā vel maxime colendā eā q̄ ad omnia valet/id est/pietatem/pſ irrefragabilis ratio monstrat. Quid sit pietas q̄ris. Vacare cōsiderationi Dicas forsitan in hoc dissentire me ab illo qui pietatem diffinit cultum dei. Non est ita. Si bene consideras illius sensum meis exp̄ssi verbis/⁊ si tamen ex parte. Quid enim tam pertinēs ad cultum dei q̄ quod ipe hortatur in psalmo/ Vacate et videte/quoniam ego sum deus? Quod

sane in partibus considerationis precipuum est.
Quid deinde tam valens ad omnia/que ipsius quo-
qz actionis partes benigna quadam presumptione
suas facit preagendo quodammodo et preordinan-
do que agenda sunt? Necessarie sane: ne forte(que
preuisa et premeditata poterant esse proficua)preci-
pitata magis periculo fiant. Quod tibimet si recor-
daris in ipsis actionibus causarum et in magnis q-
busqz negocijs/magnarum vel consiliis rerum fre-
quenter accidisse non ambigo. Et primum quidem
ipsum fontem suum/id est/mentem de qua oritur pu-
rificat consideratio: Deinde regit affectus/dirigit a-
ctus:corrigit excessus:componit mores: vitam hone-
stat et ordinat.postremo diuinarum pariter et hu-
manarum rerum scientiam confert. Nec est/que con-
fusa disterminat:hiemtia cogit:sparsa colligit:secre-
ta rimatur:verisimilia examinat: ficta et fucata ex-
plorat: Nec est que agenda preordinat:acta recogi-
tat:vt michil in mente residet/aut incorreptum/aut
correctione egens. Nec est/que in prosperis aduer-
sa presentit:in aduersis quasi non sentit: quorum al-
terum fortitudinis/alterum prudentie est. Ibi etiam
aduertere tibi est suauissimum quendam concentum
complexūqz virtutum:atqz alteram pondere ex alte-
ra:sicut hoc loco vides fortitudinis matrem esse pru-
dentiam.nec fortitudinem sed temeritatem esse quē
libet ausum/ quem non parturiuit prudentia. Nec
item est/que inter voluptates et necessitates media
quasi quedam arbitria sedens vtrarūqz certis limiti-
bus disterminat fines:istis assignans et prebens qđ
sat est,illis quod nimis est demēs:et sic ex alterutro

Considerators seu pietatis effectus.

Fortitudo Prudentia

tertiam formans virtutem. quam dicunt temperantiam. Hempe intemperantem ipa consideratio censet tam eum qui necessariis pertinaciter demit q̄ q̄ indulget superfluis. Non est ergo temperantis in solis resecandis superfluis: est et in admittendis necessariis. Huius sententie apostolus non fautor tantū/ sed auctor ē videt/qui curam carnis nostre docet nō perfici in desiderio. Dicens siquidem curam carnis non perfici/superflua cohibet: addens in desiderio. necessaria non excludit. Unde michi videtur non oīno absurde diffinire temperantiam: qui hanc nec precidere necessitatem nec excedere dicat: Iuxta illud Philosophi. Ne quid nimis. Nam de iusticia quid dicam? que vna ex quattuor est. nonne constat consideratione mentem preueniri vt se formet in ea? Se enim necesse est prius cogitet: vt ex se normam ducat iusticie. nec factura vtiq; alteri/quod sibi fieri nolit. nec quod sibi velit fieri/negatura. In his nempe duobus liquet integrum esse iusticie statum. Sed nec ipsa solitaria est

Temperatia.

Iustitia.

De coherentia quattuor virtutum

Capitulum septimum

Tenuere etenim mecum nunc etiam huius pulchrā connexionem et coherentiam cum temperantia et item ambarum cum duabus superioribus. id est/prudentia et fortitudine. Nam cum iusticie dicatur potio: quod sibi non vult fieri quis/alii non facere. porro perfectio quod ait dominus. Quecūq; vultis vt faciant vobis homines et vos facite illis. neutrum horum erit/nisi ipsa voluntas (de qua tota ducitur forma)

sic ordinata fuerit/vt nec velit aliquid superfluum/ nec necessarium quid supstitiose nolit: quod quidem temperantie est. Denicz et ipsi iusticie vt iusta sit/ tẽperantia modum imponit. Nolit nimium esse iustus aut sapiens: ostendens per hoc minime approbandam iusticiam que temperãtie moderamine non frenetur. Quid quod et ipsa sapientia hoc temperantie frenum non respuit/dicente paulo sm sapientiam a deo sibi datam. Non plꝰ sapere ꝙ oz sapere sz sapere ad sobrietatẽ? Sed ↄ econuerso ꝙ tẽperãtię necessaria iusticia sit/ostẽdit dñs in euãgelio/arguens illorum temperantiam/ qui abstinebant vt viderentur hoĩbus ieiunantes. Erat in cibo temperantia/sz non iusticia in animo: quia non deo placere/ sed hoĩbus intendebant: Quõ rursum vel illa vel ista sine fortitudine? cum constet fortitudinis esse et non mediocris cohibere velle et nolle suum inter angustias parum et nimis vt sit contenta voluntas modo illo medio/nudo/puro/solo constante sibi/equali nudiczꝫ sui: vt pote ex omni parte pariter circunciso: quem solũ constat esse virtutis? Dicito michi queso (si potes·) cuinam potissimum trium harum virtutum meditullium hoc dandum censeas/ quod ita cunctis conterminum est vt videatur esse ꝓprium singularum? An ipsum virtus est/et nichil aliud? Sz sic virtus si esset multiplex/sed essent omnes vna. An potius qz sine eo virtus non est/omnium quodãmodo intima vis vna est/et medulla virtutum/qua sic vniuntur: vt vna pinde videantur omnes. ꝓsertim quod nõ illõ parictipando communicant/sed totum a singulis atꝫ integrum possidetur? Verbi gratia. Quid tam

iusticie q̄ modus? Alioquin si quid extra modum relinquit/non plane cuiq; tribuit quod suū est/quod tñ suum ipsius est facere. Quid tā rursum temperātie q̄ non alīūde ꝓfecto temperātia est/nisi q̄ nil immoderatū admittit? Sed puto fatebere/etiā nō minus esse fortitudinis/cūvel maxime ipā sit que ab irruentibus vicijs et quasi suffocare hinc inde conantibus/purū illud potenter eruit/ꝛ vendicat in q̄dā stabile fundamentum boni sedemq; virtutis. Ergo modū tenere iusticia est/temperantia est/fortitudo ē Sed vide ne in hoc differant: vt iusticie quidem ī affectu res sit: a fortitudine autem efficacia eius/porro possessio atq; vsus apud temperantiā. Restat vt doceamus ab hac communione prudentiā non excludi. Nonne ipa est que modum diu animi neglectu post habitum et viciorum inuidia. quasi in abditis reclusum/ꝛ coopertū quadā vetustatis caligine/ prior reperit et aduertit? Propterea dico tibi/a paucis aduertitur q̄ paucorum prudētia est. Itaq; iusticia querit/prudentia inuenit/vendicat fortitudo temperantia possidet. Non mihi hoc loco propositum de virtutibus disputare/sed hec dixerī hortās advocandum consideration/cuius beneficio hec et similia aduertuntur. Cui tam pio tamq; vtili ocio nullaz invita operam dare/nonne vitam perdere est?

De malicia diei istius Cpm. viii.

Quid tamen? Si te philosophie huic totum repente denoueris/predecessores tui non ita consuerūt/eris molestus q̄ pluribus/quasi qui a patrū vestigijs subito deuiaris. Nepe id videberis agere in suggillationem eorum. Sed et notabere vulga-

ri puerbio/qui hoc facit quod nullus/mirantur oēs veluti qui cupias admratiom fore Nec potes eorū omnia simul et subito vel errata corrigere/vel excessus redigere in modum. Erit/cum acceperis temp⁹ vt secundum sapientiam tibi a deo datam paulatiz et oportune id studeas. Interim sane malo alterius vtere in bonum quod potes. Quā ꝙ si de homs / et non de nouis sumamus exemplā/non defuere romani pontifices/qui sibi ocia inter maxima negocia inuenirent. Obsidū vrbi/et barbaricus ensis ciuium cernicibus imminebat: Nunquā tamen istud terruit beatum papam gregorium/quo minus sapientiam scriberet in ocio? Eo nempe tempore /quod ex eius prefatione liquet/obscurissimā extremam partem ezechielis/tam diligenter ꝙ eleganter exposuit Sed esto. Alius inoleuit mos. dies alii sunt/ alii hominū mores et tempora periculosa non instant tam sed extant: Fraus ⁊ circūuentio/et violentia/ inualuere super terram. Calumniatores multi/defensor rarus. Ubiqz potentiores opprimunt pauperiores. non possumus deesse oppressis/non negare iudiciū iniuriam patientibus, nisi agitentur cause/audiantur partes/inter partes iudicari quis potest.

De aduocatis

Cp̄m nonum.

Agitētur cause/sed sicut oportet Nam is modus q̄ frequentatur execrabilis plane. ⁊ q̄/non dico eccliam sed nec forū deceret. Miror nāqz ꝙadmodum religiose aures tue audire sustinent huiusmodi disputationes aduocatorum ⁊ pugnas verborum. que magis ad subuersionem ꝙ ad inuentionem proficiunt veritatis. Corrige

prauum morem. ꝛ precide linguas vaniloquas/ꝛ labia dolosa claude. ¶Hi sunt qui docuerũt linguas suas loqui mendacium. diserti aduersus iusticiam/eruditi pro falsitate. Sapientes sunt vt faciant malum: eloquentes/vt impugnent verum. ¶Hi sunt/qui instruunt/a quibus fuerant instruendi: astruunt non cõperta/sed sua/struunt de proprio calumnias innocẽtie: destruunt simplicitatem veritatis/obstruunt iudicii vias. ¶Nichil ita absq; labore manifestam facit veritatem/vt breuis et pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse erit intrare causas (neq; em̃ oẽs necesse erit) diligenter velim/sed breuiter decidere assuescas/frustratorias q; et venatorias precidere dilationes. Causa vidue intret ad te/causa pauperis ꝛ eius qui non habet quod det. Aliis alias poteris multas committere terminandas/q̃plures/ne dignas audientia iudicare. Quid enim opus est/admittere illos quorum peccata manifesta sunt precedentia ad iudicium? Tanta est impudentia nonnullorum/vt cum manifeste ambitionis prurigine/scateat tota facies/cause eorum non erubescant audientiam flagitare/publicantes semetipsos ad multorũ conscientias/in quo vel sue solius satis poterant cõfundi iudicio. ¶Non fuit/qui reconderet attritas frontes/et ideo plures facti sunt magis et indurauerunt. Sed et nescio quomodo vicios⁹ conscientias viciosorum non refugit? et vbi omnes sordent vnius minime fetor sentitur. Quis enim verbi causa vnq̃ auarus auarum/immundus immundum/luxurios⁹ luxuriosum erubuit. ſ

¶De ambitiosis. ¶Cõm decimum.

Plena est ambitiosis ecclesia: non est iam quod horreat in studiis et molitionibus ambitioso / non plusq̄ spelunca latronis in spoliis viatorum. Si christi discipulus es: igneſcat zelus tuus: exurgat auctoritas aduersus impudentiam hanc et generalem pestem. Intuere magistrū sic facientem. et audi dicentem. Qui michi ministrat me sequatur. Non parat aures vt audiat ꝫ flagellum quo feriat. Verba nec facit nec recipit / nec enim sedet iudicans sed insequitur puniens. Causam tamen non tacet / quod videlicet domū orationis negociationis fecissent. Ergo et tu fac similiter. Erubescant vultū tuū istiusmodi negociatores si fieri potest. si non / timeant. Et tu flagellum tenes. Timeant nummularii / nec fidant t nūmis / sed diffidant: abscondant es suum a te / scientes effundere q̄ accipere paratiorem. Hoc studiose et cōstanter agendo / multos lucrifacies turpium sectatores lucrorum / honestioribus officiis vendicando: multos ne vel audeant huiusmodi attentare seruabis: Addice illud quod non parum proficiet / et ad feriās quas tibi suadeo. Ita nempe non pauca tibi momenta temporum redimes ad vacandum considerationi / quedam (vt dixi) negocia nec audiendo quedam alus committendo / que tua digna putaueris audientia / fideli quodam et accommodo ipsi cause compēdio terminando. De qua consideratione his addere aliqua cogito / sed sub alterius sane principio libri. Atq̄ hic sit finis istius / ne duplo te oneret minus suauis oratio / si et longa fuerit.

Explicit liber primus de consideratione.

Secundus II.

¶ Capitula secūdi libri. Ca. i. Apologia super consumptione hierosolimitanorum. Cap̄. ii. de quattuor que consideranda sunt et de triplici consideratione suiipsius. Ca. iii. vt meminerit sue prime professiōis. Cap̄. iiii. ad quid factus sit superior. Cap̄. quintum: Exhortatio ad sollicitudinem et humilitatem. Cap̄. vi. Vt consideret quid sit. et quid sibi desit. Cap̄. vii De dignitate persone sue. et prerogatiua potestatis. Cap̄. viii. Vt consideret non tā quis et quantus sit. q̄ q̄s sit et qualis. Cap̄. ix. Vt modū īmo medium teneat. Ca. x. Vt consideret vtrū proficiat in virtutibus: an ab eis deficiat / et de consideratione triplici triplici earundē virtutū. Ca. xi. Quale se debeat exhibere in prospis et aduersis. Ca. xii. De cauendo ocio et nugis. Ca. xiii. de personarū acceptiōe, et credendi facilitate vitanda.

¶ Expliciunt capitula.

¶ Incipit liber secundus.

¶ Apologia sup consumptiōe ¶ Capitulū primum.

Memor promissi mei quo ecce iaz aliq̄diu teneor apud te vir optime papa eugeni. volo ipso absoluere me vel sero. Puderet dilationis si michi conscius forem incurie aut cōtemptus. Non est ita. Sed incidimus vt ipsi nosti tempus graue. quod et ipse pene viuendi vsui videbatur indicere cessationem/nedum studiis. Cum scilicet dñs prouocatus pcīs nostris ante tps quodā modo visus sit iudicasse orbem terre: in equitate q̄dem, sed mie sue oblitus. Non pepercit populo suo: non suo nō. Nonne dicunt in gentibus; vbi est deus

eorum? Nec mirū. Ecclesie filii/et qui christiano censentur nomīe. prostrati sunt in deserto. aut interfecti gladio aut fame consumpti. Effusa est contentio sup principes: et dñs errare fecit eos in inuio et non in via. Contritio et infelicitas in viis eorum. Pauor et meror et confusio in penetralibus regum ipsorum. Quā confusi pedes annunciantiū pacē annunciantium bona? Dicimus pax et non est pax. promisimus bona: et ecce turbatio. Quasi vero temeritate in opere isto/aut leuitate usi simus. cucurrimus plane Deo non quasi in incertum/sed te iubente/immo per te/deo. Quare ergo ieiunamus/et non aspexit? Humiliamus animas nostras/et nesciuit? Nā in his oībus nō est auersus furor eius/sed adhuc manus eius extenta. Quam patienter interim audit adhuc voces sacrilegas et egyptios blasphemantes: quia callide eduxit eos/vt occideret in deserto? Et quidem iudicia domini vera. Quis nesciat? At iudicium hoc abyssus tanta: vt videar michi non immerito pronūciare beatum/qui non fuerit scandalizatus in eo. Et quomodo tamen humana temeritas audet reprehendere/quod minime cōprehendere valet? Recordemur supernorum iudiciorum que a seculo sūt/si forte sit consolatio. Nam quidam ita dixit. Memor fui iudiciorum tuorum a seculo domine: et consolatus sū Rem dico ignotam nemini:/et misericordie nemini notam. Nempe sic se habent mortalium corda: quod scimus cum necesse non est/in necessitate nescimus. Moyses educturus populum de terra egypti/meliorem illis est pollicitus terram. Nam quando ipsum aliter sequeretur populus solum sapiens terrā? Edu-

xit: eductos tamen in terram quam promiserat non introduxit. Nec est quod ducis temeritati imputari queat/tristis et inopinatus euentus. Omia faciebat domino imperante/domino cooperante/ et opus confirmãte sequentibus signis. Sed populus ille(inqs) dure cerucis fuit/sp ꝓtentiose agens contra dñm/et moysem seruum eius. Bene illi increduli et rebelles hi autem quid? Ipsos interroga. Quid me dicere opus est: quod fatentur ipsi? Dico ego vnum Quid poterant proficere: qui semper reuertebantur cum ambularent Quando isti et per totam viam non redierunt corde in egyptum? ꝙ si illi ceciderunt et perierunt propter iniquitatem suam/miramur istos eadem facientes eadẽ passos. Sed nunqd illorum casus aduersus promissa dei? Ergo nec istorum. Neqꝫ enim aliqã promissiones dei iusticie dei preiudicant: Et audi aliud. ꝙPeccauit beniamin/accingũtur reliq̃ tribus ad vltionẽ nec sine nutu dei. Deniqꝫ ipe dominus designauit ducẽ preliaturis. Itaqꝫ preliãtur freti et manuvalidiori/et cã potiori et qđ his maius est fauore diuino. Et q̃terribilis deus in consiliis suis sup filios hoim? Terga dedere sceleratis vltores sceleris et paucioribus plures. Sz recurrunt ad dñm et dñs ad eos ascendite inquit. Ascẽdunt denuo: denuoqꝫ confusi et confusi sũt. Ita deo qdem primũ fauente. scdo et iubẽte iusti iustũ certamen ineũt/ et succũbunt Sz quo inferiores certamine. eo fide supiores inuẽti sũt. Quid putas de me facerent isti: si meo hortatu iterato ascenderent/ iterato succumberent? Quando me audirent monentẽ tertio repetere iter/ repetere opus/ in quo iam semel et secundo frustra-

ti forent? Et tamen israelite vnam et alteram nō re-
putantes frustrationem: tertio parent et superant.
Sed dicunt forsitan isti. Unde scimus q̄ a dño deo
sermo egressus sit? Que signa tu facis: vt credam⁹
tibi? Non est quod ad ista ipse respondeam/parcen-
dum verecundie mee? Responde tu pro me et p̄ te
ipso/secundum ea que audisti et vidisti: aut certe se-
cundum quod tibi inspirauerit deus. Sed forte mi-
raris me prosequi ista/qui aliud proposueram Facio
non oblitus propositi: sed quod a proposito non iu-
dicem alienum. Nempe de consideratione (vt memi-
ni) sermo michi ad tuam dignationem. Et sane ma-
gna ista res. et egēs consideratione non mīma Nō
si res magnas a magnis ꝓsiderari oportet. Scui eq̄
vt tibi id studii competit / qui parem super terram
non habes? Sed tu secundum sapientiam et pote-
statem tibi datam desuper facies de hoc Non ē mee
humilitatis dictare tibi: sic vel sic fieri quicq̄. Suffi-
cit tutimasse oportere aliquid fieri/vnde et ecclesia
consoletur: et obstruatur os loquentium iniqua. Hec
pauca vice apologie dicta sint: vt ipa qualiacūq; ha-
beat conscientia tua ex me: vnde me habz excusatū
et te pariter. Et si non apud eos qui facta ex euenti-
bus estimant certa teipsum. Perfecta cuiq; et ab-
soluta excusatio testimontum conscientie sue. Mi-
chi pro mintmo est/vt ab illis iudicer: qui dicunt bo-
num malum et malum bonum: ponentes lucem te-
nebras et tenebras lucem. Et si necesse sit/vnum fie-
ri ex duobus: malo in nos murmur hoīm q̄ in deuz
esse Bonum michi si dignetur me vti pro clipeo. Li-
bens excipio in me detrahentium linguas maledi-

cas :et venenata spicula blasphemorum :vt non ad ipsum perueniant. Nec recuso inglorius fieri: vt non irruatur in dei gloriam. Quis michi det gloriari in voce illa. quoniam propter te sustinui opprobrium/ operuit confusio faciem meam. Gloria michi est consortem fieri christi: cuius illa vox est. opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Nunc iam recurret stilus ad suam materiam. et in ea que proposueramus suo tramite gradiatur oratio.

De quattuor que consideranda sunt/et de triplici consideratione sui ipsius.

Capitulum secundum.

Et primo quidem: ipsam considerationem quid dicam considera. Non enī id per ōia quod contemplationem intelligi volo: q hec ad rerum certitudinem: illa ad inquisitionem se magis habeat. Juxta quem sensum potest contēplatio quidem diffiniri. Verus certusq intuitus animi de quacunq re. siue apprehensio veri non dubis Cōsideratio autem non intensa ad vestigandum cogitatio vel intentio animi vestigantis verum. Quāq soleant indifferenter pro inuicē vsurpari Jaz qđ ad considerationis attinet fructum/ quattuor occurrūt tibi consideranda: vt retro te/ q̄ sub te: que circa te q̄ supra te sunt. A te tua consideratio inchoet: ne frustra extendaris in alia te neglecto. Quid tibi ꝓdest si vniuersum mundum lucreris: te vnū perdens: et si sapiens sis. deest tibi ad sapientiā/ si tibi non fueris. quantū vero? At quidē ego senserim: totū. Noueris licet omnia mysteria/ noueris lata terre / alta celi/ profunda maris. si te nescieris/ eris similis edi-

ficanti sine fundamẽto/ ruinam non structurã faciẽs Quicqd extruxeris extra te/erit instar congesti pulueris/vẽtis obnoxiũ. Non ergo sapiens/qui sibi non est. Sapiẽs sibi sapiẽs erit/et bibet de fonte putei sui primus ipse. Et te prorsus incipiat tua consideratio non solum aũt/et in te finiatur. Quocunqz euagetur: ad te reuocaueris eã/cũ salutis fructu. Tu primus tibi/tu vltimus. Sume exẽplum de sũmo ofim patre. verbũ suum et emittẽte et retinẽte. Verbũ tuum consideratio tua. Que si procedit/non recedet. Sic progrediatur/vt non egrediatur. Sic exeat/vt non deserat. In acqsitione salutis nemo tibi germaniorvnico matris tue. Contra salutẽ propriam cogites nichil. Minus diri contra: pter dixisse debuerã. Quicquid se considerationi offerat/quod non quoquomodo ad tuã ipsius salutem ptineat respuendũ. Et hec tui consideratio ꝛ tria q̃dam diuiditur/ si consideres quid/quis/et qualis es. Quid in natura/quis in persona/qualis in moribus. Quid/verbi gratia: homo. Quis/papa vel summus pontifex. Qualis benignꝰ mansuetus vel quicquid tale. Quanq̃ primum illũ philosophicũ sit magis q̃ apostolicũ vestigare. Attamen est in diffinitione hoīs quam dicunt aīal rationale mortale. quod diligentius intueri/si libet/licet. Non est in eo qđ tue/ aut professioni obtinet/aut dignitati. est vero/qđ saluti queat afferre. Mã consideranti duo hec simul: rationale mortale q̃s tibi exiñ occurrit fructus. vt et mortale qđ in te est/ rõnale humiliet/et rursũ rõnale mortale confortet, qđ neutrũ neglectui erit hoī circumspecto. Si qua adhuc presẽs considerãda reqrit locus, tractabuntur infra et

forte vtilius ex partium collatione.

¶ At meminerit sue prime professionis. ¶ Ca. iiii.

Nunc quis sis/et de quo sis factus: aduertendū. Quanq; qđ dixi de quo id michi pretereūdū putem tue potius relinquendū agnitioni. Illud dico indignū tibi citra perfectū agere de tanta assūptiō perfectione. Quidni erubescas minim⁹ inuenirī in magnis/q̄ te recordaris magnū in minimis extitisse? Non es oblit⁹ prime professionis. Non excidit mēti/q̄ subducta est manui/sine affectu q̄dem. Ipsam ad singula tua imperia/iudicia/institutā/habere pre oculis/non erit inutile. Hec te consideratio facit honoris contēptorem ī honore ipso. Atq; id magnū. Non recedat a pectore/clipeus tibi est vel a sagitta illa. Homo cū in honore esset/non intellexit. Loquere ergo tibi. Abiect⁹ eram in domo dei mei. Quale est hoc/de paupere t abiecto leuari super gētes et regna? Quis ego aut que domus patris mei: vt sedeam excelsis sublimior? Sane qui dixit michi/amice ascende superius amicum fore fidit. Si minus inuenias/non expedit q̄dem. Qui eleuauit deicere potest. Sera querela. qñ eleuās allisisti me. Non est/quod blandiatur celsitudo/sollicitudo maior. Illa discrimen intēdit. hec amicū probat. Huic accingamur/si nolumus tandē cum rubore nouissimū locū tenere.

¶ Ad quid factus sit superior. ¶ Ca. iiii.

Retum superiorem dissimulare nequimus. sed ¶ eñ ad quid o modis attendendum. Non enim ad dominandum opinor. Nā et prophetā cū similiter leuaretur/audiuit. Ut euellas/et destruas/et dis-

perdas/et dissipes/ et edifices/et plātes? Quid horum fastum sonat? Rusticam magis sudoris scemate quodā: labor spiritualis expressus est. Et nos igitur: vt multum sentiamus de nobis: impositum sentimus ministeriū nobis/non dñium datum. Non sum ego maior propheta. et si forte par potestate. sed meriti tōrū non est comparatio. Nec loq̄re tibi et doce te ipsum/qui alios doces. Puta te velut vnum aliquē de prophetis. An non satis ad te? Et nimium. Sed gratia dei es: id quod es. Quid? Esto q̄ propheta nūq̄d plus q̄ propheta? Si sapis/eris contētus mēsura/quam tibi mensus est deus. Nam quod amplius est/a malo est. Disce exemplo prophetico presidere/non tam ad imperitandū: q̄ ad factitandū quod tempus requirit. Disce sarculo tibi opus esse nō sceptro: vt opus facias prophete. Et quidē ille non regnaturus ascendit/sed extirpaturus. Putasne et tu inuenias aliquid elaborandū T agro dñi tui? Et plurimum. Non plane totū quiuere emundare prophete: aliq̄d filiis suis aplis/quod agerent reliq̄runt: aliquid ipsi parētes tui tibi. Sed nec tu ad oē sufficies: aliq̄d profecto tuo relicturus es successori/ et ille aliis et alii aliis: vsq̄ in finem. Circa vndecimā deniq̄ horam operarii ocij arguuntur et mittuntur in vineā. Antecessores tui apostoli audierūt/q̄ messis quidē multa operarii vero pauci. Paternā tibi vendicato hereditatē. Nam si filius et heres. Vt probes heredē/euigila ad curam: et non ocio torpeas: ne et tibi dicatur. Quid hic stas tota die ociosus? Multominus inueniri oportet/aut deliciis resolutū/aut resupinū pompis. Nil horū tibi tabule testatoris assignāt

Sed quid Si illarum tenore contētus sis/curam potius hereditabis ꝛ operam ꝙ gloriā et diuitias Blāditur cathedra? Specula est. Inde demꝝ sup intendis/sonans tibi episcopi nōē non dñiū sed officium Quid m loceris in eminenti / vnde omnia prospectes ꝙ speculator super oēs constitueris? Emīuero pspertꝫ iste/ pcinctum parit/non ocium. Quādo libet gloriari/ vbi otiari non licet? Hec locus est octo: vbi sedula vrget sollicitudo oīm ecclīarum. Nam quid tibi aliud dimisit sanctꝰ apostolus? Quod habeo(inquit)hoc tibi do. Quid illud? Unum scio/non est aurum neꝝ argentum/cum ipse dicat. Argentum et aurum non ē michi. Si habere contingat/ vtere non ꝓ libitu sed ꝓ tempore Sic eris vtēs illis quasi nonvtēs. Ipsa quidē quod ad animi bonū spectant/nec bona sunt nec mala Usus tamen horū bonus: abusio mala/sollicitudo peior/questus turpior. Esto/vt alia quacunꝝ ratione hec tibi vendices/ sz non apostolico iure. Hec enim ille tibi dare quod nō habuit potuit. Quod habuit hoc dedit sollicitudinem(vt dixi)super ecclesias: Nunquid dominationē Audi ipm. Non dominantes ait in clero/sed forma facti gregis: Et ne dictum sola humilitate putes/nō etiam veritate/vox dñi est in euangelio. Reges gentium dominantur eorum/ꝛ qui potestatem habēt super eos/benefici vocantur. Et infert. Vos autem nō sic. Planum est aplīs interdicī dñatus: Ergo tu ꝛ tibi vsurpare aude. aut dñans aplātum: aut apostolicus dñatum. Plane ab alterutro phiberis Si vtrūꝝ simul habere voles/perdes vtrūꝝ. Alioquin non te exceptum illorum numero putes; de ꝙ

bus queritur deus sic: Ipsi regnauerunt ⁊ nō ex me; principes extiterūt: et ego non cognoui eos. Jam si regnare sine deo tuuat: habes gloriam: sed nō apud deum. Et si interdictum teneamus. audiamus edictum Qui maior est vestrum (sit) fiat sicut iunior: et qui precessor est. sicut qui ministrat. Forma aplica hec est: dñatio interdicit: indicat mīstratio. Que et commendatur ipius exemplo legislatoris: qui secutus adiūgit. Ego autem in medio vestrum sum tā ꝙ ⁊ mīstrat Quis se iam titulo hoc ingloriū putet quo se prior dñs glorie presignauit? Merito paulus gloriatur in eo dicens. Ministri xpi sunt: et ego. Et addidit Et minus sapiens dico. plus ego. In laboribus plurimis. in carceribus abundantius. in plagis supra modum. in mortibus frequenter. O pclarum ministerium. Quo non id glorioſius principatu? Si gliari oportet: forma tibi sctōz prefigit: apostolorum ꝓponit glia Parua ne tibi illa videtur? Quis michi tribuat simlē fieri in glia sanctorum? Clamat ꝓpheta. Michi aūt nimis honorificati sunt amici tui de⁹ nimis confortatus est principat⁹ eorū. Clamat aplūs Michi aūt absit gloriari: nisi i cruce dñi mei ihesu xpi Hoc glorieris opto semp optīo genere glie: quod apli. qđ ꝓphete delegere sibi: trās mīsere tibi Agnosce hereditatem tuā in xpi cruce in laboribus plurimis. Felix qui dicere potuit. plus oībus laborauī Gloria est sed ī ea nil mane. nil molle. nil resupinum. Si labor terret. merces inuitet Unusquisqz enim secundum suum laborē mercedem accipiet. Et si ille plus oībus laborauit. non tamen totū elaborauit. et adhuc locus est

¶ Exhortatio ad sollicitudinem et humilitatem.

¶ Capitulum quintum.

Exi i agrū dñi tui. i cōsidera diligent/ q̄tis hodieq; deveki maledicto siluescat spinis. ac tribulis. Exi inq̄ in mūdū. ager ē enim mūdus isq; credit⁹ tibi. Exi i illū non tā q̄ dñs/ sz tā q̄ villicus/ videre i pcurare vñ exigendus es reddere rōnē. Exi dixerim quibusdā tue passib⁹ intēte sollicitudinis i sollicite intētionis. Neq; ei ipi q̄ussi ire in orbē vniuersū: orbē circuierūt pfitis corporis/ sz mētis prudentia. Et tu leua oculos quosdam considerationis tue. et vide regiones/ si non sunt magis sicce ad ignem q̄ albe ad messē. Quā multe quas putaueras fruges/ diligenter inspecte/ vepres poti⁹ apparebunt: Immo nevepres q̄dem: annose et veternose arbores sunt. Sed non pfecto fructifere/ nisi forte glandium aut siliquarū: quas porci manducant. Quousq; occupant terrā? Nonne si exis i cernis ista/ pudebit ociosam iacere securim. pudebit sine cā falcē apostolicam accepisse? In hunc quōdaz agrū ysaac patriarcha exierat: cū primo rebecca occurrit ei. Et vt scriptura hz/ exierat ad meditandum. ille ad meditādum. tu ad extirpādū egrediaris necesse est. Tibi iā precessisse meditatio debet / tempus faciendi pre manibus. Si nunc hesitare incipias/ id quidem sero. Ante iusta consilium saluatoris sedisse debueras: ante estimasse opus metiri vires/ ponderasse sapientiam/ merita comparasse / sumptus computasse virtutum. Age ergo: puta tempus putationis adesse. si tamen meditationis preiuit. Si cor mouisti/ mouenda ia mlingua/ mouen-

da est ꝛ manus. Accingere gladio tuo/gladio spiri-
tus quod est verbum dei. Glorifica manum et bra-
chium dextrum/in faciendo vindictam/in nationi-
nibus/increpationes in populis/in alligando reges
eorum in compedibus/ꝛ nobiles eorum in manicis
ferreis. Si hec facis/honorificas ministerium tuum
ꝛ ministerium te. Non mediocris iste principatus.
Extirpare est hoc malas bestias a terminis tuis/
quo greges tui securi in pascua educantur. Do oma-
bis lupos/sed ouibus non dominaberis: ꝑ pascēdas/
vtiq; non premendas suscepisti. Si bene considera-
sti quis sis hec te oportere facere non ignoras ꝑ or-
ro scienti et non facienti peccatum est tibi. Non es
oblitus vbi legeris. Seruus sciens voluntatem do-
mini sui et non faciens digna/plagis vapulabit mul-
tis. Sic prophete sic apostoli faciebant. Fortes fu-
ere in bello/non molles in sericis. Si filius es apo-
stolorum aut prophetarum/et tu fac similiter. Aen-
dica tibi nobile genus/similibus moribus quod nō
aliūde nobile/ꝙ morum ingenuitate/et fidei fortitu-
dine fuit. ꝑ per hanc vicerunt regna/operati sunt iu-
sticiam/adepti sunt promissiones. Hoc cyrogra-
phum paterne tue hereditatis/quod tibi euoluimus:
vbi inspicias portionem que te contingit. Induere
fortitudinem ꝛ hereditasti. ꝑ ossside fidem / possi-
de pietatem/possi de sapientiam sed sapientiam san-
ctorum ipsa est/timor domini/ꝛ habes quod tuum
est. Habes sine defraudatione integrum paternum
fundum. ꝑ preciosissimus fundus virtus est/ bonus
fundus humilitas/in quo omne edificium spiritale
constructum crescit in templum sanctum in domino

Per hanc nonnulli possedere etiam portas inimicorum. Quē enim virtutum eque potis demonum omnem debellare superbiam / tyrannidem hominum? Ceterum cum omni indifferēter persone/hec sit quedam turris fortitudinis a facie inimici/nescio quo pacto tamen vis eius maior in maioribus ⁊ in clarioribus clarior comprobatur. Nulla splendidior gēma in omni precipue ornamento summi pontificis/Quo enim celsior ceteris/eo humilitate apparet illustrior et seipso.

Ut consideret quid sit/et quid sibi desit

Capitulum.vi.

Arguar fortasse/q̄ non satis primis explicitus ptib⁹ in secūdas(nescio quō stil⁹ excurrerit)/describere ichoās qualē te oporteat eē/cū necdū q̄s sis plen⁹ expressisset. Credo erubescens in summo positum apice videri hominē nudū/festinauit induere insignibus suis. Absq; his nempe/eo deformior/quo illustrior pares. Nunquid potest abscondi ciuitatis supra montem posite desolatio / aut latere fumus lucerne extincte super candelabrū? Simia in tecto / rex fatuus in solio sedens Et nunc audi canticum meum minus suaue/ ⁊ salutare. Monstruosa res gradus summus ⁊ anim⁹ infim⁹/sedes prima et vita yma: līgua magniloquia ⁊ manus ociosa/sermo multus ⁊ fructus nullus. vultus grauis ⁊ actus leuis. ingens auctoritas ⁊ nutās stabilitas. Admoui speculum fedus se in eo vultus agnoscat/tu tuum gaude dissimilem inueniri. Inspice tamen et tu/ne forte si sit vnde merito placeas tibi/etiam in quo debeas displicere non desit. Volo

glozieris testimonio conscientie/sed non minus vt eo dem tpo humilieris Rara vox/michil michi conscius sum. Cautior in bonis ambulas si et mala non lateant. Quãobrẽ (vt dixi) noueris te: vt inter angustias que non desunt fruaris conscientie bono/ magis aũt vt scias quid desit tibi. Nam cui non desit? Omnia illi desunt/qui nil sibi deesse putat. Quid si summus pontifex sis? Nunquid quia summus pontifex ideo summus? Infimum noris esse/si summum putas? Quis summus? Cui addi non possit. Grauiter erras/si te illum existimes. Absit. non tu de illis es? qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus/q̃ dignitas fuit. Augustis relinquito illam sententiam/aliisq̃: qui diuis coli honoribus non timuerunt verbigratia/nabugodonosor / alexandro/ anthiocho/herodi. Tu vero considera/non consummatione summum te dici/sed comparatiõe. Nec me putes comparationem dicere meritorum/sed ministeriorum. Sic te existimet hõ/vt ministrum xp̃i / et (quod absq̃ preiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim) summum plane inter ministros: Alias/mti te ad summũ velim/non putare summũ/aut velle putari anteq̃ sis. Nam quomodo proficis si iam sufficis tibi? Non sit proinde tibi aut pigrum vestigare qd desit/aut fateri quod desit verecundum. Loquere et tu voce antecessoris tui/non q̃ iam acceperim/ aut iam perfectus sim. Et rursum Ego me non arbitrer comprehendisse. Nec scientia sanctorum hec longe ab illa/que inflat Nanc qui apponit/apponit z dolorem: sed dolorem hunc/nemo vnq̃ sapiẽs subterfugit. Est quippe medicinalis dolor / per quem stupor

ille letalis/animi duri a impenitentis extunditur. Et ideo sapiens qui dicere potuit/et dolor meus in conspectu meo semper. Hunc iam repete de reliquie: si que sunt/loci illius a quo paulo ante diuertimus

¶ De dignitate persone sue et prerogatiua potestatis. ¶ Capitulum septimū.

Ahe indagem⁹ adhuc diligēti⁹ q̄s sis: quā geras/vez p tp̄c psonam in ecclesia dei. Quis es? sacerdos magn⁹? sūm⁹ pōtifex Tu princeps ep̄orum tu heres apostolo⁹. Tu primatu abel/gubernatu noe/ patriarchatu abraham ordine melchisedech/ dignitate/aaron/ auctoritate moyses/iudicatu samuel/potestate petrus/vnctione christus. Tu es/cui claues tradite sunt/cui oues credite sunt. Sunt quidem et alii celi ianitores et gregum pastores. sed tu tanto glorioſius q̄to differentius vtrūq; pre ceteris nomen hereditasti. Habēt illi assignatos sibi greges singuli singulos/tibi vniuersi creditum vnus. Nec modo ouium/sed et pastorū omnium tu vnus pastor. Unde id probem. queris? Ex verbo domini. Cui enim non dico episcopoꝝ sed etiam apostoloꝝ sic absolute et indiscrete/tote commisse sunt oues? Si me amas petre: pasce oues meas. Quas? Illius vel illius populos ciuitatis: aut regionis aut certe regni? Oues meas inqt Cui non planum/ non designasse aliquas/ sed assignasse omnes? Nichil excipitur: vbi distinguit nichil. Et forte p̄sentes ceteri cō discipuli erāt: cū cōmittens vnitatē oīb⁹ cōmendaret in vno grege et vno pastore/ ex illō Una ē colūba mea/formosa mea/p-

secta mea. Ubi vnitas ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent / sed diuisionem recedentes abvnitate: Inde estq; alii singuli singulas sortiti sunt plebes/scientes sacramentum. Denicq; iacobus qui videbatur columna ecclesie/vna contentus est hierosolima/petro vniuersitatem cedens. Pulcre vero ibi positus est/suscitare semen defuncti fratris/vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Petro cedente domini fratre/quis se alter ingerat petri prerogatiue? Ergo iuxta canones tuos alii in partem sollicitudinis/tu in plenitudinem potestatis vocatus es. Aliorum potestas certis artatur limitibus/tua extenditur? in ipsos qui potestatem super alios acceperunt. Nonne si causa extiterit/tu episcopo celum claudere/tu ipsum ab episcopatu deponere etiam et tradere sathane potes? Stat ergo incoecussum priuilegium tuum tibi)tam in datis clauibus q; in outibus commendatis. Accipe aliud/quod nichilominus prerogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant? dominus apparebat in littore/quodq; iocundius erat in corpore reduuo. Sciens petrus quia dominus est / in mare se misit: et sicvenit ad iesum/alii nauigio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis pontificii petri/per quod non nauem vnam/vt ceteri quisq; suam sed seculum ipsum suscepit gubernandū. Mare enim seculum est est/naues ecclesie. Inde est q; alteravice instar dñi gradiens sup aquas vnicuq; se christi vicarium designauit/qui non vni populo/sz cunctis preesse deberet. Si quidem aque multe / populi multi. Ita cum quisq; ceterorum habeat suam/

tibi vna commissa est/grandissima nauis/facta ex omnibus ipsa vniuersalis/ecclesia toto orbe diffusa.

¶ Ut consideret non tam quis et q̃tus sit. q̃ quis sit et qualis. ¶ Capitulum octauum.

Et quis es? Sed noli obliuisci etiã quid. Nam et ego non sũ oblitus id me promisisse repetiturũ in oportunitate. Quam oportune cũ eo qui es etiam quid ãte eras consideras. Quid dico eras? Et nunc es. Quid designas intueri. quod non desisti esse? Vna sane consideratio est? quid fueris et q̃d sis Nam quis sis fctũs: altera. Non oportet vt ista extũdat illam/in scrutinio tui. Es cĩm (vt dixi) adhuc q̃d eras/et nõ minus hoc es: q̃ quod factus es post/forte et magis. Denicq; illud natus es/mutuat⁹ hoc/nõ in hoc mutuatus. Non reiectum illud sed istud adiectum. Tractemus vtrunq; simul/nam vt prefatum me memini. collate ex inuicẽ ambe res/vltiores fiẽt Dixi supra consideranti q̃d sis/naturam occurrere qua es homo. Nam hõ natus es. Porro percũctanti q̃s/persone rñ debitur nomen. quod est eps. quod q̃dem factus: non natus es Quid tibi hoc videtur ad purũ esse tui principali⁹ pertinere: quod fctũs/an q̃ nat⁹? Nonne quod natus? Hoc ergo consulo consideres maxĩe/q̃d maxĩe es/hoĩem videlz q̃d et nat⁹ es. Nec modo q̃d nat⁹/sed et qualis nat⁹/oportet attendas: si non vis tue considerationis fructu et vtilitate fraudari. Tolle proinde nunc hereditaria hec perizomata/ab initio maledicta. Dirumpe velamen foliorũ celantiũ ignominiam: non plagam curantiũ. Dele fucũ fugacis honoris huius/et male colorate

nitorē glie/vt nude nudū ꝓsideres: qz nudus egress es de vtero matris tue. Nunquid ifulatus? Nunqd micās gemmis / aut flozidus sericis aut cozonatus pennis; aut fufforcinatus metallis? Si cuncta hec veluti nubes quasdā matutinas velociter transeuntes: et cito pertransituras dissipes / et exufles a facie considerationis tue: occurret tibi homo nudus et pauper/et miser/et miserabilis. Homo dolens q homo sit/erubescēs q nudus sit / plorans q natus sit/ murmurās q sit. Homo natus ad laborē: non ad honorem. homo natus de muliere. et ob hoc cum reatu breui viuens tpe/ideoq cū metu: repletus multis miseriis/et propterea cum fletu. Et vere multis: qz corporis et anime simul. Quid enim calamitate vacat nascenti in peccato. fragili corpore/et mente sterili? Vere ergo repletus cui ifirmitas corpis. et fatuitas cordis cumulatur traduce sordis mortis aditione. Salubris copula vt cogitans te summū pontificem attendas pariter vilissimū cinerē non fuisse/ sed eē. Imitetur cogitatio naturā. imitetur et qđ dignius est auctorē nature. sūma imaq cōsocians. Nōne natura in ꝓsona hoīs vili limo vite spiraculum colligauit? Nonne auctor nature in sui persona: verbum limūq cōtēperauit? Ita tibi sume formam tā de nfe concretione origis: q̄ de sacro redēptionis vt altus sedens. non alta sapiens sis. sed hūilia de te sentiēs humilibusq consentiens. Proinde si consideras q̄ tus es: cogita etiā qualis/et marīe. Hec te sane consideratio tenet in te nec a te auolare sinit non ambulare in magnis neq in mirabilibus sup te.

¶ Ut modū immo mediū teneat. ¶ Ca. lx.

In te consistito. Non infra deici/ nō attolli supra/non euadere in longius/non extēdi in latius patiare. Tene mediū si non vis perdere modū. Locus medius/tut⁹ est. Medium/sedes modi/et modus virtus. Omnē extra modū mānsionē. sapiens exiliū reputat. Propterea non est illi habitare ī longo qđ vltra modū sit. sed ne in lato q̄dē qđ extra sit. porro nec in alto: vel imo qđ alterum supra alterū infra sit! Veniq; et longitudo exterminiū habere solet et dilatio scissurā et altitudo ruinā et profundū absorptionē. Dico hec planius: ne me putes ea loqui q̄ aplis cōprehendere hortatur cū oībus scīs. longitudinē/latitudinē/sublimitatē/et profundū/quod alterius erit et disputationis et tēporis Hunc aūt dico cū sibi homo longiorē promittit vitū latū. cū ī superfluas aīmus distēditur curas. altum cum de se plus presumit. profundū. cū se plus deicit. Qui ergo longa sibi mettitur tpa. nonne vere ingreditur iter exterminii/ transiens vite termios productiori sollicitudine. Inde est q̄ hoīes ī pñti a sese exules per obliuionem in alia per inanē sollicitudinem migrant secula non profutura. immo nec futura. Similiter animus distentus in multa: multis laceretur curis necesse est. Nempe immoderata extensio extenuationē. et extenuatio nimia/scissionem facit. Jam vero alta presumptio. quid nisi ruinosa precipitatio est? Legisti nanq; ante ruinam exaltatur cor. Quid e regione nimie pusillanimitatis deiectio. nisi desperata quedam absorptio est? In hanc fortis non deicietur. Prudēs longioris vite/ non abducet incerto Modestus moderabitur curas/tēperabit a supfluis

non deerit necessariis. Porro iustus altiora se non presumet sed loquetur cum iusto; Si iustus fuero/nō leuabo caput.

¶ Vt consideret vtrum proficiat in virtutibus. an ab eis deficiat/et de consideratione triplici earundē virtutum.

¶ Capitulum decimum.

Ergo in hac consideratōe tui/caute ambules/et tota equitate versaris/vt nec plꝰ vero tibi tribuas / nec plus iusto parcas. Porro plus vero tribuis / non modo arrogando tibi quod non habes bonum. sed et quod habes/asscribendo Vigilanter discerne qualis ex te/et qualis sis dono dei. et non sit in spiritu tuo dolus. Erit autem nisi fideliter partiens/tua tibi: et que sunt dei deo. sine fraude resignes. Ex te mala bona a domino esse persuasum tibi non ambigo; Sane inter considerandum qualis sis/et qualis fueris ad memoriam reuocandum. Conferenda posteriora prioribus. Proficeris ne in virtute/in sapientia/ in intellectu/in suauitate morum. an ab his forte(qō absit)defeceris. Patientior sis an impatientior solito iracundior lenior ve insolentior an hūilior/affabilior an austerior erorabilior. an difficilior/pusillior animo/an magnanimior. seriꝰ magis. an plusculū dissolutus timoratior an forte fidentior/ꝙoportet. Quam latus tibi patet cāpus i hoc genere considerandi. Memoror ergo pauca/ velut quedam seminaria proferens: non tamen ipse serens sed dans semen serendi. Oportet innotescat tibi zelus tuus / clementia tua. discretio quoqꝫ moderatrix earundem virtutum. Qualis videlicet

In donandis inturus qualis sis in vlciscendis / q in vtroq; prouid⁹: modi/loci/tēporis obseruator ꝓsus considerandā tria hec in vsu virtutū harum: ne non sint virtutes. si preter hec reperiūtur: Nempe eiusmodi non natura virtutes. sed vsus facit. Nam ex se indifferentes esse noscuntur. Tuum est aut abutendo et confundendo facere vitia aut bene ordinateq; vtendo virtutes. Solent discretionis oculo caligante. alterutrum sibi preripere loca. terminos occupare. Porro caliginis due sunt cause/ira et mollior affectus: Is iudicii censuram eneruat/ille precipitat Quomodo ab altero non periclitetur aut pietas clementie. aut zeli rectitudo? Turbatus pre ira oculus clementer nil intuetur. suffusus flura quadam et muliebri mollicie animi. rectum non videt. Non eris innocens/si aut punias eum cui forte parcendū esset. aut parcas ei: fuerat qui puniendus.

¶ Qualem se exhibere debeat in prosperis et in aduersis.

¶ Capitulum vndecimum.

IN tribulationibus quoq;/ qualem te inueneris: nolo dissimules. Si constantē in tuis/condolentē in alienis: gaude. Recti cordis hoc. E regione peruersissim/si cum in propriis deprehendaris fortasse īpatiens/ minime tn in alienis compatiens sentiaris. Quid in prosperis. nichil ne est/quod considerationē sollicitet. Est vtiq; si diligēter attendas. q̄ rarus sp extiterit qui non vel modice in prosperitate aīm relaxarit a sui custodia et disciplina. Q̄ñ hec incautis non fuit ad disciplinam qđ ignis ad ceram quod solis radius ad niuem vel gladiem? Sapiens dauid sapientior salomon fuit: sz blā

dentibus nimis secūdis rebus. alter ex parte alter ex toto desiuit. Magnus qui incidens in aduersa. non excidit vel parum a sapientia. nec minor cui presens felicitas si arrisit non irrisit. Quanq; facilius inueneris qui sapientiam rettinuerūt contraria sibi fortuna q; qui propicia non perdiderunt. Preferendo ille et magnis est/cui iter prospera saltem risu decentior/aut sermo insolētior. aut imoderatior cura vestis vel corporis non irrepsit.

¶ De cauendo ocio et nugis.

¶ Capitulum duodecimum.

Et si recte sapiens hortatur sapientiā seribi in ocio. cauendū et in ocio/ocium est Fugienda proinde ociositas magister nugarū/nouercavitutum Inter seculares nuge/nuge sūt in ore sacerdotis blasphemie. Interdū tñ si incidāt ferēdē fortassis referēde nunq;. Magis interueniendū caute. et prudenter nugacitati. Prorūpendū sane in serium q̄d/quod non mō vtiliter/sed libēter audiant. et supsedeant ociosis. Consecrastios tuū euāgelio/talibus tā aperire illicitū: assuescere sacrilegium est. Labia sacerdotis(ait) custodiūt sciaz/et legē requrunt de ore eius. non nugas profecto vel fabulas Verbū scurrile/quod faceti vrbani ve noīe colorant non sufficit pegrinari ab ore. procul et ab aure relegandū Fede ad cachinnos moueris: fedius moueaz Porro detrahere aut detrahētem audire. quod horum damnabilius sit/non facile dixerim.

¶ De personarum acceptione et credendi facilitate vitanda. ¶ Capitulum decimūtertiū.

De auaricia non est quod tuum fatigere intuitū

cū pecuniam tanq̄ paleam dicaris habere. Non p̄s sus non est: quod pro illa timeatur a iudicis tuis. sy est quod non minus sepe nec noxie minus insidiari iudicantibus solet. de quo maxime quid in tua late at conscientia latere te nolim. Quid illud sit queris Acceptio personarum. Non parui te rerum peccati existimes. si facies pcōrum sumis. z non potius cau sas diiudicas meritorū. Est itēviciū. cuius si te īmu nem sētis/inter oēs quos noui ex his qui cathedras ascenderunt sedebis (me iudice) solitarius q̄ veraci ter singulariterq̄/leuasti te supra te/iuxta prophetā Facilitas credulitatis hec est: cuius callidissime vul pecule magnorū neminē comperi satis cauisse ver sutias. Inde eiectis pro nichilo tre multe/inde inno centū frequens addictio: inde p̄iudicia in absētes Gratulor aūt tibi (nec eīm assentationis apud te ve reor īcurrere notā) gratulor inq̄ presidere te vsq̄ ad huc/absq̄ horum oīm querela multa: an et sine cul pa tu videris? Nunc ad ea q̄ sub te sunt: cōsideratio intendenda. Ad alterius p̄cipii hoc. Eiqdem tuis occupationibus. sermo breuior cōpetentior est.

¶ Explicit liber secundus.

¶ Incipiunt capitula tertii libri.

De considerandis que sub eo sunt. Ca.i.
Ut hereticos corrigat/gentiles conuertat/ ambicio sos reprimat. Ca.ii.
De appellationibus. Ca.iii.
De abusione appellationum. Ca.iiii.
Quantum quarticiam calcauerit. Cap̄. v.
De prelatis qui impatientes subiectionis ambiunt ad emancipationem Ca.vi.

At consideret qũo in vniuersali ecclesia custodiãtur aptica ipsius instituta. Ca. vii.

¶ Incipit liber tertius de considerãdis que sub eo sunt. ¶ Capitulum primum.

Finis superioris libri/huic principium ponit. Itaq; iuxta promissũ illius. considerandã q̃ sub te sũt. Que nã sint illa/non est quod a me q̃rendũ putes sacerdotũ optime eugeni. rectiꝰ fortasse que non sint q̃ras. Orbe exeundũ ei qui forte volet explorare que non ad tuã pertinent curam. Parentes tui destinati sunt non aliquas regiões. sꝫ ipsum debellaturi orbem. Ite in orbẽ vniuersũ: dcm̃ est illis. Ipsi xpo vendentes tunicas/emere gladios ignitum eloquium et spiritum vehementẽ: arma potentia deo. Quo non peruenere victores incliti filii excussorum? Quo non sagitte potentũ acute/cũ carbonibus desolatoris? Et quidẽ in oẽm terram exiuit sonus eorũ. et in fines orbis terre verba eorum. Penetrabant et incendebãt verba illa incensa igni quẽ dñs misit in terrã. Occũbebant strenuissimi bellatores. sed non succũbebant. triumphabant et mortui. Mimis confortatus est principatus eorũ. constituti sunt principes sup oẽm trã. Eis tu successisti in hereditatẽ. Ita tu heres. et orbis hereditas. At quatenus hec portio te contingit aut contigerit illos id sobria consideratione pensandum Non enim ꝯ omẽm reor modũ sed sane quodamtenus. At michi videtur dispensatio tibi super illum credita est. non data possessio. Si pergis vsurpare et hanc contradicit tibi qui dicit. Meus est orbis terre et plenitudo eius.

Non tu ille de quo propheta/et erit omnis terra pos
sessio eius christus hic est qui possessionem sibi ven=
dicat et iure creatõis et merito redẽptionis et dono
patris. Cui enim alteri dictum est. Postula a me et
dabo tibi gentes hereditatem tuam: possessionem
tuam terminos terre? Possessionem ꝛ dñũ cede hu
ic/tu curam illius habe. Pars tua hec/vltra ne ex=
tendas manum. Quid inquis? Non negas preesse?
ꝛ dñari vetas? Plane sic. Quasi non bene presit q̃
preest in sollicitudine. Nunquid non ꝛ villa villico/ꝛ
paruulus dñs subiectus est pedagogo? Nec tñ ille
ille nec is sui dñs est. Ita ꝛ tu presis vt prideas/ vt
consulas/vt pcures/vt serues. Presis vt prosis.
Presis vt fidelis seruus et prudens/ quem consti=
tuit dñs super familiam suam Ad quid? Vt des il=
lis escam in tp̃e. Hoc est vt dispẽses/non impes Hoc
fac ꝛ dominari ne affectes hoim hõ/vt non dñetur tui
ois iniusticia. At satis supq̃ id intimatũ supra cum
quis sis disputaretur. Addo tamen ꝛ hoc. nam nul=
lum tibi venenũ/nullũ gladiũ plus formido q̃ libidi
nã dñandi. Certe vt multum tibi tribuas/si multum
deceptus non es. nil te existimas pl9 accepisse a ma
gnis apostolis

Vt hereticos corrigat/gentiles conuertat / am=
bitiosos reprimat

Capitulum secundum:

Recordare vocis illius/saptentibus ꝛ insipienti=
bus debitor sum ꝛ si non indebitam tibi ipam
censes. Hoc quoq̃ simul memento debitoris mole=
stum nomen. seruienti potius q̃ dñanti congruere.
Seruus in euangelio audit. Quantum debes do=

mino meo? Ergo si te agnoscis sapientibus et insipientibus non dñatorem. sed debitorem/ curandū sū mopere tibi ꝛ tota vigilantia considerandū quō ꝛ q̄ non sapiunt sapiāt/ ꝛ q̄ sapiunt non desipiant. et q̄ desipuere resipiscant. Et nullum gen⁹ insipiētie/infidelitate(vt sic loquar)insipientius. Ergo ꝛ infidelibus debitor es/iudeis ꝛ gentib⁹. Interest pinde tua dare operam quā possis vt increduli conuertātur ad fidē. conuersi non auertant. auersi reuertant. Porro peruersi ordinent ad rectitudinē, subuersi ad veritatem reuocentur. Subuersores inuictis rōnibus conuincantur vt vel emendant ipi si fieri pōt. vel si non/ p̄dant auctoritatē facultatēq̄ alios subuertēdi. Non oīno ꝛ ab hoc insipientiū genere pessimo tibi dissimulandū. Dico aūt hereticos scismaticosq̄. nam hi sunt subuersi ꝛ subuersores/canes ad scissionem. vulpes ad fraudem. Erunt inq̄ hīnoi maxime tuo studio aut corrigendi ne pereant aut ne perimant coercendi. Esto/de iudeis excusat te tps. hñt terminum suum q̄ preuenirt non poterit. Plenitudinem gētiū preire opz. Sed de ipis gentib⁹ q̄d rñdes? Immo q̄d tua consideratio rñdet tibi pcunctanti sic. Quid visum est patribus ponere euangelio metam/verbū suspendere fidei donec infidelitas durat? Qua ratione putamus substitit velociter currens sermo. Quis primus ihibuit hūc salutarē cursum? Et illis cā forte quā nescimus aut necessitas potuit obstitisse. Nobio que dissimulandi est ratio? Qua fiducia/ qua cō scientia xp̄m vel non offerimus eis q̄ non hñt? An veritatem dei in iniusticia detinemus? Et quidem q̄n q̄ ꝑueniat gentium plenitudo necesse est. Expecta

mus in eas incidas fides? Cui credere casu contigit? Quō credēt sine predicāte? Petrus ad cornelium/philippus ad eunuchum missi sunt: Et si exemplū recētius querimus augustinus a beato gregorio destinatus/formā fidei tradidit anglis. Et de his tu ita tecū. Ego addo ꝛ de pertinacia grecoꝝ q̄ nobiscū sunt/et nobiscum non sunt iunctī fide pace diuisi q̄q̄ ꝛ in fide ipa claudicauerunt a semitis rectis Et item de hereſi que clam pene vbiq̄ serpit. apud aliquos seuit palam. Nam paruulos ecclesie passim ꝛ publice deglutire festinat Queris vbi sit hoc? Vestri qui terram austrittam sepe visitant. ecce hi sciūt ꝛ possunt dicere tibi. Eunt et redeunt per medium illorum. aut transeunt secus. sed quid boni adhuc cū illis egerint. necdum audiuimus. Et forsitan audiuissemus nisi pre auro hyspanie salus populi viluisset Tuum est et plage huic remedium prouidere. Sed est insipientia que ipsam quoq̄ iam prope modum stultam fecit sapientiam fidei. Quomodo et ipsam catholicam pene totam. hoc virus infecit? Nam dum et in ipsa quiq̄ que nostra sunt querimus. fit vt inuicem inuidentes. inuicem prouocantes exercemur ad odia: animemur ad iniurias. armemur ad lites. cauillemur ad dolos. feriamur ad detractiones. prorumpamus ad maledicta. opprimamur a fortioribus: opprimamus infirmiores: Quam digne et laudabiliter occupatur meditatio cordis tui aduersus tam pestilens insipientie genus. quod corpus ipsum christi que est multitudo credentium occupasse consideras. O ambitio. ambientiū crux quomodo omnes torquens omnibus placens? Nil

acerbius cruciat /nil molestius inquietat. nil tam apud miseros mortales celebrius negociis eius An non limina apostolorum plus iam ambitio q̄ deuotio terit? An non vocibus eius/vestrum tota die resultat palatium? An non questibus eius tota legum canonumq̄ disciplina madat? An non spoliis eius omnis ytalica inhiat inexplebili auiditate rapacitas? Quid ita/immo quid aliud tua ip̄ius spiritualia studia non saltē intercidit sed abscidit? Quotiēs sancta ac fecunda tua abortiri octa fecit/ inquietum & inquietans malum. Aliud est quod ab oppressis appellatur ad te/aliud autem q̄ ambitio in ecclesia parte regnare molitur. Nec deesse illis nec huic aliquatenus assentire oportet Quamvero inique fouetur illa/spernuntur illi. Atriſq̄ tamen debitor es/ illis vt erigas,istis vt reprimas

De appellationibus.

Capitulum tercium

Et quontā incidit de appellationibus ꝑse qui aliq̄tenus nō erit ab re. Magno i his & pio opus intuitu est/ne quod magna fuit necessitate preuisum/male vtendo reddatur inutile Michi videtur & in multam posse eas deuenire perniciem/si non summo moderamine actitentur. Appellatur de toto mundo ad te/id quidem in testimonium singularis primatus tui : At tu si sapis / non primatu gaudebis sed fructu. Apostolis dictum est In hoc nolite gaudere/q̄ spūs subiiciuntur vobis: Appellatur ad te(vt dixi)vtinam tam fructuose q̄ necessarie: Vtinam cum oppressus clamat /sentiat oppressor et non superbiat impius vnde incen-

ditur pauper. Quid tam decorum /vt ad inuocatio
nem tui nominis oppressi effugiãt versuti non refu=
giant. Quid e regione tam peruersum/tam recti a=
lienum vt letetur qui malũ fecit / ꝛ qui tulit inaniter
fatigetur? Inhumanissime non moueris erga homi
nem/cui late inurie cumulauere doloꝛẽ/ꝛ laboꝛ itine
ris ꝛ dãna expẽsarum. Sꝫ nichilominus ignauissi
in illũ moueris qui huic tot calamitatum partim au
ctoꝛ/ptĩ extitit cã Quigila hõ dei cũ hec cõtigũt mo
ueaẽ mĩpatõ/moueaẽ ꝛ indignatio tua. Alterã leso al
terã ledenti debes. Consoletur ille dãnoꝛũ resarsi tu
suoꝛum/satisfactione iniuriarum/fine calumniarum
Cum isto ita agatur vt peniteat fecisse quod non ti
muit facere. ꝛ non de penis innocentis rideat. Arbi
troꝛ idẽ debere pati illum/qui sine causa forte appel
lauit Foꝛmulam hanc iusticie prefigit tibi/et diuine
incommutabilis ratio equitatis ꝛ (ni falloꝛ) ipsa ap=
pellationum lex/vt illicite vsurpata appellatio nec
psit appellanti/nec appellatio obsit At quid ei frus=
tra fatigatus sit homo? Quam plenũ iusticie vt se=
se potius leserit/qui voluit ꝓmum Appellasse ini=
que iniquum est/inique ꝛ impune / iniquarum appel
lationum fomes. Iniqua autem omnis appellatio/
ad quam iusticie inopia non coegit. Appellare non
vt graues; sed si graueris licet appellandũ a sentẽ
tia Ante sententiam/ĩprobe omnino nisi ob mani=
festum grauamen presumitur appellatio. Qui igi=
tur non graugatus appellat/liquet qꝛ aut grauare in
tendit/aut tempus redimere. Non est autẽ suffugiũ
appellatio/sed refugium. Quantos nouimus appel
lasse pulsatos/quo interim liceret quod nũ q̃ lꝫ. Nõ

nullis ꝛ quoad vixerunt licuisse appellationis suf-
fragio nefaria scimus. verbigratia incestū adulte-
rium. Quale est hoc turpitudini patrocinari/ quod
vel maxime formidari a turpibus oportebat? Quo
usqꝫ murmur vniuerse terre/aut dissimulas. aut nō
aduertis? Quousqꝫ dormitas / quousqꝫ non emig-
lat consideratio tua ad tantam appellationum con
fusionem atqꝫ abusionē? Preter ius ꝛ fas / prēmo
rē et ordinē fiunt. Non locus/non modus/nō tēpus
non causa discernit aut psona. Presumunt leuiter
passim/plerūqꝫ et nequiter. Volentes malignari nō
ne his potissimum terreri solebant? Nunc terrori
ipi ex his magis fiunt / atqꝫ id bonis. Antidotum
vsum in venenum/non mutatio dextere excelsi hec
Appellantur boni a malis vt non faciant bona/ꝛ su
persedēt a voce tonitrui tui formidātes. Denicqꝫ ap
pellant eṗi/ne illicita audeant matrimonia soluere
vel ꝓhibere. Appellantur ne rapinas ne furta/ne
sacrilegia ꝛ q̄ huiusmodi sunt punire vllaten⁹ vel co
hibere p̄sumant. Appellantur ne indignas et infa-
mes psonas a sacris officiis. Quod tu inuenis reme
diū morbo huic/ne quod reptū ad remedium fuit
repiatur ad mortē? Zelatus est dns domum oratōis
factā spelunca latronū Tu eius minister dissimulas
miserorum refugium datū arma iniquitati? Videas
prertpi passim partes oppressorum ꝛ prūpere ad ap
pellandum non tam grauatos q̄ grauare volentes
Quid hoc mysterii? Tuum est considerare/nō mea
cōmentari istud Et cur (quis) male appellati nō ve
niunt ostensuri suam innocentiam/malicia cōuicturi
Dico quod dicere adhuc solent. Volumus vexari

frustra. In curia eē qui pcliuius faueant appellanti bus/foueant appellationes. Cessuris rome domi se dere satius. Fateor me non omnino decredere his: Quē das michi in tā crebris appellationibus que hodie fiunt qui pro expensis itineris vel minimū re= stituerit illi quē forte appellarit? Mirum vero si ita omēs ꝛ appellantes iusti/ꝛ appellati rei vbo examine inuenti sint. Diligite(inquit)iusticiam/qui iudica= tis terram. Parum est iusticiam tenere nisi ꝛ dilī= gas. Qui tenent/tenent. qui diligūt zelantur. Ama tor iusticie inquirit iusticiam et pſequitur eam Por ro oēm iniusticiam pſequit Nichil tibi et illis/qui ap pellationes venationes putant. Pudet elogii quod apud ethnicos iam vertitur in parabolam/dnos no uimus seruos pingues. At mitius loquar plus face tie q̄ iusticie hic

De abusione appellationum.

Capi iiii.

Quā si amas iusticiam/appellatōes non affectas sed sustines. Verūtñ quid emolumēti affert ec clesiis dei tuis vnius hois iusticia vbi sñia p̄ualet ali ter affectorū? Et istud loci illi erit/cū ceperint vsari q̄ circa te sunt. Nunc vo non te existimes ociose va= care considerationi huic qua appellationes ad legiti timū (si fieri pōt)reuoces vsum. Et si hinc queratur in ea vel potius curet sententia/dico appellationes vt non contēnendas/sic nec vsurpandas oīno Por ro horū quid insolētius censeā/haud facile dixerī/ni si q̄ vsurpatio quandā videt inducere contēptus ne cessitatem / ac per hoc forte acrius insectanda que amplius nocet. Aut non vere nocentior est mala in

se/in partu peior? Nonne ipa est uqꝫ ipm ius quoꝫ nature/aut extenuat aut exterminat? Nam sepe rebus etiã pretiosissimis precii grãm non mõ demit ꝫ adimit. Quid sacramentis acceptius? Usurpata tamen ab indignis/indignis ve tractata/mime acceptant. Magis hñt dãnationem/qz debitã veneratiõnẽ nõ hñt. Fateor grande ⁊ generale mũdo bonum esse appellatiões/idꝫ tã necessariũ ꝙ solẽ ipm mortalibꝫ. Reuera quidem sol iusticie est ꝓdens ac redarguens opa tenebrarum. Prorsus fouẽde ⁊ manutenende. Sed quas extorsit necessitas/non calliditas adinuenit. Usurpatorie sunt hmoi omẽs non subuenientes in necessitate/sed opitulantes iniquitati: Quidni veniãt in contẽptũ? Quanti vt talibus quoꝫ deferrent/etiam de ꝓprio cessere iure/ne longo ⁊ casso itinere fatigarent. Plures tñ sua amittere non ferentes appellationes minus opportunas/ et celsa noia ꝛportunius cõtẽpserunt. Dico aliqd quod ad rẽ ptinet exẽpli causa Quidã sibi publice despondsarat vxorẽ. Adest dies celebris nuptiarũ. Parata oia/inuitati multi. Et ecce hõ concupiscens vxorẽ ꝓximi sui/invocem appellationis inopinate ꝓrũpit. affirmans sibi traditam prius/suam potius esse debere. Stupet sponsus/herent omnes sacerdos non audet progredi. frustratur omnis apparatus ille. descendit quisqꝫ ꝛ domum suam/suam cenam manducaturus/sponsa a mensa ⁊ thalamo sponsi suspenditur quousqꝫ roma reditum ẽ. Parisius contigit hoc nobili galliarum cuitate sede regia Rursum in ciuitate eadem ꝙdam sibi desponsata vxore diem nuptiarum constituit. Interim emergit calumnia dicẽ

tibus ꝗbusdam non debere coniungi Ad iudicij ecclesie/causa delata est. Sed non expectata sniā. appellatū est sine cā / sine grauamine/solo fruſtratorie dilationis intuitu. At ille siue ꝑdere q̄ parārat siue dilecte tādiu fruſtrari consortio nolens/nichilomin⁹ qđ proposuerat contēpta siue dissimulata appellatione peregit. Quid illud quod in antisidorensi ecclia nup a quodā adolescente ꝑsumptū est. Mēpe defuncto sctō epō volentibus clericis aliū(vt moris ē eligere sibi/interuenit ille appellans et vetans ne fieret quousq; isset et redisset ab vrbe.

Cui tamen appellationi nec ipse detulit.

Nam cum videret se contēni tanq̄ qui irrationabiliter appellasset/ adscitis quos potuit sibi tertia die post factam ab aliis electionem fecit suam. Cū itaq; ex his et innumeris talibus liqueat non ex contemptu gigni vsurpationē. sz ex vsurpatione contēptum videris tu qđ sibi velit quod zelus vester assidue pene vindicat illum/istam dissimulat. Vis perfecti⁹ coercere contēptum? Cura in ipso vtero pessime mōstra profocari germen neq̄ quod ita fiet . si vsurpatio digna animaduersione mulctetur Tolle vsurpationem et contēptus excusationem non habet. Porro inexcusabilitas/ausum explodet. Non sit proinde vsurpator et contemptor nullus erit/aut admodū rarus. Bñfacis tu q̄ appellationū negato suffragio immo suffugio / multa remittis negocia ad cognoscentes vel qui noscere citius possint. Vbi eñ certior ac facilior notio / ibi decisio tutior/ expeditiorq; esse potest Quam plenum gratie/ quod multorum proinde et laboribus parcis et sumptibus . At quibus sic cre-

das id tibi oīmodis attendendum.

¶ Quantū auaritiam calcauerit. ¶ Ca. vij

Poteram multa de eodem vtiliter addere his sed memor propositi mei: contētus interim occasionem dedisse: ad alia transeo Et primū quod occurrit/minime transeundum reor Preces: et singulariter. Ad quid? Eget dico tibi cōsideratione. Nunquid vt de subditis crescas? Nequaq̄ sed vt ipsi de te. Principē te constituerūt: sz sibi/non tibi. Alioquin quo pacto te reputas superiorem his: a quibus beneficium mēdicas? Audi dñz Qui potestatem habent sup eos benefici vocātur. At istud de his que foris sunt. Quid ad nos? Tu id mendaciter dicēris. si non tam beneficus esse/q̄ beneficis pesse itendas. Parui deiectiōs animi est de subditis non profectū q̄rere subditor. sed q̄stum proprū Jn summo pfertz/im nichil turpius. Quā pulcre magister gentiū. parētes filiis/non filios debere censuit parentib⁹ thesaurizare Nō mediocris glorie vox illa identidē ipsius: non recipro datum sed fructū. At iā transeamus et hinc. ne dis morā in his meā auaricie in te notā interp̄tetur. Quc q̄ longe a te sit/libro superiori testatus sū. sciens q̄ta et u q̄ta tua necessitate respueris. Ad te proīde scripserī ista non ppter te Nēpe quod tibi scribitur soli prodesse non decet Hic locus auariciā carpit: a quo vicio immunis satis tua opinio est: an et opus tu videris Audimus tñ vt oblata a pauperibus taceā/q̄ tangere non acquiescis germanicos detenuisse saccos. sz precio/non massa. Argentū reputatū est fenū: summarū non leuatis sarcinis: onusta nichilominus repa-

triant/vel inuiti. Nouares. Qñ actenus aurum roma refudit? Et nunc romanorũ consilio id vsurpatũ non credimus. Duo venerunt ãbo locupletes/et ambo rei siqdem vnus magõtinus. colonẽsis alter. Alteri gratia gratis reddita est. alter indignº (credo) cui gratia redderetur/audiuit. Cũ quali veste ĩtrasti. cũ tali egredieris. O vocẽ magnificã: vocẽ prorsus aptice libertatis. Quid minus ab illa hec habuit pecunia tua tecũ sit in perditionẽ? Nisi q in illa plº zeli in ista plus modeste sonuit. Quid ille de trãsmarinis partibus pene a finibus terre/terra z mari currens pro episcopatu suis et alienis facultatibus rursus emendo? Jam eñ emerat prius. Tulit multa. sz retulit non omnia tamen. Incidit miser in manº alias: accipere q̃ dare potentiores. Benefeciſti. tuas in vtroq; seruans inuoxias. nec ĩponere scilicet ambicioso/nec supponere iniquo mammone acquiescẽs Non sic a paupere episcopo continuisti/ dans quod daret ne immunificus notaretur. ¶ Accepit clam quod palam dedit. Sic de tuo sacculo: consultum est verecundie veri. Sic quoq; curie morem gerẽs/tuo beneficio inuidiam declinauit eorum qui diligũt munera. Non potest abscondere et factum nouimus z personam. Audire grauat? Et ego eo libentius predico: quo tu id molestius audis. Si tibi sic expedit et michi sic. Tam non oportet gloriam christi me silere/q̃ nec te querere tuam. Et si pergis murmurare adhuc: respondebitur tibi ex euangelio Quanto eis precipiebat/tanto magis plus predicabant dicẽtes. Bene omnia fecit.

¶ De prelatis qui impatientes subiectionis ambi-

Sint ad emancipationem. ¶ Cap. sextū

AUdi aliud: si tamen aliud. Id idē enim fortassis ptinere quis dicat. Tua consideratio viderit hoc. Michi videtur non longe a vero dissentire: qui id forte inter anaritie species locandū putauerit. Ego vero illius aut speciem esse/aut speciem habere non negaueri. Sane inter est tue perfectionis: et malas res/ et malas pariter species deuitare. In altero conscientie in altero fame consulis. Puta tibi non licere/et si alias fortasse liceat q̄cquid male fuerit coloratū Deniq; interroga maiores tuos. et dicent tibi. Ab oi specie mala abstinete vos. Sane minister dñi dñm imitetur qui ipse ait. Qui michi mīstrat me sequatur. Et habes de illo Dñs regnauit decorē induit: induit dñs fortitudinē. Tu quoq; esto fortis in fide/ decorus in gloria. et probasti te imitatorē dei. Fortitudo tua/fiducia fidelis conscientie decor tuus splendor bone opinionis Ita q̄so inducre fortitudinem: etenim gaudium dñi fortitudo tua. Porro specie tua/et pulchritudine tua/nichilominus tanq̄ ppria similitudine delectatur. Induere vestimentis glorie tue/vestire duplicibus. q̄bus domesticos suos fortis illa mulier induere consueuit. Non sit in conscientia nutans infirmitas modice fidei non sit īfama neuus male specie et vesturis duplicibus. Et gaudebit sponsus sup spōsam aīam tuam et gaudebit sup te deus tuus. Miraris quorsū hec ignarus vsq; adhuc q̄d dicere velī Non te tollo diutius. Murmur loquor et q̄rimonīā ecclīarum. Trūcari se clamitant ac demēbrari/Vel nulle vel pauce admodū sunt. q̄ plagam istā aut non

doleant/aut non timeant. Queris quam? Subtra-
hũtur abbates episcopis/episcopi archiepiscopis/ar
chiepiscopi patriarchis/ siue primatibus. Bona ne
species hec? Mirum si excusari queat vel opus. Sic
facit tando probatis vos habere plenitudinem pote
statis. Sed iusticie forte nõ ita. Facitis hoc quia po
testis. sed vtrum et debeatis questio est. Honorum
ac dignitatum gradus et ordines quibusq; suos ser
uare positi estis/non inuidere. vt quidam vestrorum
ait. Cui honorem/honorem. Spiritualis homo ille
qui omnia diiudicat vt ipse a nemine iudicetur/om-
ne opus suum trina quadã consideratione preueniet
Primũ quidem an liceat/deinde an deceat. postre-
mo an et expediat. Nam et si constet in xp̃iana vtiq;
philosophia non decere nisi quod licet/non expedi-
re nisi quod decet/et licet: non continuo tñ omne qđ
licet. decere aut expedire consequẽs erit. Age apte
mus si possimus tria ipsa operi huic. Sit quomodo
non indecens tibi/voluntate pro lege vti/ et qz non
est ad quem appelleris potestatem excercere: negli
gere rationẽ? Tu ne maior dño tuo q̃ ait Nõ veni fa
cere voluntatẽ meam. Quanq̃ non minus dejecti
q̃ elati animi est/veluti rationis expertẽ. non pro rati
one sed pro libitu agere/nec iudicio agi. sed appeti-
tu: Quid tã bestiale? Et si indignũ cuiuis vtenti ra-
tione viuere pecus/quis in te rectore oĩm tantã con
tumeliã nature. honoris iniuriã ferat? Sic de gene-
rando (quod absit) generale opprobrium/ feci sti pro
prium tibi. Homo cũ in honore esset non intellexit cõ
paratus est iumentis insipientibus et similis factus
est illis. Quid ite tam indignum tibi q̃ vt totum te

nens/ non sis contentus toto nisi numicias quasdã atq; exiguas portiones ipsius tibi credite vniuersitatis/tanq; non sint tue. satagas(nesc.o quo)adhuc facere tuas. Vbi etiam meminisse te volo parabole nathan de homie qui centũ oues hñs /vnã que erat pauperis concupiuit. Huc quoq; veniat factum immo facinus regis achab. qui rerum summã tenebat et vnã vineam affectauit. Vuer tat deus a te quod ille audiuit.occidisti et possedisti. Nolo aũt prẽdas michi fructum emancipationis ipsius/nullus est enim nisi q; inde epi insolentiores/monachi etiã dissolutiores fiunt. Quid qđ et pauperes? Inspice diligẽtius taliũ vbiq; libertorum et facultates et vitas ,si non pudenda ad modum et tenuitas in hijs. et in illis seculatitas inuentur. Matrix norte libertatis. gemina soboles hec. Quidni pecce licentius vagũ et male liberum vulgus.cum non sit qui arguat? Quidni licentius quoq; spolietur ac depredetur inermis religio cum non sit qui defendat? Quo enim refugium illis? Nunquid ad eos dolentes iniuriam? Videntibus profecto aspiciuntur oculis.siue qui facium mala/siue q̃ patiuntur. Que demũ vtilitas in sanguine isto? Vereor ne illa quam in propheta comminatus est deus/ille iquiens in iniq̃tate sua morietur. sãguinẽ aũt eius de manu tua requram. ꝓparũ est.inuolutus igne. Audi aptius. Si is q̃ murmurat/secũdũ aiam mortuus est/ si instigat quo viuit? Quo vero non reus mortis amborũ/et sue pariter. q̃ gladiũ dedit. vñ ambo morerentur? Hoc est quod dixerã.occidisti/et possedisti. Adde q; q̃ audiũt scandalizantur indignant detrahunt et blasphemant.hoc est vulne

rantur ad mortem. Non est bona arbor faciens fructus tales. insolentias/dissolutiones/dilapidationes/ simultates/scandala/odia/quodq; magis dolendū/ inter ecclias inimicitias graues/ppetesq; discordias Vides q̄ verus sit sermo ille. oīa michi licēt/ sed non oīa expediūt. Quid si forte nō licet? Ignosce michi non facile adducor licitū consentire/ qđ tot illicita parit. Time denicq; tibi licitū censeas. suis ecclesias mutilare mēbris/confundere ordinē perturbare terminos quos posuerūt patres tui? Si iusticie est suum cuiq; seruare suū. auferre cuiq; sua/iusto q̄o poterit p̄uenire? Erras/licet sūmā ita et solā institutā a deo vestram aplicam potestatem existimas. Si hec sentis/dissentis ab eo q̄ ait. Non est potestas nisi a deo Proinde quod sequitur qui potestati resistit/ dei ordinationi resistit. et si principaliter pro te facit/ nō tamen singulariter. Denicq; idem ait. Omnis aīa potestatibus sublimioribus subdita sit. Non ait sublimiori/tanq̄ in vno. sed sublimioribus tanq̄ in multis. Non tua ergo sola potestas a domino. sūt et mediocres/sunt et inferiores. Et quomodo quos deus contunxit/non sunt separādi sic nec quos subiunxit comparandi. Monstrum facis/si manui submouens digitum facis pendere de capite superiorem manui brachio collateralem. Tale est/si in xp̄i corpore mēbra aliter locas/q̄ disposuit ipse. Nisi tu putas alios esse qui posuit in ecclesia quosdam quidem apostolos/quosdā sūt prophetas/alios vero euangelistas alios doctores/et pastores ad p̄summationē sc̄or̄ in opus ministerii/in edificationem corporis christi. Atq; hoc corpus quod tibi ipse paulus suo ꝛc apli

co figurans eloq̃o/ et capiti conuenientissime aptãs totũ ex eo compactũ ꝓhibet et connexũ per omnem iunctura subministrationis / scd̃m opationẽ in mẽsurã vnius cuiusq̃ mẽbri augmentũ corporis faciens: i edificationẽ sui in caritate. Hec vilem reputes formam hanc quia in terris est exemplar habet e celo Neq̃ enim filius potest facere quicq̃ nisi q̃ viderit patrẽ facientẽ/presertim cũ ei sub moysi nomĩe dictum sit. Vide oia facias/scd̃m exemplar quod tibi in monte monstratum est. Viderat hoc qui dicebat. Vidi ciuitatẽ sanctam hierlm nouam descendentem de celo/ a deo paratã. Ego eñ propter similitudinẽ dictũ reor q̃ sicut ille cherubin et seraphin/ac ceteri q̃busq̃ ad archangelos et angelos ordinãtur sub vno capite deo ita hic quoq̃ subvno summo pontifice. primates/vel pꝛtarche/archiepiscopi/et episcopi/presbyteri/vel abbates: et reliquit in hũc modum. Non ẽ parui pendendũ/q̃ et deum habet auctorem / et de celo ducit originẽ. Quod si dicat eꝑs nolo esse sub archiepiscopo /aut abbas nolo obedire eꝑo. hoc de celo non est. Nisi tu forte angelorũ quempiã dicentem audisti nolo sub archangelis esse: aut ex alio quolibet inferiorũ ordinũ aliquem non frenentẽ subesse cuiq̃ nisi deo Quid inquis? Prohibes dispensare? Non sed dissipare. Non sũ tam rudis/vt ignorem positos vos dispensatores. sed in edificationẽ non in destructionem. Dentq̃ q̃ritur inter dispensatores/vt fidelis ds inueniatur. Vbi necessitas vrget excusabilis dispensatio est. Vbi vtilitas prouocat/dispẽsatio laudabilis est. Vtilitas(dico)communis nõ propria. Hã cum nichil horum est: non plane fidelis dispensatio

ꝫ crudelis dissipatio est. Nonnulla ñ monasteria/si ta in diuersis ep̃atibus quod spãlius ꝓmuerint ab ipsa sui fundatione ad sedem apostolicã ꝑ volũtate fundatorum/quis nesciat? Sed aliud est quod largi tur deuotio/aliud quod molitur ãbitio ipatiẽs subiectionis. Et hec dicta de his

Vt consideret quomodo in vniuersali ecclesia custodiantur apostolica ipsius instituta

Capitulum.vii.

Superest vt gñaliter sup vniuersum ecclie statum intẽdat consideratio tua/si plebes clericis si clerici sacerdotibus si sacerdotes deo in ea qua oꝫ hũilitate subiecti sint si ī monasteriis ꝛ locis religiosis seruet ordo vigilet disciplina si super prava opa et dogmata censura ecclesiastica vigeat/si floreant vinee honestate et sanctimonia sacerdotum si flores fructus parturiant obedientia fidelium populorum si demũ vestra ipsorum obseruẽtur/ne quid in agro dñi tui / aut neglectu incultum aut fraude subreptum inueniat. Posse inueniri ne dubites. Michi in promptu est vt vt multa et innumera prætermittam que passim neglecta iacent/nõ nulla etiam ex his que plantauit dextera tua conuulsa monstrare. Nonne os tuũ in remensi consilio subiecta capitula ꝓmulgauit? Quis ea tenet Quis tenuit? Falleris si teneri putas. Si non putas ipse peccasti/aut statuens que non tenerentur aut ꝙ nõ tenentur dissimulans. Precipimus aĩsi/vt tam epi ꝙ clerici/nec in superfluitate seu inhonesta varietate colorum/aut fissura vestium. neꝫ in tonsura intuentium quorum forma exemplum ꝛ esse debent offẽ

dant aspectū sed potius ita in suis actibus errata condēnent/ꝛ amorē innocentie conuersatione demō strent/sicut dignitas exigit ordinis clericor. Quod si monitu ab epīs suis infra quadraginta dies non obtemperauerint/ecclesiasticis beneficiis eorūdē pontificum auctoritate priuentur. Episcopi vero si prefixam penam irrogare neglexerint. quia inferiorum culpe ad nullos magis referende sunt q̄ ad desides negligentesq; rectores/tandiu ab officio pontificali abstineant/donec penam a nobis constitutā clericis sibi subiectis imponant. Illud etiam diximus ānectendum/vt nullus in archidiaconū vel decanum/nisi dyaconus ꝛ presbyter ordinetur. Archidyaconi vero decani et prepositi qui infra ordines prenominatos sunt. si inobedientes ordinari contēpserint/honore suscepto priuentur. Prohibemus autem/ne adolescentibus vel infra sacros ordines constitutis/sed qui prudentia et vite merito claresc̄unt/predicti concedantur honores. Verba tua hec/tu sāxisti. Quid effectui mancipatum. Adhuc adolescētes/adhuc qui infra sacros ordines sunt/in ecclesia p̄monentur. Quod ad primum capitulum pertinet luxus vestiū interdictus. sed non restrictus. Pena dictata/sed minime secuta est. Jam quartus annus est ex quo datum mandatum audiuimus/ꝛ neminē adhuc clericorum priuatum beneficio/neminem episcoporum suspensum ab officio luximus. At luctu amarissimo dignum quod secutum est. Quid hoc? Impunitas. incurie soboles. insolentie mater. radix impudētie. transgressionum nutrix. Et beatus si ol̄ satagas cura omnium malorum primam parētem

cauere incuriam Sed ad hoc tu operam dabis. Et nunc leua oculos tuos ꝛ vide si non eque vt pri⁹ pel licula dissolor iacrum ordinē decolorat/si non eque vt prius fissura enormis/pene inguina nudat. Solent dicere: nunc de vestibus cura est deo/ꝛ non magis de moribꝰ? Et forma hec vestigium deformitatis mentiū ꝛ morū indicium est. Quid sibi vult q̄ clerici aliud esse/aliud videri volunt? Id quidem minus castum minusq̄ sincerum. Nempe habitu tu milites. questu clericos. actu neutrum exhibent Nam neq̄ pugnant vt milites/neq̄ vt clerici euangelisant. Cuius ordinis sunt? Cum vtriusq̄ esse cupiunt vtrunq̄ deserunt/vtrunq̄ confundūt. Unusq̄sq̄ (inqt) in ordine suo resurget. Isti in quo? An q̄ sine ordine peccauerint/sine ordine peribunt? Et si summe sapiens deꝰ veraciter credit a summo vsq̄ deorsum nichil inordinatum relinquere/ vereor non alibi ordinādos q̄ vbi nullꝰ ordo sz sempiternꝰ horror inhabitat. O miserandā sponsam talibꝰ creditā paranimphis/q̄ assignata cultui eiꝰ xpiano retinere q̄stui nouerent Non amici pfecto sponsi sed emuli sūt. Et de his satis que sub te sunt/et si non ad materie copiam q̄ est multa nimis. certe ad id quod xp̄s vult ego. Visenda tam q̄ circa te sunt / sed ad ea ostium nobis liber quartus aperiet.

Explicit liber tercius

Incipiunt capitula quarti libri

Vt consideret q̄ circa ipm sint Ca. i.
De moribus cleri ꝛ populi romani. Ca. ii.
Vt eos p seipm p̄dicando corrigat admonet. ca. iii
Q̄les sibi dēat eligē collaterales ꝛ coadiutores. c. iiii.

Liber

Qualem constituat super modum et familiam suaz

Capitulum quintum

Epilogatio ꝑmissorum ꝛ adiectio pretermissorum

Capitulum. vi

Incipit liber quartus

Vt consideret que circa ipsum sunt

Capitulum primum

Si michi plenius innotuisset amantissime Eugeni prioza qualiter aceptaris/secundum hoc vel fidentius in reliquum ꝓcessissem vel cautius/aut certe substitissem omino. Hūc vero quia ob locozum distantiam id minime datur/ non mireris si prodit exilioz sermo anceps/verecundе(fateoz)ad medium veniens. Primis itaqꝫ cōsiderationis partibus libris prioribus pertractactis/ manibus est de his addere que circa te sunt. Et ipsa quidem)sub te sed quo ꝓpioza eo importunioza tibi. Nempe coram posita incuriam non admittūt/ non dissimulationem non oblivionem. Vehementiꝰ vrgent/turbulentius irrunt/verendum ne obruant. Circa huiusmodi ꝯ sebria et intenta consideratione opus sit/ ꝓprio te experimento edoctum satis nō ambigo. Alioquin si non cauta oportunaqꝫ interueniat consideratio, occupatio continuabitur/et verationis non erit modus. et sollicitudinis non erit finis. Non tempus vacuum. non liberum coz plus laboris ꝛ minus vtilitatis. Dico autem instantia tua illa quotidiana ab vrbe a curia a domestica ecclesia tua Necinꝯ circa te sunt clerus et populus tuꝰ cui specialiter episcoparis hac per hoc specialis cure teneris debitoz. Hi quoqꝫ qui tibi quotidie assistunt

sensores populi orbis iudices/ et qui item de domo et mensa tua sunt/capellani/cubiculariꝰ/ministri quiqꝫ diuersis deputati officiis/in obsequiuꝫ tui. Hi te famiIiarius visitant.frequentius pulsant/ molest usqꝫ sollicitant. Hi sunt qui non verentur suscitare dilectam et anteꝙ velit

De moribus cleri et populi romani Ca. iii.

Et primo q̄dem clerū illū ordīatissimū eē decet ex quo p̄cipue in oēm eccl̄iam cleri forma p̄cessit. Deīde oē quod ꝓperā agit̄ te p̄nte/id tibi turpi⁹ Interest glie sanctitatis tuevt quos pre oculis hēs ita ordinati /ita sint informati/quatenus totius honestatis et ordīs/tp̄i speculū/tp̄i sint forma. Inueniāt pre ceteris oꝫ expediti ad officia/ydonei ad sacramēta ad plebes erudiēdas sollicitī/circunspecti ad semet custodiendos in omni castitate. Quid de pplō loquar? Populus romanus est. Nec breuius potui/ nec expressius tñ aptre de tuis prochianis qđ sentio Quid tā notū sclīs/ꝙ pterus et fast⁹ romanoꝝ? Gens īsueta paci/tumultui assueta Hēs īmitis et ītractabilis vsqꝫ adhuc subdi nescia. nisi cū nonꝫ resiste re. En plaga tibi īcūbit cura hec/ dissimulare non lꝫ Rides me forsitan fore incurabilem persuasus Noli diffidere curam exigeris/non curationem . Deniqꝫ audisti curam illius habe/et non cura vel sana illum Verum dicit quidam/non est in medico semp releuetur vt eger. At melius de tuis propono tibi Paulus loquitur/plus omnibus laboraui. Non ait paulus omībus prosui/aut plus omnibus fructificaui Verbum insolens religiosissime vitans. Alias autem noluerat homo quē docuit de⁹. qz vnusquiqꝫ sm suum

laborē accipiet/non scdm prouentū. Et ob hoc in laboribus potius q̄ in ꝓfectibus/gloriandū putauit/ sicut alibi quoq; habes ipm dicentem in laboribus plurimis. Ita q̄so fac tu qđ tuū est. nam deus quod suū est satis absq; tua sollicitudine ⁊ anxietate curabit. Planta. riga. fer curā. et tuas explicuisti partes. Sane incrementum vbi voluerit, dabit deus. nō tu. Vbi forte voluerit/ nichil tibi deperit dicente scriptura. Reddet de⁹ mercedē laborū sctōr suorū. Securus labor quē nullus valet euacuare defectus. Et hec dixerim absq; preiudicio diuine potentie et bonitatis. Scio induratum cor populi huius. sed potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abraha. Quis scit si reuertatur ⁊ ignoscat conuertat ⁊ sanet eos. Sed non est ꝓpositi mei dictare deo quid facere debeat tibi vtinam possim que opz ⁊ prout oz suadere. At locus dubius ⁊ scrupulosa incidit disputatio. Nam vbi adoriar dicere quod sentio video satis quid imminet. Clamabitur insuetum/ nam iustū negari non poterit. Ego vero ne insuetum quidem assenserim. Nempe assuetum fuisse scio/ ac ꝓ hoc indissuetum potuisset venire. sed non redire in insuetū An vero assuetum quis neget/ qđ constat nō mō aliqñ factum/ sz aliquā diu factitatū? Quid illud sic dicam/ ⁊ non ꝓderit. Cur? Qz non placebit satrapis/ plus maiestati q̄ veritati fauentib⁹/ fuerunt ante te qui se totos ouibus pascendis exponerent/ pastoris opere ⁊ noīe gloriantes nil sibi reputantes indignū nisi quod saluti ouium obuiare putarēt. Non querētes que sua sunt sed ipendētes/ impendere curam ⁊ pēdere substantiā/ impendere ⁊ seipsos. Undeynus

illoꝝ. Et ego(ait)ſuperipendar ꝓ aſtabis veſtris. Et tanꝯ dicerēt/non venimus miniſtrari/ ſz miniſtrare ponebant quotiens oportuiſſet ſine ſūptu euāgeliū. Unus erat de ſubditis q̄ſtus/ vna pompa vnaqz voluptas/ſi quo modo eos poſſent parare dño plebem pfectā. In oīmodis ſatagebant/etiā in multa cōtritione cordis ꝛ corpis in laboze ꝛ erūna/in fame et ſiti/in frigoze et nuditate. Ubi nunc queſo conſuetudo hec? Subuit diſſimilis valde. Longe in aliud mutata ſunt ſtudia/et vtinā non in peius. Cura tamen et anxietas/et emulatio et ſolliciſtudo/fateoz perſeuerant. Tranſlata hec/non imminuta. Teſtimoniuz vobis phibeo q̄ nec ſubſtantie parcitis/non magis q̄ ante. Uuerſa autem locatio diſſimilitudinē facit Magna abuſio/pauci ad os legiſlatoris/ad manus omnes reſpiciunt. Non imerito tamen. Oē papale negocium illi agunt. Quem dabis michi de tota maxima vrbe q̄ te in papam receperit precio ſeu ſpe precii non interueniente? Et tunc potiſſimum volūt dñari/ cum profeſſi fuerint ſeruitutem. Fideles ſe ſpondent/vt oportunius fidentiuſqz noceant Ex hoc non erit conſiliū tibi/a quo ſe arcēdos putēt/ nō ſecretū quo ſe non ingerant. Si ſtante ꝓ foziboꝰ quoqz illoꝝ moꝛā vel medicam fecerit hoſtiarius ego tūc pro illo eſſe nolo. Et nunc experire paucis noueri ne et ego vel aliquatenus moꝛes gentis. Ante oīa ſapientes ſunt vt faciant malum/bonum autē neſciunt facere. Ut inuiſi terre ꝛ celo/ vtriqz iniecere manus impii in deū. temerarii in ſancta. ſedicioſi in inuicem emuli in vicinos inhumani in extraneos. Quos ne minem amantes. amat nemoꝛzcum timeri affectant

ab omibus/oēs timeant necesse est ¶Hi sunt qui sub esse non sustinent/preesse non nozūt. superiozibus infideles inferiozibus importabiles. ¶Hi inuerecūdi ad petendum ad negandum frontosi. ¶Hi importuni vt accipiant/inquieti donec accipiant/ ingrati vbi acceperint Docuerunt linguam suam grandia loqui cū operentur exigua Largissimi pmissozes z parcissimi exhibitozes Blandissimi adulatozes et mozdacissimi detractozes. Simplicissimi dissimulatozes/ z malignissimi pditozes: Excurrimus vsq; huc plenius te atq; expressius admonendum putantes/horum que circa te sunt in hac parte. Jam ad ozdinem recurramus. ¶ Quale est quod de spoliis ecclesiarum emuntur qui dicunt tibi euge euge? ¶Paupe rū vita/in plateis diutum seminatur. Argentū minicat in luto/accurritur vndiq; tollit illud non paupeztoz sed fozticz/aut qui forte citius precurrerit. Et te tñ mos iste vel potius moz ista non cepit in te vtinam desinat. Sed reliqua psequamur. Inter hec tu pastoz pcedis deaurat⁹/tā multa circūdatus varietate/oues q̄d capiunt? Si auderem dicere demonum magis q̄ ouium pascua hec. Scilz sic facitebat petrus/sic paulus ludebat Vides oēm eccliasticum zelum feruere/sola p dignitate tuenda. ¶Honoꝛi totum datur/sanctitati nichil aut parum. Si cā requirente paulo submissius agere/ ac socialius te habere tentaueris/ absit inquiunt non decet/ tempoꝛi non congruit maiestati nō cōuenit/quā geras pſonam attendito De placito dei vltima mentio est/ p factura salutis nulla cunctatio. ¶Misi quod sublime ē hoc salutare dicamus/z quod gloziam redolet/ id

iustum. Ita omē humile probro ducitur inter palatinos vi, facilius qui esse q̄ qui apparere humilis velit inuenias. Timor dñi simplicitas reputat/ ne dicā fatuitas. Utrū circunspectū et amicū proprie conscientie calūniantur hypocritā. Pastorem amatorem quietis et sibi interdū vacantem/inutilem dicūt

¶ Ut eos per seipsum predicando corrigat. admoneat. ¶ Capitulum tertium.

Quid ergo tu? euigilas ne adhuc ad istos qui circundederūt te laq̄is mortis? Ignosce sustine paulisper/et supporta me. Immo da veniam non tam temere q̄ timide hec loquēti. Emulor enim te emulatione bona/ et vtinā q̄vehementi tam vtili. Scio vbi habitas/et increduli subuersores sunt tecum/ lupi non oues sunt/taliū tñ tu pastor. Utilis ꝓsideratio qua forte inueneris quō (si fieri possit) conuertas eos. ne ipsi subuertant te. Quid difficilimus posse reuerti in oues/ e q̄bus verti in lupos potuerunt? Hic hic non parco tibi. vt parcat de⁹. Pastorē te ppō huic certe aut nega/aut exhibe. Non negabis/ne cuius sedē tenes te neget heredē. Petrus hic est qui nescitur ꝓcessisse aliq̄n aut gēmis ornatus vel sericis non tectus auro/nō vectꝰ equo albo/ nec stipatus milite/nec circunstrepētibꝰ septus ministris absq̄ his tñ credidit satis posse impleri salutare mandatū. si amas me/ pasce oues meas. In his successisti. non petro sed constantino. Cōsulo toleranda pro tempore. non affectanda pro debito. Ad ea te potius incito. quorum te scio debitorem Et si purpuratus et si deauratus incedens. non est tñ q̄ horteas operā curāve pastoralem/pastoris

heres. Non est quod erubescas euangeliū. Quāꝙ si volens euangelizes: inter aplōs q̄dem etiam gloria est tibi. Euangelizare pascere est. opus fac euangeliste/et pastoris opus impleſti. Drachones (inqs) me mones pascere et scorpiones. non oues. Propt̄ hoc inꝙ aggredere eos. sed verbo/non ferro. Quid tu denuo viurpare gladiū tentes quem semel iussus es reponere in vaginam? Quem tamen qui tuū negat/non satis michi videtur attendere verbum dñi dicentis sic. Conuerte gladium tuum in vaginam? Tuus ergo. a ipse tuo forsitan nutu. et si non tua manu euaginandis? Alioqn si nullomodo ad te pertineret et his dicētibus apostolis ecce gladii duo hic: non respondisset dñs satis est/sed nimis est. Uterꝙ ergo ecclie et spiritalis. scz gladius et materialis. sed is quidē pro ecclesia: ille vero et ab ecclia exercēdus. Ille sacerdotis: is militis manu. sed sane ad nutum sacerdotis/a iussum imperatoris. Et de hoc alias. Hunc vero arripe illum qui tibi ad ferendū creditus est et vulnera ad salutem si non oēs. si non vel multos. certe quos possis. Non sum (inquis) melior ꝙ patres met. Quem illorum domus exasperās (nō dico) audiuit: sed non irritsit? Ideo tu insiste magis si forte audiant et quiescant. Insiste et resistentibus Dicendo hec: forte nimius dicar. Hū nostra illa vox insta oportune importune? Hūc si audes nimium appellato. Prophete p̄cipit̄ clama ne cesses. Ad quos nisi ad sceleratos et peccatores. Annuncia (inquit) populo meo scelera eorum: et domui iacob pcta eorum. Prudenter aduerte. et sceleratos perhiberi. et populū dñi. Puta idē de his. et si sceleratī. et si inich

vide ne audias quod vni ex his meis non feceris.nec michi feceris. Fateor populum istum extitisse vsq; ad huc dura fronte.et indomito corde.sed vtrum ne etiam indomabili:nescio vnde liquido scire possis. Potest fore q; necdum fuit. Si diffidis tu sed apud deū non erit impossibile omne verbum. Si dura fronte sunt.durato et tu econtra tuam. Nil tam durū/quod duriori non cedat. Vis ad prophetam. Dedi frontem tuam:duriorem frontibus eorum. Unum est qđ te absoluit si egisti cū ppō tuovt possis dicere.populus meus quid tibi debui facere et non feci? Si sic feceris nec profeceris. est demum qđ facias et quod dicas. Exi de vr chaldeor/et dicito qr oportet me et alias ciuitatibus euangelizare. Puto q; nec penitebit exilii:orbe pro vrbe commutato.

¶ Quales sibi debeat eligere collaterales et coadiutores. ¶ Capitulum quartum.

Veniamus ad collaterales r coadiutores tuos.hi sedulī tibi:hi intimi sunt. Quam obrem si boni sunt/ tibi potissimū sunt. si mali eque plus tibi. Ne te dixeris sanum dolentem latera:hoc est.ne te dixeris bonum/ malis inuitentē Aut si bonus sis/bonitas tua solius quē fructū afferre potest. Sicut in superiori libro dixisse/me memini Quid inq; emolumenti affert ecclesiis dei. tua vni⁹ hominis iusticia.vbi sententia preualet aliter affectorum? Sed nec tua tibi tua bonitas obsessa malis ſi magis q; sanitas vicino serpente. Non est quod te sub ducas malo intestino. Et.e regione bonum domesticū eo āplius quo sepius iuuat Sed siue leuēt siue grauēt:cui rectius īputādū q; tibi.q; tales aut ele

gisti.aut admisisti? Non de omnibus dico.nam sunt quos non elegisti:sed ipsi te At potestatem non hñt nisi quaz tu eis aut tribueris aut permiseris. Ad idē ergo reuertimur. Tibi iputa/ ḋcquid patieris ab eo qui sine te potest facere nichil His exceptis : decetero non inconsideratevt vides eligendi quiqz seu colligendi sunt in opus ministerii huius. Tuum est vn decumqz euocare et ascisscere tibi exemplo moysi senes non iuuenes sed senes non tam etate q̄ moꝛib⁹ quos tu nosti qz senes populi sunt. An non eligendi de toto oꝛbe/oꝛbem iudicaturi? Sane huic negocio non se ingerat rogans Consilio non prece agendum est. Sunt que necessario a nobis rogantium aut extorquet importunitas , aut necessitas meretur . At istud in his que nostra sunt. Ubi aūt non licet quod volo facere/quis locus roganti? Nisi forte qui me rogat/hoc rogat vt quod vult /velle liceat michi et nō magis vt velim. Alius pro alio/ alius forte et pro se rogat. Pro quo rogaris sis suspectus Qui ipse rogat pro se iudicatus iam est . Nec interest per se an per alium quis roget Clericum curiam frequentantem qui non sit de curia ad idē nozis ptinet e ambitiosum genus. Adulantē et ad placitū cuiuscqz loquentem vnū de rogantibus puta.etiam si nichil rogauerit. Scorpion non est in facie quod formides.sed pūgit a cauda . Si ad talium blandicias coꝛ tuum(vt assolet)moliri senseris.memineris scriptū His homo primū bonū vinum ponit/cū autem inebriati fuerint tūc id quod deterius est. Pari pondere estimaueris eius humilitatem qui timet.et eius qui sperat Viri callidi et dolosi proprium esse solet tunc preten

dere humilitatem cū aliquid obtinere voluerit. De qualibus dicit scriptura Est qui se humiliat nequiter et interiora eius plena sunt dolo. De vobisipsis summo sententie huius euidens ac familiare exemplum Quantos quos supplices admisistis. postmodū sustinuistis graues insolentes/contumaces/ rebelles? Quod q̄dem intrinsecus malū tegunt principia: posteriora produnt. Verbosulū adolescentem/et studentē eloquētie cū sapientie sit īanis. non aliud q̄ iusticie hostem reputes. Pro huiusmodi falsis fratribus/dicit tibi magister Manus cito nemini iposueris. Exclusa itaq; vniuersa hoc pestulenti genere hoim. cure tibi maxime sit introducere tales/ quos postmodum introduxisse non pentteat. Turpe est tibi sepius retractare quod feceris/et iudicium tuum frequenter periclitari non decet. Diligenter proinde omē quod faciendum erit tracta apud te et cum his qui te diligunt. Tracta ante factum quia post factum sera retractatio est. Sapientis consiliū est omnia fac cū consilio/et post factum non penitebis. Et hoc tibi persuade qui admittēdi sunt difficile in curia posse probari/et ideo si fieri potest viros probatos oportere delegi non probandos. Nos in monasteriis omnes recepimus. spe meliorandi. At curia bonos facilius recipe/q̄ facere consuevit. Quod si plures in ea defecisse bonos/q̄ malos profecisse probauimus. querendi sane quibus nec defectus timeatur/ nec profectus optetur. vtpote tam perfectis. Itaq; non volentes neq; currentes assumito. sed cunctantes/sed tenuentes. Etiā coge illos. et compelle intrare. In te

libus vt opin or requiescet spiritus tuus qui non sint attrite frontis/sed verecundi.sed timorati.preter deum tamen timeant nichil / nichil sperent nisi a deo. Qui aduentantium non manus attendant sed necessitates. Qui stent viriliter pro afflictis et iudicent in equitate pro mansuetis terre. Qui sint compositi ad mores/probati ad sctimoniam/parati ad obedientiā/mansueti ad pacientiam/ subiecti ad disciplinam;rigidi ad censuram/catholici ad fidem/fideles ad dispensationem/concordes ad pacem/conformes ad vnitatem; Qui sint in iudicio recti/in consilio prouidi/in iubendo discreti/ in disponendo industrii/in agendo strenui/ in loquendo modesti / in aduersitate securi/in prosperitate deuoti/in zelo sobrii/in misericordia non remissi/in ocio non ociosi/ in hospitio nō dissoluti/in conuiuio non effusi/in cura rei familiaris non anxii/aliene non cupidi/sue non prodigi /vbiq; et in omnibus circunspecti. Qui legatione p christo fungi quotiens opus erit: nec iussi renuant/ nec non iussi affectent. Qui quod verecunde excusant obstinatius non recusent . Qui missi post aurum non eant: sed christum sequantur . Qui q̄stum legationē non estiment nec requirant datum sed fructū. Qui regibus iohannem exhibeant egyptiis moysē/ fornicantibus finees/heliam ydolatris/ heliseum auaris petrum mentientibus/paulū blasphemantibus/ negociantibus xp̄m. Qui vulgus non spnant sz doceant diuites non palpēt/sed terreant paupes non granēt sed foueant/minas principum non paueāt/sed contēnant; Qui non cū turba intrēt . nec cū ira exeant/q̄ ecclias non spolient/sz emendent. Qui marsupia nō

exhauriant/sed corda reficiāt: et crimina corrigant Fame prouideant sue/nec iudeant aliene. Qui oīa di studiū gerant et vtilū habeant et de oī re oīoni pl⁹ fidant. q̄ sue industrie vel labori. Quoꝝ ingressus pacificus. molestus exitus sit. Quoꝝ sermo edificatio. quoꝝ vita iusticia. quorū p̄sentia grata. quorum mēoria in benedictione. Qui se amabiles p̄beāt nō verbo sed ope. reuerendos exhibeant sed actu nō factu. Qui humiles cū hūilibus et cū innocentib⁹ īnocentes duros dure redarguant malignantes coerceant. reddant retributionē supbis. Qui non de dote vidue et p̄monio crucifixi: se vel suos ditare festinent. gratis dantes qđ gratis acceperūt. gratis facientes iudiciū iniuriā patiētibus. vindictā in nationibus. increpatōes in pplis. Qui de tuo deniq̄ spū instar illoꝝ septuaginta moysi accepisse cernātur. per quē siue absentes. siue presentes contendāt placere tibi/placere deo. Qui a te p orbē missi. ad te redeāt fatigati q̄dem. sed non sufarcinati. Simul et gloriantes non q̄ curiosa seu p̄ciosa q̄q̄ terrarū attulerint sed q̄ reliq̄rint pacē regnis. legē barbaris q̄etē monasteriis ecclīs ordinē. clericis disciplinam. deo populū acceptabilē: sectatorē bonoꝝ operum. Dignum nunc ad medīū venire fetū dulcis memorie martini vestri. Hosti hoc. sed an meineris ignoro. Js cardialis p̄sbyter functꝰ aliq̄n legatione in dacia tā pauper remeauit/vt pene expēsis et eq̄s deficiētibus. vix p̄ueniret florentiā. Jbi epūs loci donauit ei equū quo pisas vsq̄ (ibi eramus tunc) peruectus est. Postridie credo secutus epūs (erat em̄ illi causa cum aduersario et agēdi aderat dies) cepit requirere suffragia

amicorum. Cumq; per singulos sollicitarentur: ventum est ad martinum. Fiducia erat maior in illo quia non posset immemor esse recentis bñficii Tū martinus: decepisti me inqt. nesciebam imminere tibi negocium. Tolle equū tuum/ecce in stabulo est Et hora eadem resignauit illi Quid dicis mi eugeni? Nōne alterius seculi res est/ redisse legatū de terra auri sine auro: transisse per terram argenti. et argentū nescisse? donum insuper qđ poterat esse suspectū illico reiecisse Sed o michi locū suauem/ vbi incidit occasio memorandi et nominandi suauissimi odoris virum: ep̄m loquor carnotensē gaufridū / qui legationem in partibus aq̄tanie propriis sūptibus strenue administrauit idq; annos plures. Rem loquor quā vidi ipse Eram cum eo i terra illa/cum a quodā presbitero p̄sentatus illi est piscis/quam vulgo vocant sturgionem. Percunctatus legatus q̄ti venierit/nō accipio inquit nisi receperis preciū. et resignauit solidos quinq; inuito et verecundo Item cum essem in quodam opido/ domina illius opidi illi obtulit p deuotione cum manutergio duas vel tres parapsides pulcras: ligneas tamen. Quas aliq̄diu intuēs homo scrupulose conscientie laudauit eas sed nō acquieuit accipere. Quando argenteas recepisset. qui ligneas refutauit? Non fuerunt qui possent legato dicere. dixauimus abraham : Ipse vero cum samuele libere concionabatur ad omnes: Loquimini de me coram dño et coram xp̄o eius. vtrum bouem cuiusq̄ tulerim aut asinum si quēpiam calumniatus sum : si oppressi aliquem/ si de manu cuiusq̄ munus accepi: et contemnam illud hodie/ vobisq; restituam. O si ta

lium daretur copia virorum/quales pstrinxim⁹ nūc. Quid te felicius/quid illo tocūdi⁹ seculo? Nonne secula ab eternitate illoꝝ tibi tm̄ videretur beatitudo cum te quaqua ✠ sū pcedens stipatum videres tā inclito agmine beatorum? Si te noui heres ꝛ altum trahens suspirium tecum loqueris. Putas fore qđ dicitur putas hic sumus quousqꝫ hec fiant? Quis det viuere vt videre contingat? O si viderem invita mea eccliam det talibus innixam columnis O si domini mei sponsam cernerem tante commissam fidei tante creditam puritati. Quid me beatius/quid ve securius/cum eiusmodi circa me evite ⁊ me custodes spectarem simul et testes. Quibus omnia mea secure secreta committerem/communicarem consilia/q̄ bus me totum refunderem tanq̄ alteri michi Qui si vellem aliquatenus deviare/non sinerēt frenarent precipitem/dormitantem suscitarent. Quorum me reverentia ꝛ libertas extollentem reprimeret/excedentem corrigeret. Quoruꝫ me constantia et fortitudo nutantem firmaret erigeret diffidentem. Quorū me fides et sanctitas ad queqꝫ honesta ad queqꝫ pudica. ad q̄qꝫ amabilia ꝛ bone fame pvocaret Et nūc leua oculos mi eugeni ad eum qui nunc eum curie seu ecclesie statum ꝛ studia prelatorum eorum presertim qui sunt in circuitu tuo. Sed de his hactenꝰ ego Palpaui non fodi parietem. Tibi licet fodere videre/vtpote pphete filio. Michi pgredi non est fas. Unum dico/quod in facie est Ridicule ministri vestri vestris se cum presbyteris anteferre conantur. Non hoc ratio habet non antiquitas habuit non cōsentit auctoritas. Et si de sua consuetudine calum-

nia struitur/melius pfecto q̄ illa summus ordo cō temnitur. Frmolum tamen satis vide id maxime obtinere volunt. Nos sumus(inquit) qui in omi cele britate domino pape contunctiores assistimus / se denti ppiores assidemus pcedentē/posteriores pce dimus. Hoc totū non dignitatis priuilegiū / sed se dulitatis debitū est/dyaconi nomen solēni ipa admi nistratione interpretans. Demq; presbyteris ordi ta sessione ambientib⁹ maiestatē vos ad pedes se deris propiores assistitis vt habeat paratiores. In euangelijs legimus qz facta est contentio inter discī pulos/qs eoz videretur esse maior. Beatus esses si sic cetera circa te tenerentur

¶ Qualem constituat super domū et familiā suam

¶ Capitulum quintum

Cedet iam curie exeundum palatio/domi expe ctant nos. Hi non modo circa/sed quodā mo do intra te sunt. Non est supuacua consideratio qua intendis disponere domui tue/puidere his qui in si nu tuo et in gremio tuo sunt. Ego dico et necessari am. Paulum audi. Si quis domui sue preesse ne scit/quomodo ecclesie dei diligentiam habebit? Itē si qs suorum z maxime domesticorū curam nō hz/fi dē negauit. z est infideli deterior. Et hec dicens non te moneo sūmis occupatū intēdere infimis. z qua si minutū fieri mīmis impendere quod maximis de bes. Quid te intrices vnde te eripuit deus? Hec(in quit) omnia adicient vobis. Verūtamen z hec opz tet facere/z illa non obmittere. Et illa per te agens p te etiam opz prouideas qui pro te de his prouide ant. Nam sīnus e seruis per se non sufficit simul et

custodie fumentorum ⁊ cure mensarum / tu p̄ te quis tendere valeas ⁊ tue domui/⁊ dñi pariter de qua scriptū est. O israel q̄ magna est domus dei? Vacuum prorsus a sollicitudine rerum minorum ⁊ vilium oz esse animū/tā magnis ⁊ tam multis intentum rebus. Oportet liberum/quem nulla sibi vendicet violenta occupatio. Oportet ingenium quem nulla deorsum trahat indigna affectio. Oportet rectum quē nulla seorsum auertat sinistra intentio. Oportet cautum quem nulla subeat furtiua suspitio. Oportet vigilem quem nulla ab sese abducat peregrina et curiosa cogitatio. Oportet firmum quem nulla concutiat repentina turbatio. Oportet inuictum quē nulla fatiget vel continua tribulatio. Oportet ampliz quem nulla coartet rei temporalis amissio. His te non dubites ⁊ bonis priuandum / ⁊ ferendum malis si animum diuidens ⁊ dei rebus et tuis pariter reculis volueris impartiri. Procurandus quem implices qui pro te molat. Pro te dico/non tecum. Quedam per temet facies quedam per te et alios simul/quedam per alios et absq̄ te. Quis sapiens et intelliget hec? Non est quod inter ista dimittet consideratio tua: Ego vero agenda domus tue sub eo genere quod nouissimum posui locanda censuerim. Per alium /vt dixi. illa facies. Et is si fidelis non fuerit/fraudabit. Et non fuerit prudens/ fraudabitur. Querendus pronde fidelis et prudens quem constituas super familiam tuā Adhuc inutilis est/si tercium desit. Queris quid hoc? Ductoritas. Quid enim p̄dest et velle et scire quecq̄ disponere prout necesse est/si quod scit ⁊ vult/non ⁊ q

test? Danda ergo facultas agendi pro libitu. Si in preiudicium rationis putas hoc fieri. memento fidelem qui agere nichilominus p ratione volet. Attende prudentem/qui agere nichilominus pro ratione sciet. Sed fidelis sollersq; voluntas tunc proderit/ cum ei affatim suppetit vnde tota facilitate mancipetur effectui/ cunctis sine cunctatione parentibus. Subdendi igitur omnes. Nullum patiatur contradictorem. Nemo qui dicat cur feciſti sic. Potestatez habeat excludere & admittere quos voluerit/ mutare ministros, transferre ministeria/ad quos & quãdo voluerit. Ita timori sit omnibus vt sit et vtilitati Presit omĩbus vt omnibus ꝓsit et de omĩbus Clãdestinas & susurratas delationes non recipiat aduersus eum/magis detractiones censueris. Et hanc velim generalem tibi constituas regulam vt omnem qui palam & vetu rdicere quod in aure locutus est suspectum habeas. Quod si te iudicante dicendũ coram/ille renuerit) delatorem iudices non accusatorẽ Itaq; vnus oĩbus facienda iniungat & vni oĩs respondeant Tu illi habeas fidem/ vacans tibi et ecclesie dei Si quominus aut fidelis inueniatur aut prudens/fideli potius committendum. Sane ex duobus tutius hoc. Quã q̃ si ydoneus non reperitur & si minus fidelẽ potiꝰ sustiere cõsulo/ q̃ te imergere laberinto huic. Memento saluatorem iudam economum habuisse. Quid episcopo turpius. q̃ incũbere supellectili et substantiole sue scrutari omnia: scisitari de singulis. mordert suspitionibus. moueri ad queq; perdita vel neglecta? Et verecundiam dico quorũdam eiusmodi scrutantium quotidie oẽm

substantiam suam/numerantium singula/de minutis ꝛ quadrantibus exigentiũ rõnem. Non ita ille egyptius/qui ioseph omĩbus traditis/ignorabat ꝙd haberet in domo sua. Erubescat christianus/ christiano sua non credens. Homo sine fide/fidem tamen habuit seruo/super oĩa bona sua constituens eum. Et hic erat alienigena. Mira res Satis superq; episcopi ad manum habent quib⁹ aĩas credant / et cui suas cõmittãt facultaculas non inuenĩũt. Optimi videlicet estimatores rerũ /qui magnã de mĩnis / paruã aut nullã de maximis curam gerant. Sed vt liq do datur intelligi pattentius ferimus xp̃i iacturam quam nostram. Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio ꝛ continua dominici gregis detrimenta nescimus. De precio escarum ꝛ numero panum/cum ministris quotidiana discussio est/ rara admodum cum presbyteris celebratur collatio de peccatis populorum. Cadit asina/ꝛ est qui subleuet eã/perit aĩa ꝛ nemo qui reputet. Nec mirum cum nec nostros quidem assiduos sentiamus defectus. Nonne ad singulas supputationes istas irascimur vrimur/anxiamur? Quã tolerabili⁹ rerũ q̃ mentium sustineremus iacturam. Quare(inquit) non magis fraudem patimini? Queso tu ꝙ alios doces doce teip̃m. si tamen iam non docuisti/pluris te habere q̃ tua. Trãsitoria ista que stare tibi nullo pacto queunt/facvt a te transeant non p te. Riuus qua fluit cauat terram/sic discursus tp̃alium conscientiam rodit. Si potest torrens in agro excurrere sine lesiõe lesione satorum/ꝛ tu te ista sine vulnere mentis posse tractare confidito. Quomodis consulo studeas a te

auertere concursū horum Multa nescias / plurima dissimules nonnulla obliuiscaris. Sunt tamen que ignorare te nolim/mores quorūq; t studia. Non opꝫ vt vicia domus tue vltimus scias/ quod ꝙ plurimis nouimus contigisse. Quapropter vt dixi alius alia dispenset/de disciplina tu pnde. Illud nemini credas/si insolētior coram tevel sermo sonuerit/vel habitus apparuerit. Manus tua sup huiusmodi tuvlciscere iniuriam tuam. Impunitas ausum parit/ausus excessum. Domū epi decet sanctitudo/decet modestia/decet honestas horū disciplina custos Sacerdotes domestici aut ceteris honestiores/ aut fabula oibus sunt. Invultu in habitu in incessu illorum qui circa te sunt/nil residere impudicum : nil indecens patiaris. Discant a te cocpi tui/ comatulos pueros t cōptos adolescentes secum non hre. Certe intermitratos discurrere cālamistratos non decet Et memento quod sapiens admonet. Filie tibi sunt / noli faciem tuam hilarem ad eas ostendere. Nec austeritatem tamen suadeo tibi sed grauitatem. Illa infirmiores fugat. hec reprimit leuiores Illa si adsit odibilē hec si desit. contēptibilē reddit. In oībus tamen modus melior. Ego nec seuerius velim nec dissolutius. Quid hac mediocritate gratius/vt nec de seueritate sis oneri/nec de familiaritate ꝓtempni In palatio papam/domi te patremfamilias exhibe Ament te domestici tui. si non facito vt timeant. Utilis semper custodia oris/q̄ tñ affabilitatis gratiam non excludat. Ergo vbiq; frenanda lingua p̄ceps/maxime aūt in conuiuio. Ille conuenientior habituu/si actu q̄dem seuerus sisvultu serenus. verbo

seriꝰ. Capellani ꝛ qui tecum iugiter diuinis interſunt officiis/non ſint ſine honore. Tuum eſt/tales tibi ꝓuidere/q̄ digni ſint. Seruiat̄ eis ab oīb⁹ tanq̄ tibi. Neceſſaria de manu tua accipiāt. His contenti ſint q̄ tu ꝓuideris illis. tuvide ne egeant. Sup hoc quem forte ab aduentantibus petere deprehendes/iudica giezitā. Id de hoſtiariis / id de ceteris officialib⁹ decernendū Verū hoc ex abundanti nam formam iſtam iam olim a te poſitam recordamur. Quid tuo dignius apoſtolatu? Quid ſalubrius ad conſcientiam honeſtius ad famam/ vtilius ad exēplum? Optimus canon q̄ ꝓcit auariciam ex calumnia/hoc eſt non a conſcientia tantum

¶ Epylogatio premiſſorum et adiectio preterminſſorum ¶ Capitulum ſextum.

Vbet iam ꝛ hunc claudere librum/ ſz ī calce aliquavelim vel aſſi dicta quaſi epilogando repetere/vel addere preterminſſa. Conſideres aſſi oīa ſāctā romanā eccl̄iam cui deo auctore prees/eccl̄iarū matrē eē non dn̄am. teꝛo non dn̄m eꝑoꝝ ꝫ vnū ex ip̄is Porro fratrē diligētiū deū/ꝛ ꝓticipē timentiū eū. De cetero oportere te eſſe conſidera formam iuſticie. ſcīmonie ſpeculū. pietatis exēplar. aſſertoꝛem veritatis. fidei defenſoꝛem. doctoꝛē gentium xp̄ianorum ducē. amicū ſponſi. ſponſe paranimphū. cleri ordinatoꝛem. paſtoꝛē plebium. magiſtrū inſipiētiū. refugium oppreſſoꝝ. pauerū aduocatū. miſeroꝝ ſpē. tutoꝛē pupilloꝝ. iudicē viduaꝝ. oculū cecoꝝ. linguam mutoꝝ. baculū ſenū. vltoꝛem ſcelerum. malorū metum. bonoꝝ gl̄iam. ꝛgā potētiū. malleū tyrannoꝝ. regū patrē. legū moderatoꝛē. cano-

...am dispensatorem. sal terre. orbis lumen. sacerdotem altissimi. vicariū xpi. xpm dñi. postremo deum pharaonis. ꝫntellige que dico. Dabit tibi dñs intellectum. Ubi malicie iuncta est potentia / aliquid tibi supra hoiem presumendum. Vultus tuus sup facientes mala Timeat spīm ire tue qui hoiem non verek gladium non formidat. Timeat orōnē/q admonitionem contēpsit. Cui irascerts tu/deum sibi iratum nō hominē putet. Qui te non audierit/auditurum deū ꝛ contra se paueat. Quod reliquū est de his q̄ supra te sunt/incumbit iam disputatio. Quam vno libro deo adiuuante soluere spero ꝛ me pariter absoluere ꝓmissione mea

Explicit liber quartus:

Incipiunt capitula quinti libri

De his qne supra tpm sunt Ca.i.
De tribus speciebus considerationis quibus ascenditur Ca.ii
De tribus modis q̄bus nostra consideratio deū et angelos inuestigat Ca iii
Quid in supnis spiritib⁹ cōtēplari debeam⁹ c.iiii
Quidin essentia dei contemplandū sit/ꝛ de hereſi eorū q̄ dicūt de⁹ diuinitate deus est/ꝫ ipa diuinitas de⁹ non est/ꝛ q̄ deus vnus sit Ca.v.
devnitate summe trinitatis Ca.vi
Devnitate ✠bi aīe ꝛ carnis Ca.vii
de trib⁹ satis farine fermētatis ī panē vnū. c.viii
de his q̄ carnē xpi nouam ī ✠gine creatā et non de carne ✠gis sūptā ipie asserunt. Ca.ix.
De multimoda contemplatione dei. Ca.x.
Quod deus non minus sit pena superborum q̄ hu

milium gloria Ca.xi.
quod deus sit longitudo/ latitudo sublimitas et pro
fundum. Capi.xii.

¶ Incipit liber quintus:

¶ De his que supra ipsum sunt. ¶ Ca primū.

LIbri superiores et si de consideratione in
scribātur plurimū tñ hñt actionis admix
tū dū res aliquas non cōsiderandas tm̄/
sed agendas docēt vel mouēt. Et q̄ in manibus mo
do est sola in consideratōe x̄sabitur. Que ei supra
sunt/id q̄dem instat.actu non indigent sed inspectu:
Non est q̄ in eis actites/q̄ vno modo sp̄ sunt et ine
ternū. ¶ Porro aliqua et ab ekno. Et hoc velim soller
ter aduertas vir sagacissime cugeni. q̄ totiēs pere=
grinatur consideratio tua quotiens ab illis rebus/
ad ista deflectit inferiora.et visibilia siue intuēda ad
noticiā/siue appetenda ad vsum siue pro officio dis=
ponenda vel actitanda si tñ ita versatur in his. vt p̄
hec illa req̄rat haud procul exulat Sic considerare
appropiare vel repatriare est. Sublimior iste pñtiū
ac dignior vsus rerū/cū iuxta sapiam pauli inuisibi=
lia dei p̄ ea q̄ facta sunt intellecta conspiciūtur. Sa=
ne hac scala ciues non egēt sed exules. q̄ vidit ipse
huius sñe auctor q̄ cū diceret inuisibilia dei p̄ visibi
lia conspici/signāter posuit a creatura mūdi. Et vere
q̄d opus scalis tenenti iā solū? Creatura celi illa est
presto hñs p̄ quod potius ista intueat. Videt verbū
et in verbo facta per verbū. nec opus hz̄ ex his q̄ fa
cta sunt/factoris noticiā mēdicare. Neq̄ eñ vt vel
ipsa nouerit:eo ipsa descendit/ q̄ ibi illa videt. vbi lō

ge melius sūt q̄ in seipsis. Ūñ nec mediū req̄rit ad ea corporis sensū sensus ipsa sibi/seipsa sentiēs. Optimū videndi genus si nullius egueris; ad oē qđ libuerit te contētus. Alioq̄n inuari aliūde obnoxium fieri est. minusq̄ a perfecto istud/et mi us liberum Quid quod et inferioribus eges? Nonne prepostetum hoc/et indignum? Plane superioꝝ quedā iniuria est. inferiorum operam desiderare. Ā qua iniuria nemo hoim perfecte vendicabitur/nisi cum quisq̄ euaserit in libertatem filiorum dei. Nempe erunt hi omnes docibiles dei: et nulla interueniente creatura solo beati deo. Repatriasse erit hoc: exisse de patria corporum in regionem spirituum. Ipsa est deus noster maximus spiritus maxima mansio spirituum beatorum. et ne quid hic sibi vsurpet sensus seu ymaginatio veritas est. sapientia est. virtus eternitas summū bonum. Unde interim absumus. et vbi sumus. vallis est. et vallis lachrymarum. in qua sensualitas regnat. et consideratio exulat. In qua libere q̄dem et potestatiue se exerit sensus corpore⁹. sed intricatus caligat oculus spiritalis. Quid igit̄ mirū si ope indigene aduena indiget? Et felix scđm tp̄us viator q̄ ciuium bñficium sine quo transire non pōt in obsequium conuertere potuit: vtens non frūs vrgens non petens exactor non supplex.

¶ De tribus speciebus considerationis quibus ascenditur. ¶ Ca. secundum.

Magnus ille qui vsum sensuū quasdā veluti ciuium opes expendere satagit/ dispensando in suam et multorum salutem. Nec ille minor q̄ hunc sibi gradum ad illa inuisibi-

lia philosophando constituit: nisi q̄ hoc dulcius/illud vtilius. hoc felicius/illud fortius esse cōstat. Et oīm maximus qui spreto ipso vsu rerū et sensuū q̄tum quidem humane fragilitati fas est. non ascensoriis gadibus/ sz inopinatis excessibus auolare interdum contēplando ad illa sublimia cōsueuit. Ad hoc vltimū genus illos pertinere reor excessus pauli. Excessus non ascēsus. Nam raptū potius fuisse q̄ ascēdisse: ipse se perhibet. Inde est q̄ dicebat. Siue mē te excedimus deo. Porro hec tria ita contingunt. cum consideratio et si in loco peregrinationis siue vtilitatis studio/et adiutorio gratie facta superior sensu alitatem aut premit ne insoleſcat. aut cogit ne euagetur. aut fugit ne inquinet. In primo potentior. In secundo liberior. In tertio purior. Puritatis siquidem et alacritatis pariter alis fit ille volatus. Vis tibi has considerationis species. propriis distīgui nominibus. Dicamus si placet primam dispensatiuam secundam estimatiuam. tertiam speculatiuam. Horum nominuz rationes: diffinitiones declarabūt. Dispensatiua est consideratio: sensibus sensibilibusq̄z rebus ordinate et socialiter vtens ad promerendū deum. Estimatiua est consideratio: prudenter ac diligēter queq̄z scrutans/ et ponderans ad vestigandū deum. Speculatiua est consideratio: se in se colligens et q̄tū diuinitus adiuuatur rebus humanis eximēs ad contēplandum deum. Puto vigilanter aduertis aliarū hanc esse fructū. ceteras si non referantur ad istam/qō dicūtur videri posse: sed non esse. et prior q̄ dē absq̄z intuitu hui⁹ multa serit: et nichil metit. Sequēs vero nisi ad istā se dirigat; vadit/sz non euadit

Ergo quod prima optat.secunda odorat.tertia gustat. Ad quem tamen gustum perducunt et cetere.& si tardius. Nisi q prima laboriosius.secunda cetius peruenitur.

¶ De tribus modis qbus nostra consideratio deū et angelos inuestigat. ¶ Ca. tertium.

Dixisti inquis satis qua ascendatur ? ettā et quo ascendendū/dicere habes. Falleris si id speras.ineffabile est. Tu me existimas loqui quod oculus non vidit/ nec auris audiit.et in cor hominis non ascendit? Nobis inqt reuelauit deus per spīm suum Ergo que supra sunt nō verbo docentur sed spiritu reuelantur. Verū quod sermo non explicat consideratio querat.oratio expetat mereatur vita.puritas assequatur. Sane eorum admonitus que supra sunt/non te existimes mitti a me suspicere solem/lunam/stellas non ipsum firmamentum.non aquas que super celos sunt. Ista siquidem omnia/et si supra loco. precio infra sunt et dignitate nature. Sunt enim corpora. Tui portio spiritus est: quo superius quispiam frustra queris quod non sit spiritus. Porro spiritus est deus:sunt et sancti angeli et hi supra te. Sed deus natura/angeli gratia superiores sunt : Unum siquidem tui et angeli optimū ratio est. Deus vero non sui aliquid optimum habz vnum optimū totus. Is et qui cum eo sunt beati spiritus/tribus modis veluti vita totidem nostra sunt consideratione vestigandi/opinione/fide/intellectu. Quorum intellectus rationi innititur fides auctoritati.opinio sola verisimilitudine se tuetur . habent illa duo certam veritatem: sed fides clausam et inuo

lutam.intelligentia nudam et manifestam. Ceterꝫ opinio nichil certi habens, verum per verisimilia q̄ rit potius q̄ apprehendit. Omnino in his cauenda confusio/ne aut incertum opinionis fides figat/ aut quod firmum fixumq̄ est fidei. opinio reuocet ī que stionem Et hoc sciendum quia opinio si habet assertionem/temeraria est fides si habet hesitationem infirma est. Item intellectus si signata fidei tentet irrumpere/reputatur effractor/ scrutator maiestatis. Multi suam opinionem intellectum putauerunt ⁊ errauerunt. Et quidem opinio potest putari intellect⁹ intellectus opinio non potest. Cū hoc accidit? Profecto qz hec falli potest ille non potest Aut si falli potuit/intellectus non fuit. sed opinio Verus nempe intellectus/certam habet non modo veritatem/sz noticiam veritatis. Possumus singula hec/ita diffinire Fides est volūtaria quedam et certa prelibatio. nec dum propalate veritatis. Intellectus est rei cuiuscunq̄ inuisibilis/certa et manifesta noticia Opinio est quasi pro vero habere aliquid quod falsum esse nescias. Ergo(vt dixi) fides ambiguum non habet⁊ aut si habet fides non est sed opinio: Quid igitur distat ab intellectu? Nempe quod et si non habet īcertum non magis q̄ intellectus habet tm̄ inuolucrum quod non intellectus. Deniq̄ quod intellexisti non est de eo quod vltra queras. aut si est non intellexisti. Nil autem malumus scire q̄ que fide iam scimus Nil supererit ad beatitudinem cum que iam certa sunt nobis/erunt eque et nuda.

¶ Quid in supernis spiritibus contemplari debeamus. ¶ Capi. quartum.

His itaq; expeditis age iã dirigat consideratio in eam q̃ sursum est hierlm mater nostra ac to tis tribus memoratis viis / caute et vigilãter vestigem⁹ inuestigabilia/quaten⁹ tñ licet. vel magis quatenus nobis donabit. Et primo q̃dem ciues ipũs eẽ illic potentes. gliosos. beatos distictos in psonas dispositos in dignitatẽs. ab initio stantes in ordie suo perfectos in gñe suo. corpore ethereos. imortalitate ppetuos. ipassibiles: non creatos/ sed factos. i. gratia non natura. mente puros. affectu benignos: religione pios. castitate integros. vnanimitate indiuiduos. pace securos. a deo conditos. diuinis laudib⁹ obsequiis deditos hec oĩa legendo ꝓperimus fide tenemus. Quanq̃ de corporibus horũ non modo vñ sint: sed an aliquatenus sint/ heret sententia aliquorum. Ñ si quis inter opinabilia magis id ponendũ censuerit. non contẽdo. Porro intellectu p̃ditos/ nõ fide non opinione sed intellectu capimus. qz nõ pñt huius partes et dei simul ptcipes esse. Sũt et noĩa quedam nota nobis similiter ex auditu. per que harum beatitudinũ/ etiam q̃ non liq̃do mortalium pcepit auditus. officia. merita. gradus. ordines. vtcũq; a nobis conici et discerni queunt. Sed enim quod ex auditu non est/ iam non ex fide. Nam fides ex auditu Itaq; opinando ista dixerimus: Ad quid em̃ celestium noĩa innotuerunt/ si ne opinari q̃dem salus fide aliq̃d licet de rebus quarum noĩa sunt? An geli. archãgeli. virtutes. potestates. principatus. dominationes. throni. cherubin. et seraphin? Hec nomina. Que significata eorum. Nulla ne inter illos spũs qui simpliciter angeli et eos qui archangeli nũ

cupantur distantia? Quid sibi ergo vult gradalis di
stinctio hec? Putemus angelos dici nisi tu conueni
entius aliquid consideraſti/qui singuli singulis hoi=
bus dati creduntur: missi in ministeriū secundū pau
li doctrinam. propter eos qui hereditatē capiunt sa=
lutis De quibus saluator Angeli eoꝝ semper vidēt
faciem patris. Putemus his preesse archangelos/
q̄ conscii mysteriorū diuinoꝝ/nō nisi ob precipuas et
maximas causas mittuntur. E quibus magnus ille
archangelus gabriel/missus legitur ad mariam. ob
causam vtiq; qua maior esse non potuit. Putemus
super istos virtutes esse quarū nutu vel opere. signa
et prodigia in elementis siue ex elementis facta ap=
parent ad ꝓmotionem mortalium. Inde est fortaſ=
sis/qđ cum in euangelis legas. erūt signa in sole. et
luna et stellis/paulopost habes. Mā virtutes celoꝝ
mouebūtur. Hi nimirū spūs/p quos signa fiūt. Pu
temus ptātes superiores istis. quarū Xtute ptātes te
nebraꝝ/ꝓmittur et coercetur malignitas aeris hu
ius. ne q̄tum vult noceat ne malignari nisi vt prosit
possit. Putem⁹ principatus his quoq; platos quoꝝ
moderamine et sapia oēs in ēris principatus consti
tuitur. regit. limitat. trāsfertur. mutilat. mutat. Pu
temus dñationes a deo cūctis supeminere p̄fatis or
dinibus. vt respectu horū ceteri videātur oēs admi
stratorii spūs/et ad istos tanq̄ ad dños referri regi
mina principatuū. tutamīa ptātū. opationes Xtutū
reuelationes archangeloꝝ: curā et prouidentiā āge
lorū. Putemus thronos alto etiā ab his euolasse
recessu. qui ex eo q̄ sedent throni dicunt. et ex eo se
dent q̄ sedet in eis de⁹. Neq; em̄ sedere in eis q̄ nō

sedereut posset. Queris qd illam sentiam sessionē? Summam tranquillitatem placidissimam serenitatem. pacem q̄ exuperat oēm intellectum. Talis ē qui sedet in throno dñs sabaoth/ iudicans oīa cum tranquillitate. placidissimus serenissimus pacatissimus. Et tales sibi constituit thronos. simillimos sibi Putemus cherubin ex ipso sapientie fonte ore altissimi hauriētes: et refudentes fluenta scientie vniuersis ciuibus suis. Et vide ne is sit: quem prophęta lo quebatur. fluminis impetus letificat ciuitatem dei. Putemus seraphin spūs. totos diuino igne succensos: succendere vniuersa: vt singuli ciues: singule sint lucerne ardentes et lucentes: ardentes caritate/ lucentes cognitione. O eugeni/ q̄ bonum est nos hic esse: q̄ fore melius si quando tamen toti sequemur quo ex parte precessimus. Precedimus animo/ et nec ipso quidem toto/ sed parte. et parte modica nimis. Affectus iacēt/ mole corporea pregrauati. et luto herentibus desideriis. sola interim arida et tenuis consideratio prevolat. Et tamē ex tantillo quod iam datur/ libet exclamare: dñe dilexi decorem domus tue. et locum habitationis glorie tue. Quid si totam se colligat anima/ et reductis affectibus e cunctis locis quibus captiui tenentur/ timēdo q̄ non oportet amāndo que non decet. dolendo vane, gaudendo vanius cum his ineat tota libertate volatum. pulcet in impetu spūs. et in pingnedine gratie illabatur. Nonne cum ceperit circūire lucidas mansiones/ et sinum illum. etiam abrahe. curiosius perscrutari. et sub altari quodcunq̄ est illud. martirū reuisere animas i prima stola scōam patientissime expectantes. multoma

gis tunc instabit loquens cum propheta. Unam petii a domino hanc requiram vt inhabitem in domo domini omibus diebus vite mee vt videam voluntatem domini. Et visitem templum eius? Quidni tibi videatur cor dei? Quidni tibi probetur que sit voluntas dei. bona et beneplacens et perfecta? Bonum se. placens in effectibus. beneplacens fruentibus pfecta perfectis. et nichil vltra querentibus. Patent viscera mie. patent cogitationes pacis. diuitie salutis. misteria bonevoluntatis beni gnitatis archana. que clausa mortalibus etiam ipsis electis suspecta sunt. Id quidem salubriter ne desinant timere/ dum necdum digne amare idonei inueniuntur.

Cernere est in his qui seraphin appellantur quomodo amet qui vnde amet non habet. sed est. et qui nichil horum que fecerit odit quos saluãdos fecit quomodo foueat. quomodo prouehat. quomodo amplexetur. quomodo delicta electe iuuentutis. et paleas ignorantiarum eius ignis ille consumens ipsam sibi purgatissimam/et suo amore dignissimam reddat.

Cernere est in cherubin qui plenitudo scientie dicitur deum scientiarum dominum esse/ qui solus solẽ nesciat ignorantiam/ qui totus sit lux et tenebre in eo non sint vlle. totus sit oculus. et qui minime aliquando fallitur quia minime clauditur. qui extra se non querat lumen. cui admoneatur vt videat/ ipse qui videt: ipse vnde videt. Cernere est in thronis/ q̃ non suspectus omni innocentie iudex sedeat in his qui circumuenire nolit circumueniri non possit: quippe sic amans sic videns. Nec vacat sessio/ tranquillitatis insigne est. De vultu tali inductum meum pro

deat opto/cui iussit amor error absit/et perturbatio
Cernere est in dominationibus quante sit domin⁹
matestatis.cui nutu imperium constat/ꝛ imperiovni
uersitas atqꝫ eternitas/trinum sunt. Cernere est in
principatibus principium ex quo omnia/ ꝛ quomo=
do a cardine ostium/sic ab ipso regi vniuersitatem
Cernere in potestatibus q̄ potestatiue idem prin=
ceps quos regit ꝓtegit/contrarias potestates ar=
cens et propulsans. Cernere in virtutibus vnam
vbiqꝫ equaliter presto esse virtutem per quam om=
nia/viuificam.efficacem/inuisibilem/ immobilemqꝫ
omnia tamen mouentem viuiter/tenentem fortiter
Que cum in minus vsitata effecta apud mortales
eruperit/miracula siue prodigia vocant. Cernere
postremo ꝛ mirari est in angelis ꝛ archangelis ꝛ vita
tem atqꝫ experientiam vocis illius quoniam ipsi cu
ra est de nobis/qui talium nos et tantorum non de
sinit iocundare visitationibus/instruere reuelationi
bus suggestionibus commonere sedulitate solatia=
ri. Hec omnia contulit illis spiritibus ipse qui con=
didit illos vnus atqꝫ idem summus spiritus diui=
dens singulis prout voluit. Hec operatur in illis/
hec dedit operari et illis/sed aliter. Ardent seraphi
sed igne dei / vel potius igne deo . Quod precipu=
um est in eis amant / sed non q̄tum deus nec quo=
modo. Lucent cherubin ꝛ in scientia eminent/sed p
ticipio veritatis.ac per hoc non vt veritas/ nec quā
tum. Sedent throni sed incidentis beneficio. Judi
cant ꝛ ipsi cum tranquillitate sed non ad mensuram
modum ve pacis pacantis/pacis que exuperat om=
nem sensum. Dominantur dominationes / sed sub

domino dominantur/sed seruiunt pariter. Quid hoc ad summum/sempiternum singulare dominiuz Presunt principatus ꝛ regunt/sed reguntur et ipsi. ita vt regere tam non norint si regi desierint. Precellit in potestatibus fortitudo/sed qui debent quod fortes sunt/et aliter est fortis et plus. Nec tam fortis ꝙ ipsa fortitudo est. Virtutes pro suo ministerio et potentatu/satagunt excitare corda torpentia hominum/innouatione signorum. virtus vo in eis manens ipsa facit opera. Faciunt et ille/sed in comparatione eius non faciunt. Denicz tantum interest vt quasi singulariter ꝓpheta dicat ad deum. Tu es deus qui facis mirabilia. Et item de eo. Qui facit mirabilia magna solus. Adsunt angeli et archangeli sed ille germanior nobis qui non modo adest sed inest. Quod si dicas posse inesse ꝛ angelum/non inficior. Memini scriptum et angelus qui loquebatur in me. Vt que differentia et in hoc? Inest angelus suggerens bona/non ingerens. Inest hortans ad bonum/non bonum creans. Deus sic inest vt afficiat vt infundat. vel potius vt infundat ꝛ participetur/it avt vnum perinde cum nostro spiritu esse dicere quis non timuerit/ꝛ si non vnam personam/ vnaz ve substantiam. Habes enī qui adheret deo/ vnus spūs est. Angelus ergo cum aīa deus in aīma. Ille vt conturbernalis anime. deus vt vita inest Itaqz sicut aīma videt in oculis. audit in auribus. odorat in naribus. in faucibus gustat. tangit in toto reliquo corpore. sic deus diuersa in diuersis spiritibus operatur. verbi causa in aliis amantē se exhibens in aliis agnoscentem, in aliis alia facientem, sicut

vnicuiq; datur manifestatio spūs ad vtilitatem.
Quis est iste tam communis in vocibus / tam lōge in rebus? Quomodo quem nostris loquimur vbis in sua reconditus maiestate/nostros penitus aspectus effugit et affectus? Audi ipsum quid loquatur hominibus? Sicut exaltantur celi a terra/sic exaltate sunt vie mee a vtis vestris/et cogitationes mee a cogitationibus vestris. Dicimur amare/et deus/ dicimur nosse et deus ꝛ multa in hunc modum. Sed deus amat vt caritas. nouit vt veritas. sedet vt equitas dominatur vt maiestas. regit vt principium. tuetur vt salus. operatur vt virtus. reuelat vt lux. assistit vt pietas. Que oīa faciunt ꝛ angeli facimus et nos sed longe inferiori modo. Non vtiq; bono quod sumus/sed quod participamus

¶ Quid in essentia dei contemplandum sit/et de hereti eorum qui dicunt deus diuinitate deus est/ ꝙ ipa diuinitas deus non est/ꝛ q̄ deus vnus sit

Capitulum quintum

Nunciam transi spūs istos/si forte cū spō sa dicere possis et tu. Paululū cum pertransissem eos/inueni quem diligit aīa mea Quis est? Non sane occurrit melius/q̄ qui est Hoc ipse voluit de se responderi. Hoc docuit dicēte moyse ad populum ipso quidem iniungente. Qui ē misit me ad vos. Merito quidem. Nil competentius eternitati que deus est. Si bonum. si magnum. si beatum. si sapientem. vel quicquid tale de deo dixeris in hoc verbo instauratur quod est/est. Nempe hoc est ei esse /quod hec omnia esse. Si et centum talia addas/non recessisti ab esse. Si ea dixeris/ni-

chil addidisti. Si non dixeris nichil minuisti. Jam si vidisti hoc tam singulare tã summum esse/ nonne in comparatione huius ḋcquid hoc nõ est iudicas potius non esse q̃ esse. Quid item deus? Sine quo nichil est. Tam nichil esse sine ipso q̃ nec ipse sine se põt. Ipse sibi/ipse omnibus est. Ac per hoc quodãmodo solus ipse est / qui suum ipsius est et omnium esse. Quid est deus? Principium. Et hoc ipse de se responsum dedit. Multa in rebus dicuntur principia/sed respectu posteriorum. Alioquĩ si ad aliquid precedens respicias/ipm potius principium dabis. Quãobrem si queras verum simplexq̃ principium inuenias oportet quod principiũ nõ habuerit Ex quo vniuersum cepit/profecto ipsum minime cepit. Naz si cepit/aliũde ceperit necesse est. A se enim cepit nichil. Nisi forte quis putauerit quod non erat/dare sibi potuisse vt esse inciperet/aut fuisse aliquid anteq̃ esset. Quod vtrunq̃ quia ratio non consentit/constat nichil sibimet extitisse principium. Quod vero aliud principium habuit/primum non fuit. Verum ergo principium nequaq̃ cepit / sed totum ab ipso cepit Quid est deus? Cui secula nec accesserunt nec decesserunt/nec coeterna tamen. Quid est de⁹? Ex quo oĩa p quem oĩa/in quo oĩa. Ex quo omia / creabiliter non seminabiliter. Per quẽ oĩa/ne alium auctorẽ atq̃ aliũ opificẽ arbitreris. In quo omia non quasi in loco/sed quasi in virtute. Ex quo oĩa/tanq̃ vno principio auctore omnium. Per quẽ oĩa/ne alterũ inducatur principiũ artifex. In quo omnia ne tercium inducatur locus: Ex quo omnia non de quo quia non est materia deus. Efficiens causa est non

materialis. Frustra philosophi materiam querunt non equit matera deus. Non enim officinam quesiuit/non artificem. Ipse per se/in se omnia fecit. Unde? De nichilo. Nam si ex aliquo fecit/illud non fecit ac per hoc nec omnia Absit vt de sua incorrupta incorruptibilique substantia tam multa fecerit/si bona corruptibilia tamen. ¶ Queris si in ipso omnia/ipse vbi? Nichil minus inuenio. Quis capiat locus. Queris vbi non sit? Ne hoc quidem dixerim. Quis sine deo locus. Incomprehensibilis est deus/sed nō parum apprehendisti si hoc tibi de eo compertum ē quod nusq̄ sit qui non clauditur loco/et nusq̄ non sit qui non excluditur loco. Suo autem illo sublimi atq̄ incomprehensibili modo. sicut omia in ipso/sic ipse in omnibus est. Denicq̄ sicut ait euangelista/in mundo erat. Alias vero vbi erat anteq̄ mundus fieret ibi est Non est quod quaras vltra vbi erat/preter ipsum nichil erat. Ergo in seipso erat. Quid est deus? Quo nichil melius cogitari potest Si approbas non oportet assentiaris esse aliquid deo quod deus sit/et quod deus non sit. Hoc enim sine dubio melius. Quomodo non melius deo/si deus non est quod dat deo vt sit? At melius illam diuinitatē qua dicunt deum cē non aliud q̄ deū esse fatemur. Non est in deo nisi deus Quid inquiunt? Negas deum habere diuinitatē? Non. sed quod habet/hoc est Negas diuinitate deū esse? Non. sed non alia q̄ q̄ ipe est Aut si tu aliam inueniſti/adiuuet me trinitas deus aduersus illam tota me contumacia erigo. Quaternitas orbem disterminat. non signat deitatem. deus trinitas est/deus triū singula personarū;

Si quartam diuinitatem aducere placet/interi ego hanc que deus non est persuasi michi minime adorā dam Puto q̄ et tu Hempe dñm deū tuū adorabis et illi soli seruies. Gloriosa vero diuinitas que sibi honorem non audeat arrogare diuinuz. At meli⁹ quartū hoc omnino respuimus/q̄ sine honore recipimus Multa dicuntur esse in deo z quidem sane catholicecq̄ sed multa vnū. Alioquin si diuersa putem⁹ non quaternitatem habemus. sed centenitatem. Verbi causa dicimus magnū bonum iustū. z inūera talia sed nisi omnia vnum in deo et cum deo consideres/ habebis multiplicem deum. Michi vero non deest/ quod cogitem melius eiusmodi deo tuo. Queris q̄d? Mera simplicitas Vero iudicio natura simplex multiplici antefertur. Scio/quod ad hec respondere solent. Non multa inquiunt /sed vnam tantum diuinitatem que oīa illa sunt/ deo vt sit conferre asserimus. Asseritis ergo et si non multiplicem/ duplicez deū/et non ad merum simplex peruenistis / neq̄ ad id quo melius cogitari non potest. Tam non ē simplex quod vel vni fuerit obnoxium forme / q̄ nec virgo vel vnt cognita viro. Securus loquor / ne is quidem qui vel duplex est/erit meus. Habeo enim meliorem. Esto q̄ hunc numeroso et multiplici ātepona. sz plane pre simplici sperno. Meus deus ipse catholice est/tam non habet hoc et illud q̄ non hec et illa. est qui ē non que est Purus. simplex. integer perfectus. constans sibi. nichil de temporib⁹. nichil de locis. nichil de rebus trahens in se/nichil ex se deponens in eis/non habens quod ad numerum diuidat/non q̄ colligat ad vnum. Anū quippe est/sz non

vnitū. Non partibus constat vt corpus non affectibus distat vt aīa/non formis subsīat vt omē qđ factū est. Sed neq; forme/vt istis visum est. Magna laus videlz deo/vt se ab informitate vendisset/forma vna esse contētū Hoc est dicere. Cetera pluribus/dñi non nisi vnt debere quod est. Quid? Cuius beneficio sunt q̄ sunt/ipe pro suo eē alteri bñficio inclinabit? Laus ista vt vulgo dr blasphemiam valet. An non plurisē/nullo egere q̄ vno? Habe reuerentiam deo/vt qđ plurīs ē/illi tribuas. Si cor tuū vsq; huc ascendere potuit/deū tuum infra quō collocabis? Ipe sibi forma/ipe sibi essentia est. In hoc interim gradu suspicio illum r si alter potior appareret illum potius darem. Nunquid verendum/ne cogitatio transuolet illum? Quantūcunq; in altū, pficiat vltra est. Infra q̄ hō cogitare possit altissimum quere re/ridiculum est/statuere ipiū Vltra/non citra q̄ rendus est. Ascende adhuc si potes ad cor altius et exaltabitur deus. Non est formatꝰ deus/forma est: Non est affectus deus. affectio est. Non ē compositꝰ deus/merum simplex est. Et vt liquido noueris qđ simplex dicā/idē qđ vnū. Tam simplex deus/q̄ vnꝰ est. est aūt vnus r quō aliud nichil. Si dici possit vnissimus est. Vnus ē sol/q̄ non sit alter/vna luna q̄ cq̄ altera non sit; Atq; id quidem deus. sz plus. Quid plus? Vnus est etiam sibi. Et hoc vis tibi declarari Idem est semper r vno modo. Non sic vnus sol/non sic vna luna. Clamat vterq; non esse/se vnū sibi/ille motibus illa defectibus suis Deus autem non modo vnus sibi/et in se vnus est. Nichil in se/nisi se habet: Non ex tempore alterationem habet/non in

substantia alteritatem. Hinc de eo boecius. Hoc vere vnum in quo nullus est numerus/nullum in eo aliud preter id quod est. Neqz enim subiectum fieri potest/forma enim est. Compara vni huic omne qđ vnum dici potest/et vnum non erit. Trinitas est tamen deus. Quid ergo? Destruimus quod dictum est de vnitate/quia ĩducimus trinitatem? Non. sed statuimus vnitatem. Dicimus patrem. dicimus filium. dicimus spiritumsanctum/nō tamen tres deos/sz vnū. Quid sibi vult iste vt sic loquar/absqz numero numerus? Si tria/quomodo non numerus? Si vnum/vbi numerus? Sed habeo inquis quid numerem/et quid non numerem. Substātia vna est/p sone tres sūt. Quid mirū quid vel obscurum in hoc Nichil. si persone seorsuz a substātia cogitētur. Nūc vero cū tres ille persone/ illa substantia sint. et illa vna substantia tres ille psone/ qs numerum neget? Nā vere tres sūt. Quis numeret tñ? Nā vere vnuz sūt. Aut si tu facile explicatu id putas/ dicē do tres. dicito qđ numerasti? Naturas. Una est. Essentias? vna est Sbās? Una ē. Diuinitates? Una est Nō hec sed psonas numero ĩquitz? Que nō sint illa vna natura/illa vna essētia/illa vna substātia/ illa vna diuinitas? Catholicus es/mīme hoc dabis.

De vnitate summe tinitatis. Ca. sextum.

Personarum proprietates/no aliud q̄ personas ipsasqz nō aliud q̄ vnū deū./vnam diuinā substātiam /vnā diuinā naturam/ vnā diuinam et summā maiestatē. catholica confitetur. Numera igitur si potes aut sine subā psonas q̄ ipsa sūt/aut sine psonis proprietates q̄ ipse sūt. Aut

si diuidere qs conetur vel psonas a substantia vel p
prietates a personis: nescio quo trinitatis se profite
ri cultore possit. qui i tanta rerum excesserit nume=
rositate. Dicamus itaq; tres/sed non ad preiudiciu
vnitatis. dicamus vnum/sed non ad confusione tri=
nitatis. Neq; eiñ noia vacua sut: nec absq; significa
tia/casse voces. Querit quis quo hoc possit esse suf
ficiat et tenere sic esse. Atq; hoc non rationi perspi
cuum nec iñ opinioni ambiguu. sed fide persuasum
Sacramentum hoc magnum est: et quidem vene=
rādum non scrutādum. Quo pluralitas in vnitate/
et hac vnitate: aut ipsa i pluralitate? Scrutari hoc
temeritas est/credere pietas est/nosse. vita. et vita
eterna est. Unde si operepreciu censes o eugeni,
percurrat nunc consideratio multa vna/ quo eminē
tia huius singularis vnus fiat euidētior. Est vnitas
que collectiua potest dici/ cum verbi causa. lapides
faciunt aceruum vnum. Et est vnitas constitutiua/
cū multa mēbra vnum corpus. vel multe partes vnū
quodcunq; totū constituūt. Est et coniugatiua qua
fit ex duo iā non duo sūt. sed vna caro. et est natiua/
qua aīa et caro vnus nascitur hō. Est vnitas ptātti=
ua/qua hō virtutis non instabilis/non dissimilis. sed
vnus sibimet sp nititur īueniri. Et qsentanea cū per
charitatē multorum hoīm est cor vnū et aīma vna:
Est et votiua cū aīa votis oībus adherens deo. vn9
spūs est. Et est dignatiua vnitas/qua limus noster a
deiverbo in vnam assumptus est psonam. Uerū hec
omīa/ quod ad illud summū atq; vt ita dicam vni=
ce vnū: vbi vnitatem consubstātialitas facit? Huic
vni/quod vis illorum si assimiles; erit quoquo vnū

si compares: nullo. Igitur inter omia q̄ vnum recte dicūtur arcem tenet vnitas trinitatis qua tres personevna substātia sunt. Scdo loco illa precellit: qua econuerso tres substātie vna in christo persona sunt. Nouo hec et quecunq; alia dici vna possunt: sume illius vnitatis imitatione non comparationevna appellari. vera sobriaq; probat consideratio. Nec abducimur ab hac vnitatis professione assertione triū cū in hac trinitate non recipiamus multiplicitatem sicut nec solitudinem in vnitate. Quāobrem cū dico vnū non me trinitatis turbat numerus: q̄ essentiam nō multiplicat. nō variat. non patitur. Rursū cum dico tria: non me arguit intuitus vnitatis q̄ illa quecūq; tria. seu illos tres nec in confusionem cogit nec ī singularitatē redigit.

De vnitate verbi aīe et carnis. Ca. vii.

Idem me fētire fateor et de illa vnitate cui scdm ab ista inter cetera vna: honorem dedi. Dedi in xp̄o verbū/aīam et carnē sine confusione essentiarū: vnā esse psonam et itez absq; preiudicio psonalis vnitatis: ī sua numerositate manere. Nec negauerī hanc ad illud quoq; genus vnitatis ptinere. qua aīa et carovnus est homo. Decuit quippe familiarius similiusq; cū hoīs conuenire constitutione quod pro hoīe constitutū est sacramētum. Decuit et cū summa que in deo est. et deus est vnitate congruere. vt quomodo ibi tres personevna essentia. ita hic conuenientissima quadam contrarietate. tres essentie sint vna persona. Videes ne pulcre inter vtranq; vnitatem hanc collocari. in eo vtiq; qui constitutus est mediator dei hominisq; homo xp̄us

ſeſus? Pulcherrima in q̄ conuenientia. vt ſalutare ſacramentum congrua quadam ſimilitudine ambo bus rñdeat: et ſaluanti videlicet et ſaluato. Ita hec vnitas duarum conſiſtens media vnitatuz: alteri ſuc cumbere. alteri preeminere cognoſcitur. q̄tū ſuperi ore inferioz. tantum inferiore ſuperioz. Tantam de niq̄ tamq̄ expreſſam vnionis vim in ſe prefert: ea q̄ ſona in qua deus ⁊ homo vnus eſt chriſtus. vt ſi duo illa de ſe inuicem predices/non errabueris. deum videlicet hominem/et hominem deum/vere catholice q̄ pronuncians. Non autem ſimiliter vel carnem de anima. vel aīam de carne niſi abſurdiſſime predicaſ et ſi ſimiliter aīa et caro vnus ſit homo. Nec mirum ſi non eque potis anima ſit ſua illa vitali. et ſic valida intentione connectere/atq̄ ſuis affectibus aſtrin gere ſibi carnem/vt ſibi diuinitas hominem illum q̄ predeſtinatus eſt filius dei in virtute. Longa cathe na et fortis ad ſtringendum diuina p̄deſtinatio. Ab eterno enim eſt. Quid longius eternitate? Quid di uinitate potentius? Inde eſt q̄ nec morte incidente vllatenus intercidi hec vnitas potuit/ et ſi carne ⁊ a nima ab inuicem ſeparatis. Et fortaſſis hoc ſenſit il le qui ſe indignum profeſſus eſt ſoluere corrigiā cal ciamenti huius.

De tribus ſatis farine fermentatis in panem vnum. Capi. octauum.

Sed et illa tria ſata de euangelio mixta et fermētata in panem vnum/ſi quis ad hec tria duxerit pertinere non incōgrue id mi chi facere videbitur. Quam bene noſtra mulier fer mentauit. vt nec diuiſione quidē facta carnis et aīe.

a carne vel anima verbum diuideretur. Manſit ꝙ in ſeparatione/inſeparabilis vnitas. Nec enim qui ex parte contigit ſeparatio: potuit vnitati preſcribere/ permanēti in totis tribus. Siue coniunctis ſiue diſiunctis duobus: nichilominus perſeuerauit in trib⁹ vnitas perſonalis. Eque vnus chriſtus. vnaqꝫ perſona. verbum. anima. et caro. et iam mortuo homine p̄ durauit. In vtero virginis vt ſentio ego commixtio hec et fermentatio facta eſt/ꝙ ipſa mulier que miſcuit et fermentauit. Nam fermentum nō immerito fortaſſe dixerim fidem marie. Plane beata que credidit/ quoniam perfecta ſunt omnia que dicta ſunt ei a dño. Perfecta aūt non eſſent ſi quominus iuxta verbum dñi eſſet fermentatū toū et perpetuo fermētatū ſeruans nobis tā in morte q̄ ī vita pariter vnū atqꝫ integrum mediatorē dei et hoīm cum ſua deita te hominem ieſum chriſtum.

¶ De his qui carnē xp̄i nouā in virgine creatā et non de carne virgis ſumptā/ipie aſſerūt ¶ Ca. ix.

Auertere eſt ī hoc admirabili ſacro iuxta nūerum ſatorū mire et decentiſſie diſtinctōis gradus nouū. antiquū. eternū. Nouum/ꝙa iam q̄ de nichilo tūc creata creditur cū infuſa. Antiquū. carnē q̄ a primo vſqꝫ hoīm. ī. ex adā traducta cognoſcitur. Eternū. verbum qđ ab eterno patre coeternū illi genitū/indubitata veritate aſſeritur: Et in his tripler ſi diligēter aduertas diuīe potētie genus: quod fetū ſi de nichilo aliquid/deve tuſto nouū. eternū. n beatūqꝫ de damnato et mortuo Quid hoc ad noſtrā ſalutem? Multum per oēz modum Primum quidē quod peccato redacti ī nichili

per hocquodammō iterato creati sumus .vt simus
initiū aliquod creature eius. Deinde quod ex vetu
sta seruitute in libertatē filiorum dei trāslati/i noui=
tate spūs ambulātes. Postremo quod de potestate
tenebrarū vocati ad regnum claritatis eterne/i quo
iam et cōsedere nos fecit i christo. Alieni sūt a no=
bis/qui christi a nobis carnem alienare conātur/no
uam creatam in virgine/et non de virginesumptam
impie asserētes. Pulcre propheticus spūs lōge an=
te occurrit huic sentētie immo blasphemie impiorus
egredietur inquiēs virga de radice iesse/ et flos de
radice eius ascēdet. Dixisse poterat/i flos de virga
sed maluit de radice. vt vnde virgam inde florē du=
xisse originem demōstraret. Inde igitur sumpta ca
ro/vnde orta virgo; nec noua in virgine que prodi
it ex radice.

De multimoda contemplatione dei.
Capitulum decimum.

Forte substomacharis si adhuc pergimus
querere quid est deus. tamen quia totiēs
iam quesitum est/tamē quia difficilis inuē=
tum iri. Dico tibi pater eugeni/solus est deus qui fru
stra nunq̄ queri potest. nec cum/ inueniri non potest:
Doceat te de hoc experimentum tuum. Aut si non
experto credito. nō michi/sed sācto qui ait. Bonus
es domine sperātibus in te/ aīme querēti te. Quid
ergo est deus? Quod ad vniuersum spectat/ finis.
Quod ad electionem salus. Quod ad se/ipse nouit
Quid est deus? Uolūtas oipotens. beniuolentissia
virtus lumē eternum. icommutabilis ratio summa
beatitudo. creans mentes ad se participandum. vi=

tificans ad sentiẽdũ. afficiens ad appetẽdum. dilatans ad capiendum. iustificans ad promerendum. accendens ad zelum. fecũdans ad fructum. dirigẽs ad equitatem. formans ad benuolentiam. moderans ad sapientiam. roborans ad virtutem. visitãs ad consolationem. illuminãs ad cognitionem perpetuam ad immortalitatem. implẽs ad felicitatem. circũdans ad securitatem.

¶ Quod deus non minus sit pena superborum ꝙ humilium gloria. ¶ Capi. nonum.

Quid est deus? Non minus pena peruersorum ꝙ humilium gloria. Est enim rationabilis quedam equitatis directio inconuertibilis atq; indeclinabilis/ quippe attingens vbiq; cui illisa omnis prauitas conturbetur necesse est. Quidni in hanc omne tumidum vel distortum impingat et conquassetur? Ne vniuerso quod obuium forte offenderit/cedere nescia rectitudo. Nam et fortitudo est. Quid inquis voluntatibus tam contrarium et aduersum ꝙ semper conari/impingere semper et frustra? Ne oppositis voluntatibus/solam sue profecto auersionis referentibus penam. Quid tam penale / ꝙ semper velle quod nunq; erit. et semper nolle quod nunq; non erit? Quid tam damnatum ꝙ voluntas addicta huic necessitati volendi nolendiq; vt adutrumlibet iam sicut non nisi peruerse. ita non nisi misere moueatur? Ineternum nõ obtinebit quod vult. et quod nõ vult ineternum nichilominus sustiebit. Digne oĩno/vt que ad nichil afficitur vnq; quod deceat ad nichil ꝙ vnq; libeat euadat. Quis hoc facit? Rectus dominus deus noster, qui et cum

peruerso peruertitur. Nunq̃ recto prauoq̃ conueni et. Hec enim sibi inuicem aduersantur: et si non inui cem ledant. Lesio alterius est: absit vt dei. Durum inquit est tibi/cõtra stimulum calcitrare. Hoc est nõ stimulo durum: sed calcitranti. Est et turpium pena deus lux est enim. Et quid tam inuisum obsenis fla gitiosisq̃ mẽtibus? Profecto. omnis qui male agit odit lucem. Sed dico. Nunquid non poterunt decli nare? Minime omnino. Lucet vbiq̃: et si non omni bus. Deniq̃ in tenebris lucet: et tenebre eam non cõ prehenderunt. Videt tenebras lux/cui hoc est vide re quod lucere. sed nonvicissim a tenebris ipsa vide tur: quia tenebre eam non comprehenderunt. Et vi dentur ergo vt confundantur. et non vident ne con solentur. Nec modo a luce. et in luce videntur. A quo vel a quibus? Ab omni vidẽte vt pro multitu dine intuentium/sit confusio multa. At nullus de tã ta numerositate spectãtium molestior oculus suo cu susq̃. Non est aspectus/siue in celo siue in terra/quẽ tenebrosa conscientia suffugere magis velit/ minus possit. Non latent tenebre/vel seipsas. Sed vident que aliud non vident. ¶ Opera tenebrarum se quuntur illas. nec est quo se abscondent ab illis. ne in tenebris quidem: Hic est vermis qui non moritur memoria preteritorum. Semel infectus vel potius natus per peccatum/hesit firmiter: nequaq̃ dein ceps auellendus. Nec cessat rodere conscientiã/ea q̃ pastus esca vtiq̃ inconsumptili: perpetuat vitam Horreo vermẽ mordacem et mortem viuacẽ. Hor reo incidere in manus mortis vtuentis et vite mo rientis Hec secunda mors que nunq̃ peroccidit. sed

semper occidit. Quis det illis semel mori et non moriantur ineternum. qui dicunt montibus cadite super nos/et collibus operite nos? Quid nisi mortē mortis beneficio/aut finire aut euadere volunt. De nicq̄ inuocabunt mortem ait et non venet. Jnstuere id clarius. Constat immortalem animam esse nec aliquando absq̄ sua memoria viuere/ne non animam aliquando esse contingat. Jtaq̄ durante anima/durat et memoria. Sed qualis Feda flagitijs/horrida facinoribus. vanitate tumida: contemptu hispida et neglecta. Que prioza transierunt & non transierunt. Transierunt a manu sed non a mente. Quod factum est factum non esse non potest. Proinde & si facere in tempore fuit. sed fecisse in sempiternum manet. Non transit cum tempore quod tempora transit. Jneternum ergo necesse est cruciet. qđ perperam te egisse ineternum memineris. Experiri erit hoc veritatem vocis illius. arguam te et statuam contra faciem tuam. Dominus locutus est cui omne aduersum. et sibi aduersari necesse est vt sit sera querela O custos hominum quare posuisti me cōtrarium tibi. et factus sum michimetipsi grauis Jta est o Eugeni. non potest deo esse contrarium. et sibi met cohērere. sed qui arguetur a deo. arguetur et a seipso. Non est sane iam tunc. quod aut veritatem dissimulet ratio. aut rationis intuitum anima declinet. abrupta membris corporis in sese collecta Quo enim valeat sopitis conclusisq̄ in morte sensibus. q quos vtiq̄ curiosius exire. & a se ire solebat. in eam que preterit mundi huius figuram? Vides turpib⁹ nichil deesse ad confusionem cum producentur spe

etaculum fieri deo angelis hominibus.sibiipsis. ꝺ ꝙ male mali omnes locati sunt.vtiꝙ oppositi torrẽ ti huic directe equitatis/et huic lumini propalate ve ritatis expositi. Nonne hoc est perpetuo tundi/per petuoꝙ confundi. Duplici contritione sit ille conte re eos domine deus noster.

Quod deus sit longitudo/latitudo sublimitas/et ꝓfundum

Capi.duodecimum.

Quid est deus? Longitudo/latitudo/ sublimitas/ꝓfundum Quid inquis. Tenemꝰ quaternitatis quam abominatus es ꝓfessorem? Mime abominatus sum/ꝛ abominor. Alius sũ ꝓtulisse plura/sed vnũ est. Unusꝺeꝰ signatus ẽ ꝓ captu nostro non ꝓ suo statu. Diuisus hic est/non ille Voces diuerse semite multe/sed vnũ ꝓ eas significa tur vnus queritur. Non diuisiones substantie/ĩ qua ternario isto expresse sunt/non diuisiones quales in corporibus intuemur.non distinctio personalis qua lem in trinitate adoramus/non numerus proprieta tum.qualem personis ipsis inesse fatemur/ꝛ si non aliud a personis. Alioquin hoc singulum horum in deo quod quattuor simul hoc quattuor ipsa / quod singulum est. Nobis autem quia non possumus cũ deo simplicitate contendere/dum contendimus ap prehendere vnum/occurrit velut quadruplicatum: Facit hoc speculum/et enigma per quod solum in terim videre datur. Cum autem videbimus facie ad faciem videbimus sicuti est. Nec enim iam tunc fragilis acies mentis nostre/ꝙtumlibet vehemen ter intendens/aliquatenus resiliet/dissilietve in su-

am pluralitatem. Colliget se magis/adiuuabit/con formabitq; vnitati illius / vel potius vnitati illi / vt vna vni facies respondeat faciei. Hempe similes ei erimus/quia videbimus eum sicuti est Beata visio/ad quam merito suspirabat/qui ait Exquisiuit te facies mea faciem tuam domine requiram. Et quia adhuc in querendo res est. ascendamus interim quadrigam istam. vtpote infirmi et imbecilles homines. indigentes tali vehiculo si forte vel sic apprehendamus in quo apprehensi sumus. id est huius ipius vehiculi rationem. Nam hoc monitum habemus ab ipso aurtga et primo currus huius exhibitore. vt studeamus comprehendere cum omnibus sanctis que sit longitudo / latitudo / sublimitas et profundum. Comprehendere dicit non cognoscere vt non curiositate contenti scientie. tota cura fructui inhiemus. Non in cognitione est fructus sed i comprehensione. Alioquin scienti bonum et non facienti vt ait quidam/peccm est ei. et ipse paulus alio loco sic currite inquit vt comprehēdatis. Quid sit eō prehendere infert us declarabo. Quid igitur est deus? Longitudo inq;. Quid ipsa? Eternitas Hec tā longa vt non habeat terminum. non magis loci q; temporis. Est et latitudo. Et ipsa qd? Caritas Quibus a ista terminis angustetur in deo qui nichil odit horum que fecerit? Oriq; solem suū oriri facit sup bonos et malos. a pluit super iustos et iniustos. Ergo a inimicos includit sinus ille. Hec hoc quoq; contentus euadit in infinitum Omnē nō mō affectiōnē sed et cognitionem excedit adiiciente aplō a dicente, Scire etiam supeminentē scīe caritatem xpi

Quid plus dicam? Eterna est. Nisi quod hoc plus forsitan est. quia eternitas est. Vides tantam eē latitudinem quantam et longitudinē? Utinam sic videas non tantam esse sed ipsam. Quid esse vnam quod alteram / non minus vnam q̄ duas nec plus duas q̄ vnam. Deus eternitas. deus caritas est. lōgitudo sine protensione. latitudo sine distensione. In vtroq; pariter locales quidem excedit tēporalesq; angustias. sed libertate nature non enormitate substantie. Tali modo immensus est qui omnia fecit ī mensura. et q̄is immensus. hic tamen modus et ipsius immensitatis. Quid item deus? Sublimitas et profundum. In altero supra omnia. in altero intra omnia. Liquet i n deitate nusq̄ claudicare equalitatem. stare eam vndiq; firmiter. constare immobiliter sibi. Sublime potentiam. profundum. sapientiam eius considera. Ex equo et ista respondēt sibi. dum et sublimitas, inattingibilis'. et profunditas eque inscrutabilis cognoscitur paulo admirā te et exclamante: O altitudo diuitiarum sapientie et scientie dei q̄ incomprehensibilia sunt iudicia eiꝰ et inuestigabiles vie eius. Libet et nos exclamare cum cum paulo. Horum vtcunq; intuentes ī deo et cum deo simplicissimam vnitatem: O sapientia potens attingens vbiq; fortiter. o potentia sapiens: disponens omnia suauiter. Res vna. effectus multiplex: operationesq; diuerse. et illa vna res est Longitudo propter eternitatem. latitudo propter caritatem. sublimitas propter maiestatem. profunditas propter sapientiam. Nonimus hec. Num ideo et arbitramur nos comprehendisse? Non ea disputatio

comprehendit. sed sanctitas. si quomodo tamen cõ=
prehendi potest/quod incomprehensibile esto. Et ni
si posset/non dixisset apostolus/ vt comprehendatis
cum omnibus sanctis. Sancti igitur comprehendũt
Queris quomodo? Si sanctus es comprehendisti t
nosti. Si non. esto t tu experimento scies. Sanctum
facit affectio sancta/et ipsa gemina/timor domini sã
ctus / et sanctus amor. His perfecte affecta anima/
veluti quibusdam duobus brachijs suis comprehen
dit/amplectitur/stringit. tenet. et ait. Tenui eum nec
dimittam. Et timor quidem sublimi et profundo/ a=
mor lato longoq; respondet. Quid tam timendum
quam potestas cui non potes resistere / ꝙ sapientia
cui abscondi non potes? Poterat minus timeri de=
us alterutro carens. Hunc autem perfecte oportet ti
meas illum/cui nec oculus deest omnia videns. nec
manus potens omnia. Quid item tam amabile / ꝙ
amor ipse quo amas et quo amaris? Amabiliorem
tamen iuncta eternitas facit / que dum non excidit/
foras mittit suspitionem. Ama igitur perseueranter
et longanimiter et habes longitudinem. Dilata a=
morem tuum vsq; ad inimicos et latitudinem tenes
Esto etiam in omni sollicitudine timoratus t subli=
me profundumq; apprehendisti. Aut si mauis quat
tuor eque tuis/diuinis quattuor respõdere/facis hoc
si stupes. si paues. si ferues. si sustines: Stupenda
plane sublimitas maiestatis / pauenda abyssus iudi
ciorum/feruorem exigit caritas/eternitas perseuerã
tiam sustinendi. Quis stupet nisi qui contemplatur
gloriam dei? Quis pauet/nisi qui scrutatur profun=
dum sapientie? Quis feruet/nisi qui meditatur cari

tatem dei? Quis sustinet et perseu erat in amore/ ni si qui emulatur eternitatem caritatis? Nempe eternitatis quandam ymaginem perseuerantia prefert: Deniq; sola est/cui eternitas redditur vel potius q̃ eternitati hoẽm reddit dicente dño/qui pseuerauerit vsq; in finem/hic saluus erit Et nunc aduerte in quattuor istis contẽplatiõis spẽs quattuor Prima t maxia contẽplatio ẽ admiratio maiestatis Hec reqrit cor purgatũ vt a vicijs liberum atq; exoneratũ pctis/ facile ad superna leuet / interdum quoq; vel per aliquas mozulas stupore et extasi suspensum teneat admirantẽ. Secda autẽ necessaria est huic . Est enim intuens iudicia dei. Quo sane pauido aspectu dum vehementius concutit intuentem/ fugat vicia / fundat virtutes/iniciat ad sapientiam humilitatem seruat. Virtutum siquidem bonum quoddã ac stabile fundamentũ humilitas. Nempe si nutet illa virtutũ aggregatio/non nisi ruina est. Tertia contemplatio occupatur vel potius ociatur circa memoriam beneficiorum:et ne dimittat ingratum sollicitat memorantem ad amorem benefactoris. De talibus dicit propheta:loquens ad dominum . Memoriam abundãtie suauitatis tue eructabunt. Quarta que retro sũt obliuiscens:in sola requiescit expectatione promissorum. Que cum sit meditatio eternitatis/ siquidem que promittuntur eterna sunt longanimitatẽ alit.et perseuerantie dat vigorem. Puto iã facile est quattuor nostra hec quattuor illis apti assignare. dũ longitudinem comprehendit meditatio promissorũ .latitudinẽ recordatio bñficiorum/sublimitatẽ contemplatio maiestatis.profundum inspectio iudiciorum.

Querendus adhuc fuerat q̄ nec satis adhuc inuentus est/nec queri nimis potest. Ut orando forte q̄ disputando dignius queritur/et inuenit facilius. Proinde is sit finis libri.sed non finis querendi

Bernardus. De cute carne/et ossibus anime

Beatus dauid in psalmo.xxxiii.de iustis loqtur dicens.Multe tribulationes iustorum/ sz de oīb⁹ his liberabit eos dñs.Custodit dñs oīa ossa eorum vnum ex his non conteretur. Quod nemo dictum esse de corporeis ossibus arbitretur. Presertim cum tot beatorum martyrum ossa confracta sint manibus hoīm impiorum ⁊ contrita dentibus bestiarum. Sed miranda prorsus et miseranda humanarum conditio animarum/que licet tam multa foris ingenti viuacitate percipiat/ nulla tamen per spicacitate semetipsas sicut sunt nosse aut cogitare sufficiant. Sed egeant omnino figuris et enigmatibus quibus corporearum similitudinum / vt ex visibilibus et exterioribus possint vel aliquatenus inuisibilia atq; eterna cognoscere. Ponamus itaq; velut quandam ad̄c cutē. cogitationem ⁊carnem. affectionem vt consequenter os eius intentionem possimus accipere. Sic enim erit in ossis integritate anime vita.in carnis incorruptione sanitas.in cutis specie pulchritudo. Que sunt ergo tribulationes iustorum nisi q̄ interdum decolorat cutis/cum videlicz inutilis cogitatio in corde versatur. Nonnunq̄ vero etiam caro vulneratur quādo sz ad hocvsq; cogitatio pniciosa ꝓcedit vt delectatione corrūpat affectio Nam ossa q̄dem iustor oīno integra atq; illesa custodiuntur a domino vt nunq̄ frangatur ꝓpositum.

cordis eorum/nunq̃ salubris intentio conteratur vt videlicet concupiscentie titillanti nũq̃ etiã detur assensus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat/affectio vulnerat. sic consensus aiam oĩno necat. Cauea mus ergo dilectissimi cogitationes inutiles vt aiarum nostrarum facies decora permaneat vt obliti q̃ retro sunt id est ppẽm nostrum et domum patris nostri concupiscat rex speciem nostrã. Exeamus de terra nostra vt non comprehendat nos cogitatio spectans ad voluptatem carnis. Exeamus et de cognatione nostra. i a cogitationibus curiositatis q̃ nimirum cũ in sensibus corporis habitet: carnali vitiq̃ cognata est voluptati. Exeamus etiã de domo patris nostri vt fugiamus cogitatões superbie et vanitatis. Eramus nos aliqñ sicut et ceteri filii ire. Eramus et nos ex patre dyabolo qui nimirũ rex est super omẽs filios superbie. et in montibus elationis sedem sibi atq̃ habitaculũ ifelicissimum preparauit. Quod si forte aliqñ talis cogitatio mentẽ subierit: tota sollicitudine laboremus citius abluere et eradere sordẽ qua nos maculari conspicimus clamantes cum propheta atq̃ dicẽtes. Asperges me ysopo et mundabor lauabis me et super niuem dealbabor. Jam vero si qñ p incuriam et negligentiã nostram transierit cogitatio inutilis etiã in affectũ cordis scientes qñ non macula est tam sed plaga tota festinatione ad auxiliũ spũs qui adiuuat infirmitatem nostrã recurramus clamantes istud de psalmor dicentes. dñe miserere mei: sana aiam meam qr peccaui tibi. Humane eñ sunt tentationes iste: nec ex toto caueri possũt q̃diu in hoc corpore mortis peregrinamur a domo

Nemo tñ paruipendat aut dissimulet ista: qñ ei ñ mortifera non sunt/certe periculosa. Intentionē vero et propositū mentis ea sollicitudine custodiamus ffes qua vitā aīarum nr̄ax volumus custodire. qñ istud oīno est pcīñ ad mortem cū ex consensu et deliberatione delinquimus proprio iudicio condēnati Nec ideo sane id dixerim vt desperet si quis forte delictu huius sibi conscius est. sed vt expauescat precipitium: et qui cecidit adiciat citius vt resurgat. Nouerit cñ se excidisse a iusticia quicunq; eiusmodi est. Cuius os confractū est et comminutū nouerit precisum se a corpore xp̄i de quo nimirū legitur. os non comminuetis ex eo: Cñ et in passione sua licet plagis virgarum liuorem de decolorata sit cutis vt liuore eius non sanaremur licet clauis vulnerata sit caro et lancea latus eius apertum vt sanguine eius redimeremur os tñ non est comminutū ex eo. Propt ea et sanctus dauid. Non est inquit occultatū os meum a te quod feciſti in occulto. Et in alio psalmo. ossa inquit mea vt cremium aruerunt. Quod tunc sit cum omnem delectationem boni prorsus amisisse videatur anima solamq; sibi arde intentionis fortitudinem reseruasse. Et vide ne forte tale aliquid etiaz beatus iob pateretur cum diceret. Pelli mee consumptis carnibus adhesit os meum: vt videlicet corrupta affectione vix solam sibi intentionem spiritalis cogitatio vendicaret.

Explicit liber Bernardi ad Eugenium papam.

(Scriptt. eccl. Lat. Sec. XII.
974.)